

TULPIAKIEMIO SENKAPIAI

ALGIRDAS VARNAS

SENKAPIŲ VIETA, TYRIMŲ APŽVALGA

Senkapiai (vietinės reikšmės archeologijos paminklas Nr. 1609. Žr.: Lietuvos. V. 1973. P. 318) yra Ukmergės raj. šiaurės vakariniame pakraštyje, Tulpiakiemio kaime, Obelies upelio kairiajame krante, 800 m į pietvakarius nuo Tulpiakiemio gyvenvietės. Tai - neaukšta plokščia kalvelė lėkštame upelio krante, iš šiaurės rytų, pietų ir pietvakarių apsupta pelkėtų lygumų, o iš šiaurės vakarų - už 70 m pratekančios Obelies, po melioracijos virtusios tiesiu kanalu. Atrodo, kad savo metu kalvelės šiaurrytinėje pašlaitėje taip pat tekėjo nedidelis upelis, kurio dabar likę tik menkos žymės.

Apie čia esančius senkapius sužinota 1924 metais, kada, savanoriams dalijant Pagirėlių dvaro žemes, ši vieta atiteko A. Turleckui, kuris ant minėtos kalvelės įsikūrė sodybą. Jau tais metais ardamas jis rado "sidabrinę durklui makštį gyvulių (levo) ornamentais papuoštą". Toje vietoje, dar kiek pakapstęs, rado žmogaus griaučius, kokią tai grandinėle ir dar keletą smulkių daiktelių. Kasinėdamas pastebėjo, kad žmonės laidoti kartu su arkliais, eilėmis (VAK. Byla 68. P. 13, 17-28). Žmonių griaučių bei įvairių dirbinių buvo randama ir vėliau (kasant šulinį, duobes pamatams), tačiau į muziejų jų pateko tik keletas.

Apie 1960 metus Turleckai sodybą pardavė Šidlauskams, kurie, čia pragyvenę apie 10 metų, persikėlė į Tulpiakiemio gyvenvietę. Pastatus nugriovus, liko kiečiais apaugę namo pamatai, apgriuvęs šulinys bei nedidelis tvartelis senkapių rytinėje dalyje. Daugelyje vietų kalvelė apžėlusis tankiais krūmokšniais, o jos viduryje augo didelė, iš toli matoma eglė. Likusioje senkapių dalyje yra ariama. Tokį vaizdą ir pamatė archeologai, pirmąkart atvykę tirti paminklo. 1979-1980 m. čia dirbo Lietuvos Mokslų Akademijos Istorijos instituto archeologinė ekspedicija (vadovas A. Varnas). Tyrimai buvo žvalgomojo pobūdžio, kadangi šioje vietoje buvo numatoma vykdyti melioracijos darbus. Tada buvo ištirtas 760 m² plotas ir aptikta žmonių degintinių kapų pėdsakų, 24 žirgų kapų likučiai bei 117 žmonių griautinių kapų (kapai Nr. 1-117). Surinkta 263 dirbiniai (Varnas A. 1980a). 1984 m. Lietuvos Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Ukmergės skyriaus ir Ukmergės kraštotyros muziejaus įėjomis (vadovė B. Puodžiuvytė) ištirta dar 120 m² plotas ir rasta 31 žmogaus griautinis kapas (kapai Nr. 118-148) bei surinkta 94 dirbiniai (Puodžiuvytė B. 1984).

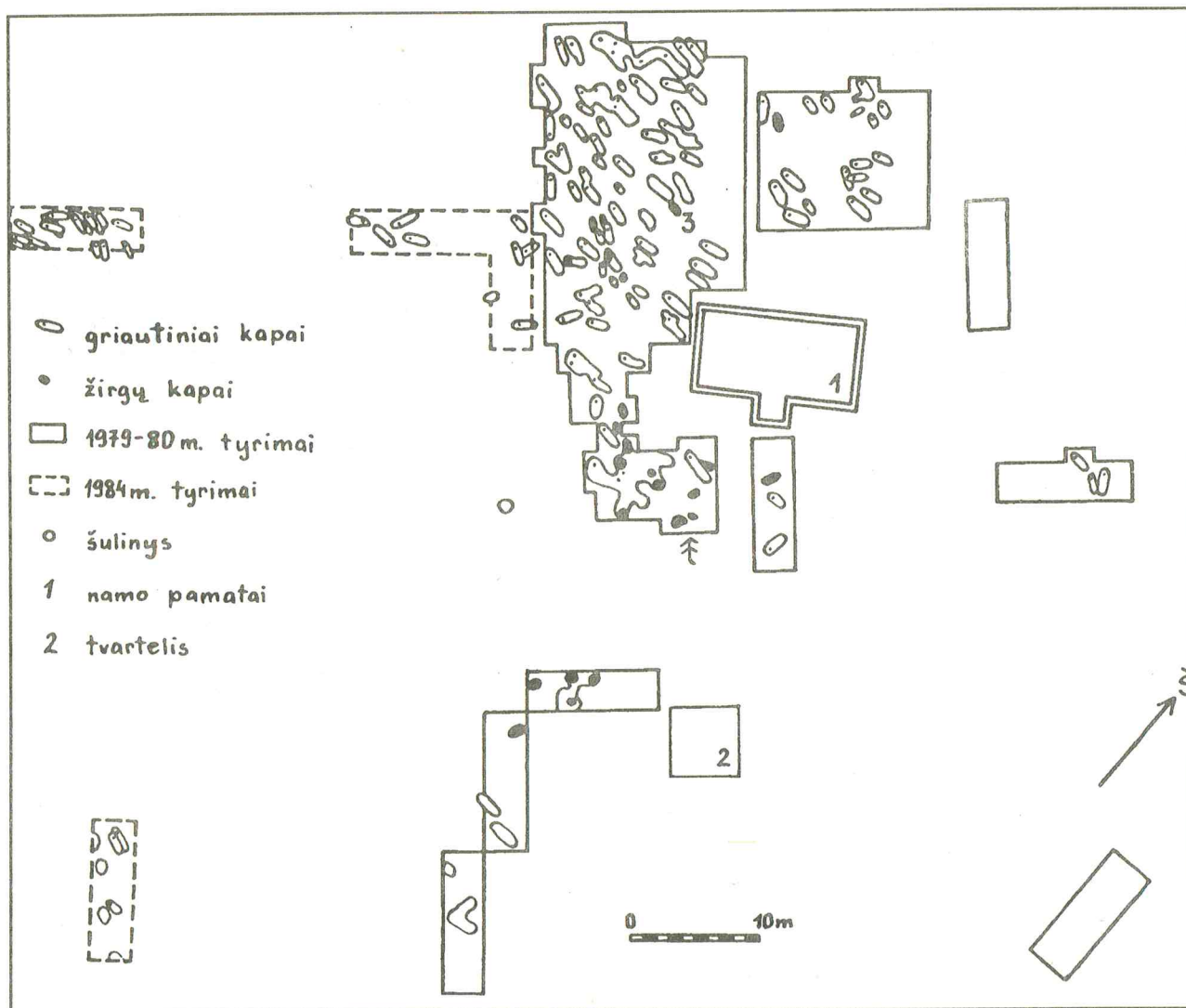
Nežiūrint to, kad minėtų ekspedicijų metu buvo ištirta tik dalis paminklo, dešimtmečio pabaigoje be archeologų leidimo senkapių teritorijoje buvo atlikta melioracija, traktoriais išversti krūmai ir pastatų pamatai bei aplyginta pati kalvelė. Tuo pačiu ir taip jau nukentėjęs paminklas buvo dar labiau nuniokotas.

1935 metais keli radiniai iš Tulpiakiemio senkapių pateko į tuometinį Kauno karo muziejų. Tai geležiniai: ietigalis, dvi balno kilpos, žaslių fragmentai bei žalvarinis žvanguotis (Vytauto Didžiojo karo muziejus Kaune. Šifras 1012:1-5. Iš tikrųjų vienu numeriu (1012:4) pažymėta dviejų žaslių su skirtingais skersinukais dalys, vienu - skersinukas ir narelis, kitų - skersinukas ir du nareliai). Tačiau neišsiaiškintus radimo vietas, jie užrašomi kaip rasti Maišymų kaime, kadangi radinius pristatė Tulpiakiemiui gretimo Maišymų kaimo gyventojas. Todėl vėliau šiuo netiksliu pavadinimu senkapiai ir buvo minimi archeologinėje literatūroje, kol, ruošiant Lietuvos kultūros paminklų sąrašą, 1973 metais ši klaida ištaisyta.

Literatūra apie senkapius nėra gausi. Iš minėtų Kauno muziejuje esančių dirbinių yra paskelbta tik pasidabruotos balno kilpos, datuojamos X-XIII a., rekonstrukcija (LLM. 1958. 568 pav.). Remiantis šiais pavieniais dirbiniais, Tulpiakiemio senkapiai buvo priskirti prie IX-XII a. plokštinių griautinių kapinynų su žmonių ir žirgų kapais (LAB. 1961 P. 552; Volkaitė-Kulikauskienė R. 1970. P. 282). Kiek vėliau, būtent XI-XIII a. laikotarpiu, datuojami Lietuvos Archeologijos atlase (LAA. 1977. P. 115). Be to, archeologai, kasinėję senkapius, paskelbė keletą trumpų informacijų apie ekspedicijų rezultatus (Варнас А. 1980. С. 375; Varnas A. 1982a. P. 91-94; Puodžiuvytė-Sipavičienė B. 1986. P. 94-95). Šio darbo tikslas būtų paskelbti visą turimą medžiagą apie Tulpiakiemio senkapius (autorius dėkingas B. Puodžiuvytei-Sipavičienei už maloniai suteiktą galimybę panaudoti 1984 m. tyrimų duomenis).

1979-1980 metų tyrimų duomenys saugomi Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus archyve. Radiniai perduoti Nacionaliniam Lietuvos Valstybės ir Kultūros Istorijos muziejui Vilniuje (šifras AR 652:1-200). 1984 metų tyrimų duomenys ir radiniai saugomi Ukmergės kraštotyros muziejuje (šifras A 429-478; N 2005-2051.) Žmonių kaulų amžiaus ir lyties diagnostiką atliko G. Česnys (1984 metais tirti kapai šia prasme nebuvo analizuojami). Žirgų griaučių liekanų tyrimai atlikti Lietuvos veterinarijos akademijos Arklininkystės katedroje.

1 pav. Senkapių tyrimų situacijos planas

Įvairiose Tulpiakiemio senkapių vietose iš viso ištirtas 880 m² plotas ir surinkta 358 dirbiniai. Aptikta 148 žmonių griautiniai kapai (kapas Nr. 124 - dvigubas), 24 žirgų kapų liekanos bei suardytų žmonių degintinių kapų pėdsakai.

DEGINTINIAI KAPAI (XII-XIII a.)

Laidosena. Degintinių kapų liekanas sudaro smulkūs degėšiai, pavieniai degintinių kaulų gabaliukai, įvairūs dirbiniai arba jų nedideli apdegę fragmentai bei žiestų puodų šukės. Visa tai aptinkama pasklidę armenyje, dalinai ir griautinių kapų duobių sampiluose. Sprendžiant pagal radinius, degintiniai kapai buvo paplitę kalvelės rytinėje bei centrinėje dalyse.

Atskirai pažymėtina vieta po žirgo kapu Nr.3 (1 pav.). Čia, 120x60 cm dydžio ovalo formos duobutėje,

60 cm gilyje rasta žirgo kaukolės bei kojos ilgųjų kaulų liekanos. Jos gulėjo ant 10 cm storio degėsių sluoksnio, kurio apatinę pusę sudarė pelėnai, o viršutinę - stambesni angliukai. Aukščiau degėsių, jau žirgo kapo sampile, rasta keliolika pavienių žmogaus degintų kauliukų, keletas nedidelių beformių apsilydžiusių žalvario gabaliukų bei septynios žiestų puodų šukės. Duobutė dugno link siaurėjančiais kraštais, dugnas lygus, pasiektas 70 cm gilyje. Visai galimas daiktas, kad čia yra išlikusi degintinio kapo, kurį vėliau suardė žirgo kapas, pati apačia. Todėl ši vieta sąlyginai pavadinta degintiniu kapu Nr. 1.

Radiniai. Visi rasti pavieniui, daugelio jų tik apsilydę fragmentai. Todėl nustatyti jų priklausomybę sunku ir galimas daiktas, kad dalis radinių (ypač neaiškios paskirties dirbinių fragmentai), kurie šiame darbe yra

priskirti prie griautinių kapų, iš tikrųjų gali būti iš suardytų degintinių kapų.

Ietigalis iš Tulpiakiemio senkapių žinomas tik vienas, į muziejų patekęs pavienis iš suardytų kapų (KVDM, 1012:1; 2:10 pav.). Jis įmovinis, 18 cm ilgio. Plunksna 11 cm ilgio ir 2,2 cm pločio (plačiausioje vietoje), išstęsto rombo formos, rombinio skersinio pjūvio. Įmova 2,3 cm skersmens. Sprendžiant pagal gana didelio skersmens tokiam ietigaliui įmovą, jį reikėtų skirti XIII-XIV a.

Antkaklių rasti 6 fragmentai, visi žalvariniai. Vytinių antkaklių yra 4 fragmentai (k. Nr. 2 ir žirgo k. Nr. 1 sampiluose bei du pavieniai perk. XVII (neinv.). Tai 4-5 cm ilgio, ugnyje apsilydę ir blogai išlikę lankelio dalys. Kiek geriau išliko fragmentas iš žirgo k. Nr. 1 (2:3 pav.). Iš jo matyti, kad antkaklė stangriai vyta iš trijų apskrito skersinio pjūvio vielų. Lankelio skersmuo - 0,7 cm, vielos - 0,3 cm. Kadangi neaišku, kaip buvo užbaigti antkaklių galai, tai ir šių radinių datavimas neaiškus.

Antkaklių atlenktais galiukais - kilpelėmis rasti du apsilydę fragmentai (k. Nr. 99 ir žirgo k. Nr. 1 sampiluose). Vienas jų (2:6 pav.) - rombinio skersinio pjūvio lankelio, 6,5 cm ilgio dalis. Kraštinės lygios, 0,6 cm pločio. Viršutinė briauna iš vidaus pusės puošta įmuštų taškučių eilute, o iš kitos - griovelio. Kitas fragmentėlis - tai 3,5 cm ilgio antkaklės galas (2:11 pav.). Lankelis rombinio skersinio pjūvio, viršutinė išorinė kraštinė puošta įstrižomis įraižomis. Pats lankelio galas, palaiapsniui suplonintas ir suapvalintas, pereina į atlenktą plokščią kilpelę.

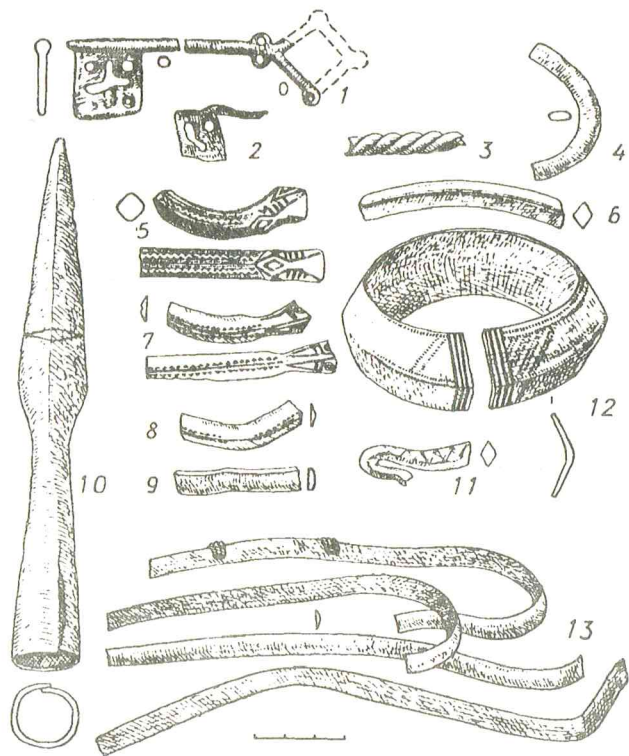
Panašios antkaklės atlenktais galiukais - kilpelėmis datuojamos X a. Pažymėtina, kad minėti du fragmentai šiai antkaklių grupei priskiriami be didesnės garantijos, nes jie nedideli ir blogai išlikę.

Pasaginės segės lankelio fragmentas rastas pavienis k. Nr. 99 sampile. Jis žalvarinis, 6,5 cm ilgio, pusapvalio skersinio pjūvio, 0,7 cm pločio ir 0,4 cm storio, lygiu paviršiumi (2:4 pav.).

Apyrankės. Tulpiakiemyje rasta viena sveika apyrankė ir penki fragmentai. Visi dirbiniai žalvariniai.

Sveikoji apyrankė yra tuščiaidurė, trikampio pjūvio platėjančiais galais (2:12 pav.). Ji 8x7,5 cm skersmens, padaryta iš 0,2 cm storio skardos. Lankelis užpakalinėje dalyje yra 2,5 cm pločio ir 0,9 cm aukščio, o galuose - 3,3 cm pločio ir 1,3 cm aukščio. Tarp galų yra 1 cm tarpas. Patys galai puošti trimis skersiniais grioveliais bei įstrižų įkartelių linijomis, sudarančiomis geometrinį ornamentą, kuris labai blogai išlikęs. Apyrankės viduje išlikę storo audinio fragmentai. Dirbinys rastas pavienis perk. XVII (AR 652:187).

Panašių apyrankių aptinkama Rytų bei Centrinėje Lietuvoje ir jos priskiriamos X-XI a. (LAA. 1978. P. 93).

2 pav. Daiktai iš degintinių kapų. 1, 2 - raktai, 3, 6, 11 - antkaklių fragmentai, 4 - pasaginės segės dalis, 5, 7-9 - apyrankių fragmentai, 10 - ietigalis, 12 - apyrankė, 13 - neaiškios paskirties (ruošiniai?). 1-9, 11-13 - žalvaris, 10 - geležis.

Gyvuliniais galais apyrankių rasti du fragmentai. Vienas jų - 4 cm ilgio lankelio dalis ir galvutė - pavienis radinys iš perk. XVII (AR 652:189). Lankelis lygus, rombinio skersinio pjūvio 0,8x0,8 cm storio. Jo dvi išorinės plokštumos pakraščiuose puoštose įmuštais trikampeliais bei taškučių eilutėmis. Galvutė masyvi, stačiakampės formos, nežymiai storesnė už lankelį, su aiškiai, nors ir stilizuotai pavaizduotomis ausytėmis bei priekyje paaukštintu snukučiu. Galvutės viršus ir šonai išraižyti taškučių eilutėmis (2:5 pav.).

Kitas fragmentas - 3,5 cm ilgio lankelio dalis su atrupėjusia galvute (2:7 pav.). Lankelis lygus, 0,9 cm pločio, trikampio skersinio pjūvio. Briaunos vietoje įrėžtas griovelis, prie kurio iš abiejų pusių glaudžiasi po vieną įspaustų taškučių eilutę. Prie galvutės lankelis, tarsi pažymint kakliuką, susiaurintas. Pati galvutė plokščia, truputį platesnė negu lankelis, galo link plonėjanti. Jos viršus išraižytas taškučių eilutėmis. Vidurinėje galvutės dalyje yra dvi akys, pažymėtos didesnėmis duobutėmis. Priekinė snukučio dalis nutrūpėjusi. Šis radinys taip pat pavienis, rastas perk. XI (AR 652:175).

Apyrankės gyvuliniais galais buvo ypač mėgtos Šiaurės vakarų Lietuvoje XI-XIII a. Centrinėje

Lietuvoje jos aptinkamos žymiai rečiau (LAA. 1978. P. 97).

Be to, rasti du apyrankių lankelių deformuoti fragmentai. Vienas jų (2:9 pav.) - lygiu paviršiumi, 4 cm ilgio, 0,7 cm pločio ir 0,4 cm storio, pusapvalio skersinio pjūvio, rastas pavienis k. Nr. 51 sampile. Kitas (2:8 pav.) - 5 cm ilgio, 1 cm pločio ir 0,2 cm storio, trikampio skersinio pjūvio, rastas pavienis k. Nr. 89 sampile. Jo briaunelė iš abiejų pusių puošta įspaustų taškiukų eilutėmis. Be to, įvairiose senkapių vietose rasti dar keli nedideli panašių apyrankių apsiludę gabaliukai.

Kadangi neaišku, kaip buvo užbaigti šių apyrankių galai, tai ir nieko aiškesnio apie šiuos radinius pasakyti negalima.

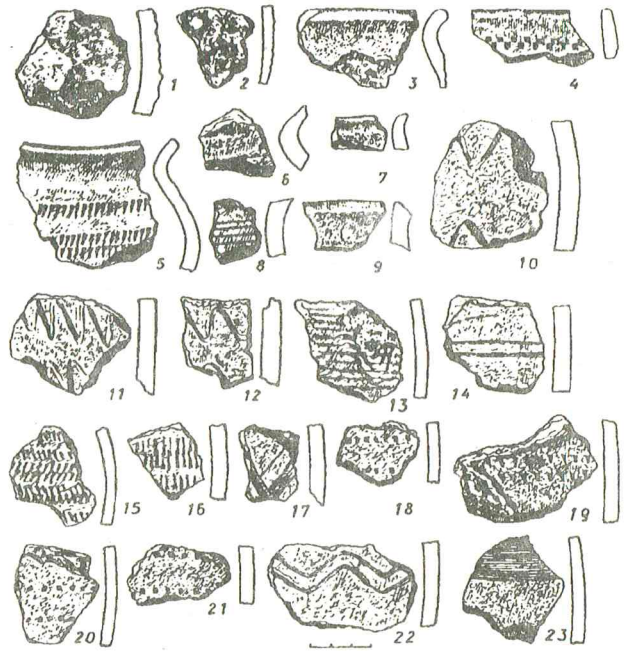
R a k t a i . Aptikta vienas apysveikis ir kito galvutė. Abu žalvariniai, apsiludę ugnyje, rasti pavieniai perk. I (AR 652:34). Geriau išlikusio rakto ilgis apie 10 cm (2:1 pav.). Kotelis apskrito skersinio pjūvio, 0,5 cm skersmens. Galvutė keturkampė, 2,3x2,3 cm dydžio, 0,3 cm storio, su viduryje įspausta kryžma bei nedideliais kvadratėliais kampuose. Dalis kryžmos ir trys kvadratėliai yra kiauri, tačiau, atrodo, kad šios kiaurymės radosi raktui pabuvojus ugnyje, kadangi įspaudimų vietose galvutė yra žymiai plonesnė ir todėl greičiau išsilydė. Rankenėlė rombo formos, kampai išplatinti ir su skylutėmis viduryje. Dalis rankenėlės nulūžę. Tiek rankenėlė, tiek ir galvutė yra vienoje plokštumoje. Ties kotelio viduriu raktas lūžęs pusiau.

Prie minėto rakto kotelio, netoli rankenėlės prisilydžiusi kito panašaus rakto deformuota galvutė ir dalis kotelio. Galvutė taip pat keturkampė, su prisilydžiusiomis kiaurymėmis, tik paties raktelio būta mažesnio (2:2 pav.).

Tokie žalvariniai raktai dažniau žinomi iš XIV-XVI a. griautinių moterų kapų. Manoma, kad tai nėra tikri raktai, o tik simboliai, nurodantys, kad palaidota moteris buvo dvaro tvarkytoja - rykūnė (Urbanavičius V. 1970. P. 24-25). Gyvenvietėse panašūs raktai jau randami XII-XIII a. sluoksniuose (LAB. 1961. P. 412). Panašiai, būtent XIII-XIV a. reikėtų datuoti ir Tulpiakiemyje rastuosius raktus.

Neaiškios paskirties dirbiniai. Perkasoje XVII rastos pavienės 4 žalvarinės juostelės (AR 652:190-193), gulėjusios kompaktiškoje krūvelėje (2:13 pav.). Juostelės lygios, 0,9 cm pločio ir 0,2 cm storio, pusapvalio skersinio pjūvio. Gabaliukai 14-20 cm ilgio, įvairiai sulankstyti. Ant vieno jų išlikę po keletą 1,5 mm skersmens virvutės apvijų. Galimas daiktas, kad šie radiniai - tai ruošiniai papuošalų (juostinių apyrankių?) gamybai.

Puodų šukės. Įvairiose vietose rasta per 30 pavienių puodų šukių (neinv., 3 pav.). Jos žiestų puodų,

3 pav. Puodų šukės iš degintinių kapų

rusvos arba juosvos spalvos. Masė juoda, su didesne ar mažesne grūsto granito priemaiša. Angų kraštėlis lygus, truputį atlenktas į išorę. Sielnelės 0,7-1,1 cm storio. Puodai petelių srityje buvo puošiami horizontaliomis banguotinėmis arba lygiomis linijomis bei trikampių, keturkampių ar apskritų įkartėlių horizontaliomis eilutėmis.

Panašiai puošti žiesti puodai Lietuvoje buvo ypač paplitę XII-XIV a., nors yra žinoma ir iš ankstesnio bei vėlyvesnio laikotarpio. Todėl visai galimas daiktas, kad ne visos Tulpiakiemyje rastos puodų šukės yra iš degintinių kapų. Panašiai puošti puodai žinomi iš Obelių (Ukmergės raj.) senkapių XIII-XIV a. degintinių kapų (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 21-22), Bečių (Ukmergės raj.) senkapių XV a. griautinių kapų bei kitur.

Chronologija. Degintinių kapų tiek laidosena, tiek ir datavimas lieka neaiškūs, nes neaptikta nė vieno bent kiek sveikesnio kapo. Remiantis negausiais pavieniais radiniais, šiuos kapus tenka apytikriai priskirti XII-XIV a.

ŽIRGŲ KAPAI (XII-XIV a.)

Laidosena. Žirgų kapų aptikta 24. Jie padrikai pasklidę daugiausia centrinėje kalvelės dalyje ir tarsi supa plotą su degintiniais kapais iš V pusės. Duobių kontūrai išryškėjo tuoj po dirbamos žemės sluoksniu, 40-50 cm gylyje. Duobės 80x50, 130x70 cm ir pan. dydžio, ovalui arba apskritimui artimos formos. Pailgosios duobės dažniausiai orientuotos R-V arba ŠR-PV kryptimi. Jos

10-25 cm gylis (matuojant nuo duobės kontūro išsiskyrimo lygio), dugno link siaurėjančios, išlenktais dugnais, užpildytos pilka smėlinga žeme. Keletos duobių sampile rasta pavienių smulkių degėsių, patekusių čia tikriausiai iš suardytų kapų.

Minėtose duobėse būta užkasta žirgų kaukolės, kurių dažniausiai likę tik dantys, gulintys anatominė tvarka. Kai kuriuose kapuose šalia kaukolės liekanų dar rasta ir priekinių galūnių kaulų fragmentų (žirgų k. Nr. 1, 3, 8, 18, 19). Susidaro vaizdas, kad laidojama buvo ne visas žirgas, o tik jo galva ir kartais dar dedamos priekinės kojos, atskirtos ties keliais. Galva buvo guldoma ant vieno ar kito šono, įvairiose duobės vietose, tačiau dažniausiai viduryje. Galvos orientacija labai įvairi, matyt, vienos krypties nebuvo laikomasi. Kojos, jei jos buvo dedamos, randamos įvairiose duobės vietose greita galvos. Nors, kita vertus, kojų dėjimo į kapą tvarka nėra visiškai aiški, kadangi laidota negiliai ir viršutinė kojų dalis dažniausiai nuardyta.

Daugumoje žirgų kapų prie galvos liekanų rasta įvairių dirbinių (visai jų nerasta devyniuose kapuose, tačiau tai daugiau ar mažiau apardyti kapai). Beveik kiekviename kape rasti žąslai bei geležinis skambalas. Žąslai neretai būvę įsprauti į dantis. Be to, keliuose kapuose prie kaukolės liekanų dar rasti įvairūs kamanų diržų apkalai bei karčių žalvariniai papuošalai - įvijinės skardelės išplatinta priekine dalimi bei karčių įvijos. Rasta ir kitokių dirbinių, kaip antai, gintaro karolių, žalvarinių žvangučių bei viename kape balno kilpa (daug kilpų rasta pavieniui iš suardytų kapų). Sprendžiant pagal dirbinius bei jų padėtį kapuose, matosi, kad laidotuvėms žirgas buvo aptaisomas su visa apranga ir pagal galimybes išpuošiamas. Atskirta nuo kūno galva buvo laidojama kartu su kamanomis, skambalu bei išpuoštais karčiais. Toks radinys kaip balno kilpa kape liudija, kad į kapą buvo dedama ne tik daiktai, tiesiogiai susieti su žirgo galva, bet ir kiti aprangos daiktai.

Tiriant žirgų griaučių liekanas, duomenų gauta tik iš dešimties kapų. Nustatyta, kad devyniuose iš jų buvo užkasti 5-10 metų amžiaus žirgai, ir tik vienu atveju - 15-18 metų amžiaus. Trys iš jų buvo eržilai, kiti - nenustatyti. Taigi, kaip atrodo, laidotuvėms daugiausia naudoti stiprūs ir darbingi gyvuliai.

Radiniai iš žirgų kapų, ypač geležiniai, labai blogai išlikę. Be to, sunku nustatyti pirminę jų padėtį kape bei atskiro kapo pilną dirbinių komplektą, kadangi dauguma žirgų kapų yra žymia dalimi apardyti. Apie tai liudija rasti skaitlingi pavieniai aprangos daiktai senkapių teritorijoje. Didžiąją radinių dalį sudaro daiktai, skirti žirgo galvos aprangai. Iš kitų daiktų rasta tik kilpos.

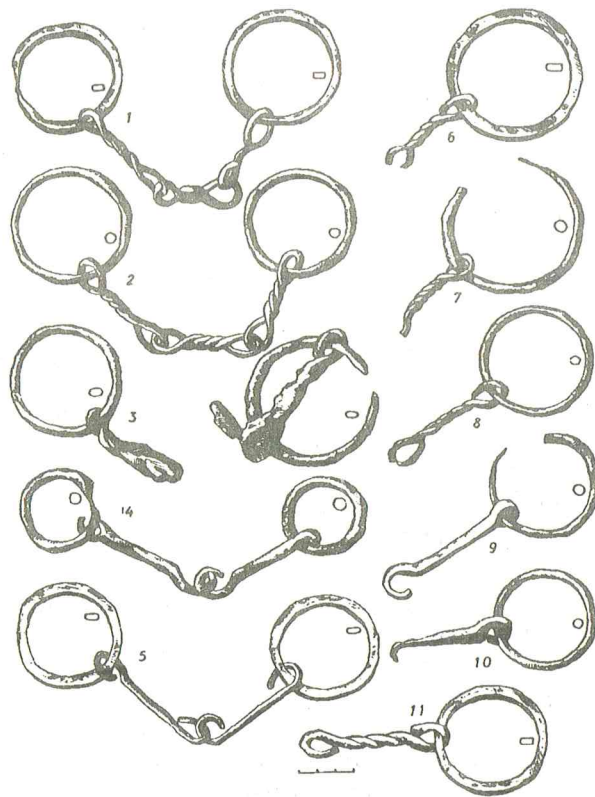
Kamanų išliko tik metalinės diržų jungimo ir puošimo detalės bei žąslai. Tačiau šie radiniai suteikia

labai mažai duomenų apie kamanų konstrukciją. Sprendžiant pagal kryžinius apkalus, kamanų diržai buvo odiniai, 3-3,5 cm pločio. Užsegimo dirželiai, sprendžiant pagal sagteles, buvo perpus siauresni, jų galą kartais sutvirtindavo žalvariniu kylio formos apkalu.

Žąslai - sudėtinė kamanų dalis. Jie po vienerius rasti devyniuose žirgų kapuose (k. Nr. 1, 6, 9, 10, 14, 16-18, 24) bei pavieniui penkeri sveiki ir vienuolika jų fragmentų (dažniausiai po grandį ar skersinuką su vienu nareliu). Kapuose žąslai rasti tarp dantų liekanų arba netoli priekinių dantų, kas leidžia manyti, kad žirgas buvo pažabotas. Tulpiakiemyje aptiktieji žąslai yra dvejopi. Vieni jų - su grandimi galuose, kiti - su skersinukais.

Žąslai su grandimis galuose rasti septyneri ir dar šešių pavieniai fragmentai. Grandys 4,5-8 (dažniausiai 6-7) cm skersmens. Jų lankelis apskrito arba stačiakampio skersinio pjūvio, 0,4-0,7 cm skersmens. Žirgo k. Nr. 18 rastieji žąslai blogai išlikę ir pavyko nustatyti tik, kad jie su grandimis galuose.

Šios grupės žąslai rasti trinariai arba dvinariai. Trinariai rasti penkeri. Ketveri jų yra su vienodo ilgio suktais nareliai (k. Nr. 1, 6, 17, 24; 4:1-3 pav.), ir

4 pav. Žąslai iš žirgų kapų: 1 - k. Nr. 6; 2 - k. Nr. 1; 3 - k. Nr. 24; 4 - k. Nr. 10; 5-11 - pavieniai.

vienerių nareliai padaryti iš kaltinės geležies (žirgo k. Nr. 16; 7:17 pav.). Šių žaslių ilgis tarp grandžių yra 14-17 cm. Prie šios grupės tikriausiai reikėtų priskirti ir ketverių žaslių fragmentus, rastus pavieniui (perk. I, 4:7 pav.; AR 652:36; perk. VI, 4:6,8 pav.; AR 652:39, 41; perk. XVII, 4:11 pav., neinv.).

Dvinariai žaslai rasti treji kapuose Nr. 10, 14 (4:4 pav. ir 6:9 pav.) ir pavieniai iš perk. VI (4:5 pav.; AR 652:42). Jų visų nareliai kaltinės geležies, o nuotolis tarp grandžių - 11-13 cm. Abejones kelia tai, kad 11 cm pločio žaslai yra aiškiai per maži suaugusiam žirgui. Prie šios grupės dvinarių žaslių reikėtų priskirti ir du pavieniui rastus fragmentus (perk. VI, 4:9, 10 pav.; AR 652:37, 38).

Žaslių su skersinukais rasti penkeri sveiki ir dar penkerių fragmentai, dažniausiai vienas narelis su skersinuku (5 pav.). Visi jie rasti pavieniui, ir tik vieneri apysveikiai rasti žirgo k. Nr. 9 (5:5 pav.). Šios grupės visi žaslai dvinariai, masyviais stačiakampio skersinio pjūvio kaltinės geležies nareliais. Narelių išoriniuose galuose yra kilputės, į kurias įvertos 2,5-3,5 cm skersmens grandelės, prie kurių buvo tvirtinami pavadžių diržai. Skersinukai - tai 11-14 cm ilgio tiesios

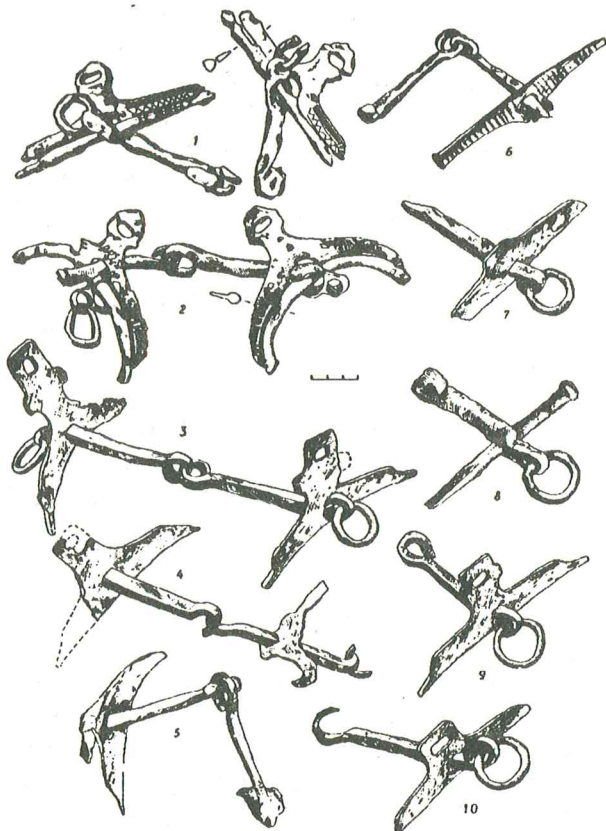
arba pusbėnulių formos į galus smailėjančios plokštelės, kurių priekinis pakraštys ties viduriu profiliuotas ir per 4-5 cm išsikišęs į priekį. Tik vienerių žaslių skersinukas buvo lygus, tiesus, apskrito skersinio pjūvio, su apskritais pastorinimais galuose (5:8 pav., perk. XXIII. Ukm. KMA-452). Kai kurių skersinukų apatinis kraštas pastorintas ir yra apskrito skersinio pjūvio. Dvejų žaslių skersinukų išorinė pusė dengta sidabro plokštele, sudarančia geometrinį ornamentą (5:1,2 pav., perk. VI. AR 652:43, 40). Galimas daiktas, kad sidabru ar žalvariu buvo puošti ir žaslai, kurių fragmentas pateko į Kauno muziejų (5:6 pav.). Nuotolis tarp visų tokių žaslių skersinukų - 13-14 cm. Skersinukai su nareliais jungiami dvejopai: arba narelis perveriamas per skersinuko skydelyje padarytą stačiakampę kiaurymę ir jie tarp savęs standžiai sutvirtinami (5:6 pav. - VDKM 1012:4), arba skersinukas laisvai kabalduoja narelio gale padarytoje tam skirtoje apskritoje kiaurymėje (5:1-2 pav.) ar laisvai užmautas ant skersinuko gale esančio suploninimo (5:10 pav., perk. XVII. AR 652:180).

Panašūs kaip Tulpiakiemyje žaslai dažnai aptinkami XII-XIII a. Lietuvos, ypač Centrinės, žirgų kapinynuose. Žymiai rečiau randami pasidabruoti žaslai. Labai panašiai į perk. VI rastus pasidabruotus žaslus (5:2 pav.) yra žinomi sidabru puošti žaslai iš Novgorodo, kur jie datuojami XI-XII a. (Кирпичников А.Н. 1973. С. 16. табл. III:3; V:2).

Kamanų diržų apkalų rasta žirgų k. Nr. 14, 16, 18, 19. Kryžinių apkalų, skirtų tvirtinti diržų susijungimo vietose, rasta trijuose kapuose. Tai keturkampės 3-3,5 cm dydžio profiliuotos plokštelės, kurių šonuose ties viduriu padarytos 0,5x1 cm dydžio stačiakampės išpjovos. K. Nr. 16 rastieji apkalai žalvariniai, truputį išgaubti į išorę, lygiu paviršiumi, puošti jmuštų taškučių ornamentu (7:1-4 pav.). Prie diržų jie buvo tvirtinami penkiomis kniedėmis. K. Nr. 14 ir 18 rastieji apkalai geležiniai, taip pat nežymiai išlenkti į išorę. Jų vidurinė dalis puošta keturkampės piramidės formos iškilimu (6:1-5; 8:16 pav.). Be to, k. Nr. 18 rastojo apkalų kraštai puošti negiliomis įkartėlėmis. Šie apkalai prie diržų buvo tvirtinami keturiomis kniedėmis.

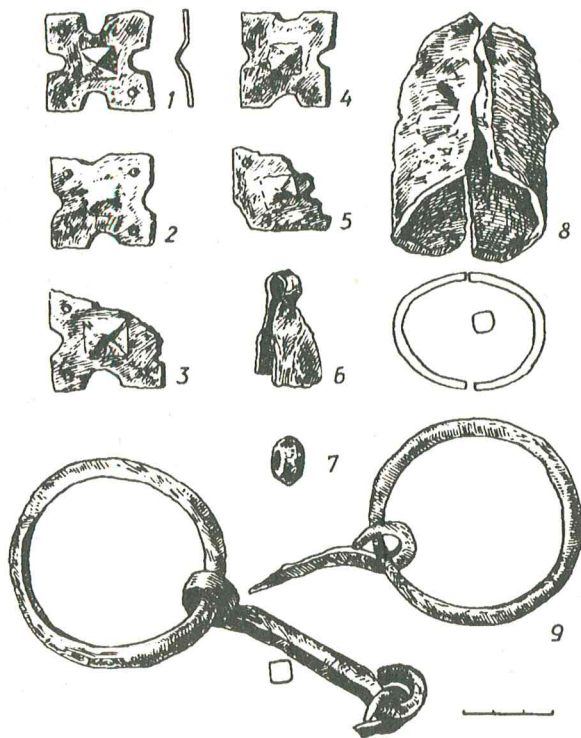
Diržų galų apkalų rasta žirgo k. Nr. 16 (7:9,10 pav.). Jie žalvariniai, kylio formos, 5 cm ilgio ir 1,5 cm pločio viršuje, truputį išgaubti į išorę. Išorinė pusė puošta įkartėlių eglute. Apkalai gana masyvūs, galimas daiktas, lieti. Prie diržo jie buvo tvirtinami dviem kniedėm.

Kape Nr. 14 rastas geležinis stačiakampės formos dvigubas diržo galo apkalas, skirtas diržui tvirtinti prie grandies (6:6 pav.). Senkapiuose rasta ir kitokių smulkių žalvarinių apkaliukų - tai nedidelė stačiakampė skardelė su dviem kniedėm galuose (7:13 pav.), keturi

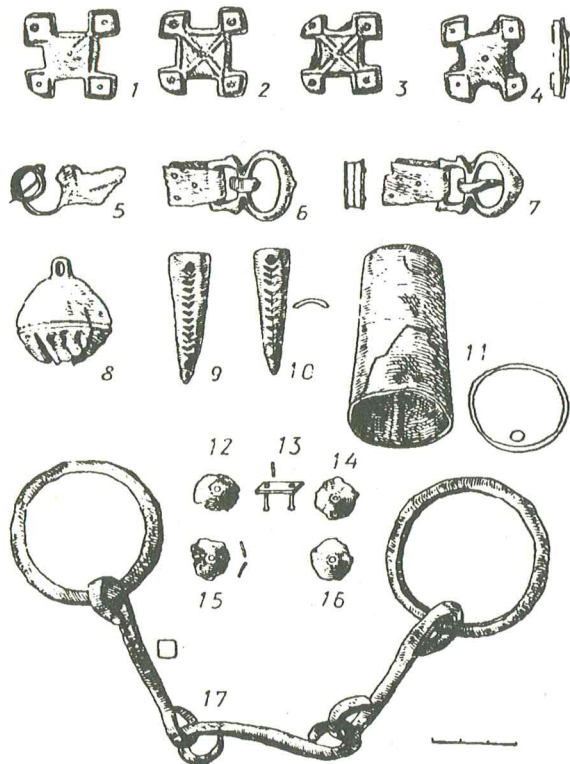

5 pav. Žaslai iš žirgų kapų: 1-4,6-10 - pavieniai, 5 - žirgo k. Nr. 9.1,2 - geležis, sidabras, 3-10 - geležis.

6 pav. Daiktai iš žirgo k. Nr. 14: 1-6 - kamanų diržų apkalai, 7 - karolis, 8 - skambalas, 9 - žąslai. 1-6, 8, 9 - geležis, 7 - gintaras.

7 pav. Daiktai iš žirgo k. Nr. 16: 1-4, 9-10, 12-16 - kamanų diržų apkalai, 5 - įvijinės skardelės dalis, 6-7 - sagtelis, 8 - žvangutis, 11 - skambalas, 17 - žąslai. 1-10, 12-16 - žalvaris, 11, 17 - geležis.

skardiniai apskriti, išgaubti į išorę apkaliukai su kniedele viduryje (7:12, 14-16 pav.) bei vienas grybo formos masyvus apkalas (k. Nr. 19, 8:14 pav.).

Sagtelių rasta tik trys. Žirgo kape Nr. 16 aptiktos dvi žalvarinės 3 cm ilgio ir 2,5 cm pločio profiliuotos sagtelės su pritvirtintais skardiniais stačiakampės formos dvigubais diržų galo apkalais (7:6, 7 pav.). Atrodo, kad šios sagtelės buvo skirtos kamanų užsegimui žirgo pakaklėje. Dar viena sagtelė rasta k. Nr. 18 (8:17 pav.). Ji geležinė, stačiakampės formos, 3,5x3,5 cm dydžio, su žalvariniu liežuveliu, blogai išlikusi.

Žvangučių Tulpiakiemyje rasta keturi trijuose žirgų kapuose. Visi jie žalvariniai, su kryžminėmis išpjovomis apatinėje dalyje, puoštoje įraižomis. Žirgo kape Nr. 16 rastas didelis, 4 cm aukščio ir 3 cm skersmens, žvangutis (7:8 pav.). Kape Nr. 18 rastas taip pat vienas, tik žymiai mažesnis, 1,4 cm skersmens, žvangutis (8:4 pav.). Dar du nedideli žvangučiai rasti žirgo kape Nr. 6 (8:5, 6 pav.). Prie šių žvangučių tikriausiai reikėtų priskirti ir pavienį, esantį muziejuje Kaune (VDKM 1012:5). Jis 2,8 cm aukščio, vidurinėje dalyje yra ne apskritas, o stačiakampis (2x2 cm dydžio), kas rečiau pasitaiko (17:16 pav.).

Iš žirgo karčių papuošalų rasta žalvarinės įvijos, įvijinės skardelės ir gintaro karoliukai.

Žirgo kape Nr. 1 rasta žalvarinių įvijų fragmentų su virvučių (gal ir karčių) liekanomis viduje (8:10 pav.). Tai apie 1 cm skersmens ir 2 cm ilgio glaustai susuktos įvijos dalis, prie kurios vieno galo glaudžiasi trys 0,6 cm skersmens ir 2,5 cm ilgio įvijėlės. Susidaro vaizdas, kad pirmiausia ant karčių pluoštelio buvo užmauta didesnioji įvija, po to karčių pluoštelis padalintas į tris sruogas ir ant kiekvienos užmauta po mažesnę įviją ir pritraukta prie pat didesniosios. Galimas daiktas, kad į karčių pluoštelį buvo įrišta ir spalvotų siūlų.

Toks karčių puošimo įvijomis variantas būtų bene vienintelis iki šiol žinomas Lietuvos archeologijoje. Tačiau ką nors aiškesnio pasakyti sunku, kadangi pats kapas labai blogai išlikęs; be to, žymia dalimi apnykusios ir įvijėlės.

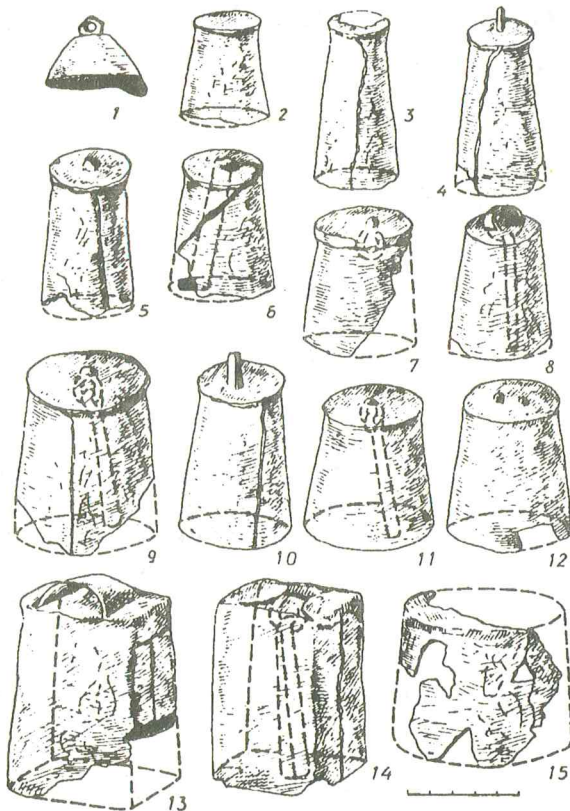
Dar vienos, tik jau apie 2 cm skersmens įvijos fragmentas rastas žirgo kape Nr. 19 (8:15 pav.).

Įvijinių skardelių ar jų fragmentų rasta septyniuose žirgų kapuose (k. Nr. 1, 6, 8, 15, 16, 18, 19) bei dvi pavieniui (perk. XIII, 8:8 pav. AR 652:177 ir perk. XVIII, 8:7 pav. AR 652:199, 200). Viename kape jų rasta po vieną ir tik k. Nr. 6 - keturių fragmentai. Visos jos žalvarinės, blogai išlikusios. Jų išplatintoji dalis dažnai puošiama įmuštų taškučių bei brūkšnelių geometriniais ornamentais (7:5; 8:9, 11-13 pav.). Tai irgi įprasti radiniai žirgų kapuose.

8 pav. Daiktai iš žirgų kapų. 1-3 - karoliai, 4-6 - žvangučiai, 7-9, 11-13 - įvijinės skardelės, 10, 15 - įvijos, 14, 16 - apkalai, 17 - sagtis. 1-3 - gintaras, 4-15 - žalvaris, 16, 17 - geležis.

9 pav. Skambalai iš žirgų kapų: 1 - žalvaris, 2-15 - geležis.

Gintaro karoliukų po vieną rasta žirgų kapuose Nr. 2, 8, 13, 14 (6:7, 8:1-3 pav.). Visi jie 0,8-1,3 cm aukščio ir 1,3-1,7 cm skersmens, dvigubo nupjauto kūgio formos, tekinti. Skylutės cilindro formos, 0,6 cm skersmens. Iš pažiūros šie karoliai niekuo nesiskiria nuo panašių, randamų žmonių kapuose. Manoma, kad gintaro karoliai į karčius buvo rišami ne vien kaip papuošalas (karčiuose jie nelabai bus ir matomi), bet turėjo ir magišką paskirtį. Be to, yra žinoma, kad kartais tokie karoliai buvo tvirtinami ir prie kamau.

Skambalai. Vienuolikoje žirgų kapų (k. Nr. 1, 2, 8, 9, 11, 13, 14-16, 18, 24) jų rasta trylika (k. Nr. 13 ir 18 - po du) bei penki pavieniai. Visi, išskyrus vieną, geležiniai, įvairios formos bei dydžio, dauguma jų blogai išsilaikę.

Žirgo kape Nr. 2 rastas nedidelis palyginti su kitais žalvarinis skambalas. Jis - nupjauto kūgio formos, 3 cm aukščio ir 4 cm skersmens apatinėje dalyje, su kilpute pakabinimui (9:1 pav.). Skambalo šerdelė geležinė, apie 2 cm ilgesnė už patį skambalą ir išlindusi iš jo. Tai bene vienintelis toks radinys, žinomas iš Lietuvos žirgų kapų.

Stačiakampės formos skambalai rasti du - žirgo kape Nr. 97 (9:13 pav.) ir pavienis perk. XVII (9:14 pav. AR 652:195). Jie 9x4,5x3 ir 11x6,5x3 cm dydžio, masyviomis šerdimis ir didelėmis kilpomis pakabinimui.

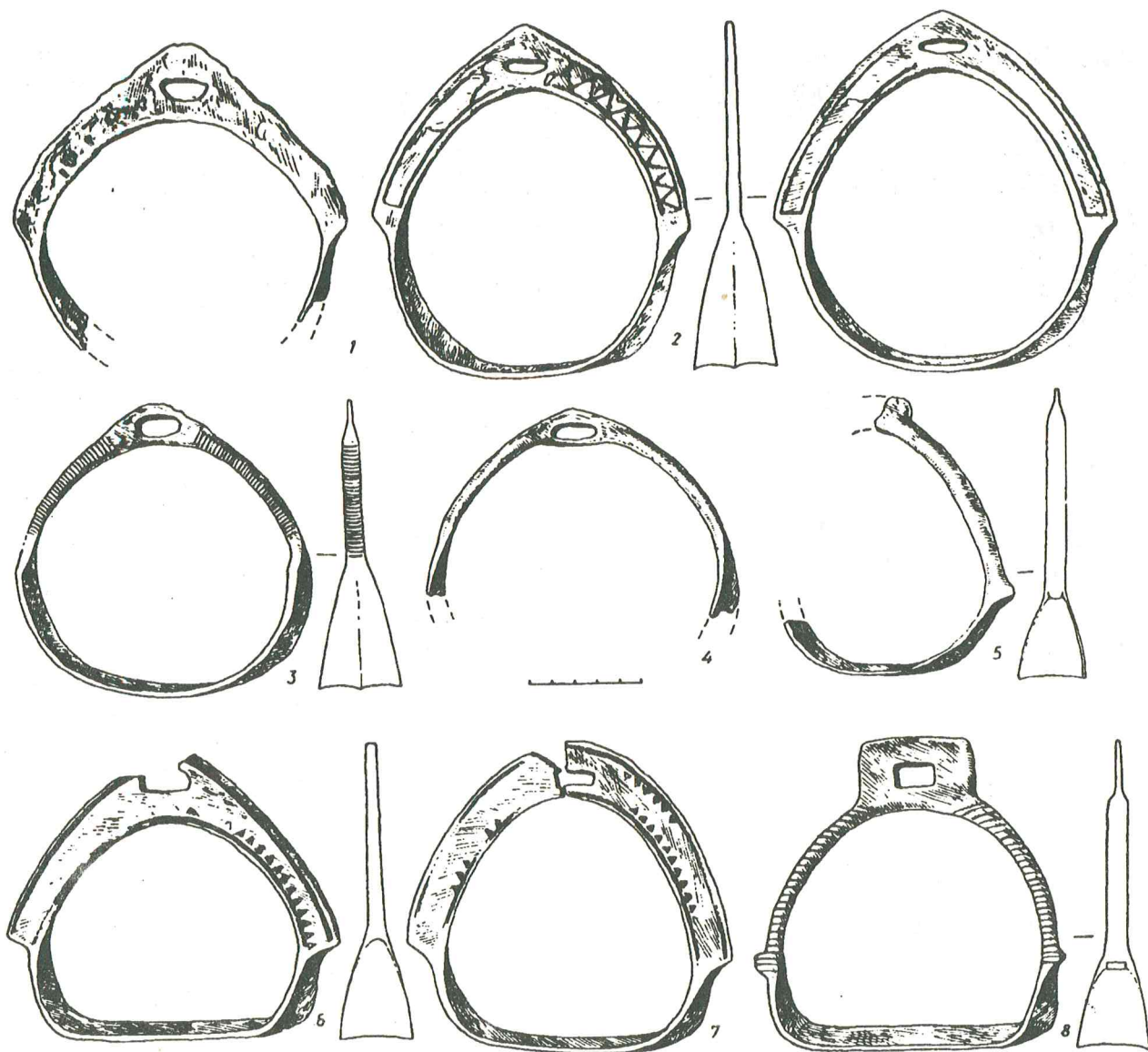
Likusieji skambalai cilindro formos, truputį plātėjantys į apačią, gana įvairaus dydžio, 5-8 cm aukščio. Jų skersmuo viršuje 2,5-7 cm, apačioje - 3,5-6 cm. Viršutinėje dalyje visi turėjo didesnę ar mažesnę kilputę pakabinimui. Kai kurių skambalų ištrupėjusiose vietose matosi žalvario pėdsakų. Matyt, darant skambalų korpusus, skambesio pagerinimui buvo naudojamas varis. Tai pastebėta ir kituose kapinyuose rastuose skambaluose, kaip antai, Obeliuose (Urbanavičius, V., Urbanavičienė S. 1988. P. 34).

Balno kilpų iš Tulpiakiemio žinomos devynios (10 pav.). Viena jų aptikta žirgo kape Nr. 8, visos kitos - pavieniui. Kilpos geležinės, 14-16 cm aukščio (vidinės dalies aukštis 10,5-12,5 cm), apie 14 cm pločio (viduje - 11,5-12 cm pločio), 3-3,5 cm pločio paminomis. Viršutinėje lankelio dalyje yra stačiakampės formos 1,7-2 cm pločio kiaurymės diržui įverti. Pagal formą, kilpas galima suskirstyti į keturias grupes.

1) Ovalo formos kilpos yra dvi. Jų lankelis plokščias, viršuje nusmailėjantis. Pamina plati, gilokai išlenkta, skersiniame pjūvyje - truputį profiliuota. Vienos jų (10:1 pav., perk. XVII. AR 652:183) lankelio viena pusė puošta sidabro plokštele. Kitos, rastosios žirgo k. Nr. 8 (10:2 pav.), lankelio abi pusės puošta žalvarine (?) plokštele su įrėžtu geometriniais ornamentais.

2) Apskritos formos kilpų yra taip pat dvi. Jų lankelis pusapskritimo formos, apskrito skersinio pjūvio,

10 pav. Balnų kilpos iš žirgų kapų: 1, 3-8 - pavienės, 2 - žirgo k.Nr. 8. 1, 4, 5 - geležis; 2 - geležis, žalvaris; 3, 6, 7 - geležis, sidabras.

viršuje nusmailėjantis. Pamina plati, giliai išlenkta, skersiniame pjūvyje truputį profiliuota. Vienos jų (10:3 pav., perk. VI. AR 652:45) lankelis puoštas žalvario skersinių ruoželių inkrustacija. Kitos išliko tik lankelis (10:4 pav., perk. VI. AR 652:44).

Artima šiai formai būtų kilpa, kurios dalis rasta perk. XVIII (AR 652:184; 10:5 pav.). Tik jos lankelio apatinėje dalyje yra tarsi nedidelė atauga į išorę.

3) Trikampio suapvalintais kampais formos kilpų rasta dvi (10:6, 7 pav.; Perk. XVII. AR 652:181, 182). Jų lankeliai plokšti, viršuje užapvalinti. Paminos tiesios, lygios, galuose užapvalintos. Viena jų pusė buvusi puošta kitokio metalo inkrustacija, kurios likę tik pėdsakai - grioveliai bei įgilintų trikampelių su taškučiais eilutė.

4) Pusės ovalo formos kilpų rasta taip pat dvi, abi vienodos formos, patekusios į Kauno muziejų iš suardyto kapų (VDKM 1012:2, 3). Jų lankeliai apskrito skersinio pjūvio, su nedidele atauga į išorę apatinėje dalyje. Pamina tiesi, plati. Lankelio viršuje yra stačiakampis išplatinimas su kiauryme diržui įverti. Sprendžiant pagal rekonstrukcijos piešinį (10:8 pav.; dirbiny su perpieštą iš LLM. 1958. 568 pav.), vienos jų lankelis buvęs puoštas sidabru skersai einančiomis juostelėmis. Tačiau dabar jo nėra ant vienos balnakilpės nebėra likę nė žymės, todėl nebeaišku, ar ir kita kilpa taip pat buvo puošta.

Balnų kilpos II tūkstantmečio pirmųjų amžių Lietuvos kapinynuose yra dažnas radinys. Jos labai įvairios ir neretai savitos nedideliame regionui.

Tulpiakiemio balnakilpės taip pat gana įvairios ir tik nedidele dalimi atitinka tiek J. Antanavičiaus (Antanavičius J. 1976. P. 69-81), tiek ir A. N. Kirpičnikovo (Кирпичников А. Н. 1973. С. 43-65) sudarytų balno kilpų klasifikacijų kai kuriuos tipus. Todėl šiuo aspektu kilpos nebus nagrinėjamos. Visumoje panašias kilpas daugumas tyrinėtojų priskiria XII-XIV amžiams.

Chronologija. Sprendžiant pagal radinius, žirgų kapai turėtų būti vienalaikiai su žmonių degintiniais kapais. Atrodo, kad žirgų kapai buvo įrengti atskiroje kapinyno dalyje, į V greta degintinių kapų. Nežiūrint to, kad žirgų kapai blogai išlikę, galima teigti, kad buvo laidojamas ne visas žirgas, o tik jo kūno ritualinės dalys, t. y. galva, kartais galva ir kojų apatinė dalis (atskirta ties keliais). Kaip rodo radiniai, žirgai laidotuvėms buvo aptaisomi su visa apranga bei išpuošiami. Užkasama galva buvo su visais ant jos likusiais daiktais, t. y. kamanomis ir kt. Papildomai į kapą buvo dedama ir kiti aprangos daiktai (balnas ir pan.). Atkreiptinas dėmesys į palyginti didelį pasidabruotų ar kitaip puoštų dirbinių kiekį, kas neabejotinai liudija apie raitelių turtingumą.

Panašus laidojimo su žirgu paprotys dar pastebimas Pavilkio (Šakių raj.) (Varnas A. 1988. P. 110-114), Barinės (Panevėžio raj.) (Striaukaitė A. 1982a. P. 78-81; Petruilienė A. 1984. P. 85), Masteikių ir Marvelės (Kauno raj.) kapinynuose. Nors šių paminklų sugretinimą apskunkina tai, kad Marvelės ir Masteikių kapinynai tik dalinai ištirti, vis dėlto jau galima kalbėti apie iki šiol nežinoto laidojimo su žirgu papročio vidurio Lietuvoje kontūrus. Iki šiol kapai, kuriuose randamos žirgo kūno ritualinės dalys, buvo žinomi iš vakarinės Lietuvos, tuo tarpu kai vidurio Lietuvoje II-ojo tūkstantmečio pirmaisiais amžiais buvo visuotinai paplitęs viso žirgo laidojimas. Kol kas, neturint detalios minėtų paminklų analizės, nedaug ką tegalima pasakyti apie šio naujai pastebėto papročio kilmę bei paplitimą. Gal tik tai tiek, kad dalies žirgo aprangos daiktų panašumas prūsiškiems perša mintį šio papročio ištakų ieškoti prūsų genčių apgyventoje teritorijoje. Tokią prielaidą savotiškai paremtų V. Urbanavičiaus pastebėjimas, kad netoliese Tulpiakiemio buvusiame Obelių (Ukmergės raj.) kapinyne dalis XIII-XIV a. kapų su žirgais gali būti palikti atsikėlėlių iš Prūsijos žemių. Jie, kaip mini istoriniai šaltiniai, kryžiuočių puolami, XIII-XIV a. ieškojo prieglobsčio Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 46).

Pasitvirtinus minėtai prielaidai, Tulpiakiemio žirgų kapus reikėtų datuoti XIII-XIV a., tuo tarpu kai dirbiniai rodytų platesnį, būtent XII-XIV a. laikotarpį.

GRIAUTINIAI KAPAI (XV-XVII a.)

Laidosena. Griautiniai kapai rasti daugiau centrinėje bei PV kalvelės dalyse ir dalinai dengia plotą

su degintiniais bei žirgų kapais. Ištirti 148 kapai, viename iš jų (k. Nr. 124) palaidota du mirusieji. Aptikti 35 vyrų, 24 moterų, 58 vaikų kapai. 32 suaugusiųjų kapuose mirusiųjų lytis nenustatyta. Centrinėje kalvelės dalyje laidota tankiai, bet gan padrikai. Į kraštus kapai retėja. Kai kur jie buvo išdėstyti eilėmis, nutįsusiomis P-Š kryptimi.

Kapų duobių kontūrai išryškėjo tuoj po armeniu, 40-50 cm gylyje. Duobės 1,8-2,2 m ilgio ir 0,5-0,8 m pločio, stačiakampio užapvalintais kampais formos, užpildytos pilka smėlinga ar su molio priemaiša žeme. Jų dugnai lygūs, pasiekti 0,45-1 m gylyje.

Atrodo, kad didžioji dalis mirusiųjų laidoti be karstų. Tik 29 įvairiuose kapuose aptikta jų liekanų – geležinių kaltinių vinių ar išilginės medienos. Karstai buvę lentiniai, 2x0,4, 1x0,2 m ir pan. dydžio, į kojų galą nežymiai siaurėjantys.

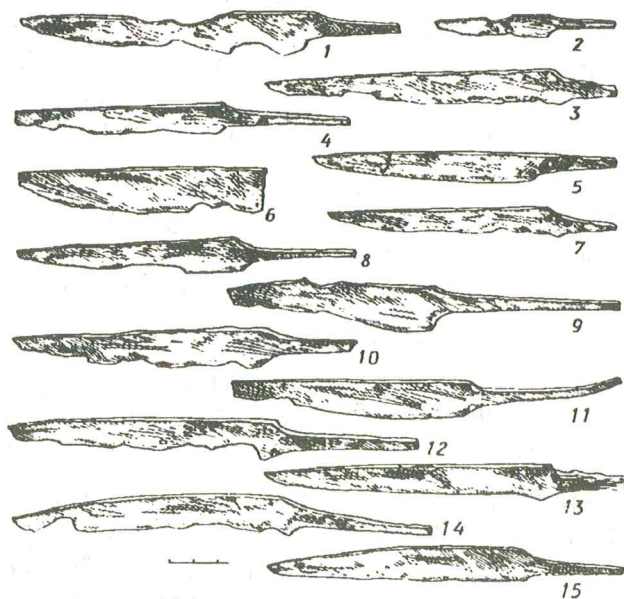
Mirusieji guldyti aukštiekninki, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Tik viename dvigubame kape (k. Nr. 124 B) mirusysis palaidotas kniūbsčias. Rankos dažniausiai ištiesiamos palei šonus, nors kai kuriuose kapuose jos buvo įvairiai sudėtos dubens ar dar rečiau krūtinės srityje.

Didžioji mirusiųjų dauguma orientuoti galvomis į vakarus arba artima jiems kryptimi ir tik keletas kapų buvo nukreipta į šiaurės rytus arba pietryčius.

Kadangi laidota negiliai, kapai žymia dalimi apnaukinti ariant. Griaučiai išsilikę blogai, dažniausiai beveik visiškai sutręšę. Kai kurių kapų duobėse (k. Nr. 10, 18, 24, 25, 54 ir kt.) tiek po griaučiais ar karstu, tiek ir duobių sampile buvo randama smulkių degėsių, kurie tačiau neatrodo, kad būtų iš suardytų degintinių kapų. Degėsiai smulkūs, aptinkami tiek pavieniui, tiek ir 2-5 cm storio sluoksniais. Matyt, prie kapo duobės buvo atliekamos kažkokios apeigos su ugnimi.

Tulpiakiemio senkapių griautinių kapų įkapės negausios ir gana blogai išlikusios, ypač geležiniai dirbiniai. 73-iose kapuose įkapių visai nerasta. Ypač nedaug jų rasta vaikų kapuose. Iš 58 vaikų kapų jų visai nerasta 43, o ir likusiuose terasta po vieną ar kelias monetėles ar vieną kitą daiktėlį. Ne ką turtingesni ir suaugusiųjų kapai. Vyrų dažniausiai laidoti apjuosti diržu (kurių išlikusios tik geležinės sagtys bei keletas žalvarinių apkaliukų), prie kurio pritvirtinti dalmonas bei peilis. Į dalmoną kartais būdavo įdedamas skiltuvas, titnagas, kartais skustuvas, peilis ar kitoks buityje reikalingas daiktas. Moterų kapuose dažniau aptinkami įvairūs žalvariniai papuošalai – auskarai, segės, žiedai. Kartais moterys taip pat būdavo apjuosiamos diržu, prie kurio pritvirtinti peiliukas bei dalmonas. Tik moterų kapuose aptinkamos adatinės. Be to, daugelyje kapų rasta po vieną ar kelias monetėles. Dauguma dirbinių rasta tose vietose, kaip jie buvo nešiojami, nors neretai kai kas buvo papildomai įdedama į kapą, kaip

11 pav. Įtveriamieji peiliai

antai, kelios monetėlės padedamos prie galvos, peiliukas prie peties ir pan. Sprendžiant pagal įkapes, atrodo, kad pagal šeimos išgales mirusįjį rengdavo kiek galint puošnesniais drabužiais.

RADINIAI

Darbo įrankiai, buitiniai ir kitokie daiktai

Peilių iš viso rasta 42. 18 iš jų rasti vyrų kapuose, 9 - moterų, 5 - suaugusių žmonių, kurių lytis nenustatyta, 3 - vaikų kapuose ir 7 pavieniai. Viename kape paprastai randama po vieną peilį ir tik k. Nr. 55, 74, 96 ir 121 - po du. Sprendžiant pagal peilių padėtį kapuose, didžioji jų dalis rasti taip, kaip buvo nešiojami, t.y. pritvirtinti prie diržo, kuriuo buvo apjuostas mirusysis. Kita dalis peilių rasta įdėti pavieniui arba krūvelėje kartu su kitomis įkapėmis. Pavieniai dažniausiai padėti juosmens srityje, smaigali link palaipsniui smailėjantys. Retkarčiais jie kartu su dalmonu bei diržu buvo padėti galvos ar kelių srityje.

Rastieji peiliai yra dvejopi: vieni - įtveriamieji, kiti - kriauniniai. Jų rasta apytikriai po lygiai (dalis jų blogai išlikę ir priklausomybė neaiški). Ir vienokius, ir kitokius peilius nešiojo tiek vyrai, tiek ir moterys.

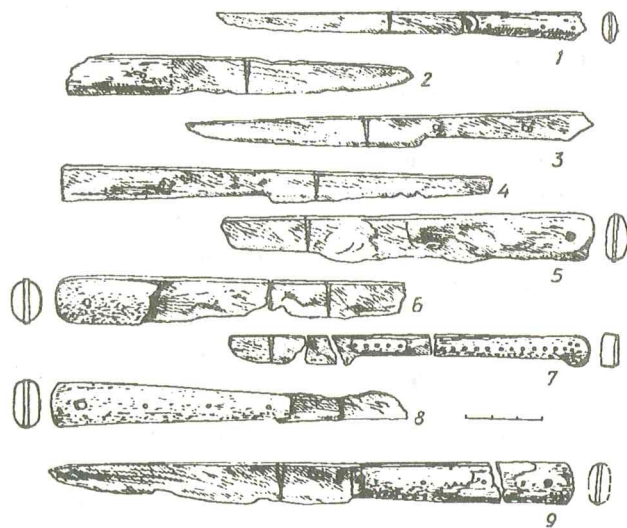
Įtveriamieji peiliai dažniausiai yra 13-19 cm ilgio, vienašmeniai, tiesiomis arba truputį žemyn lenktomis nugarėlėmis, smaigali link palaipsniui smailėjantys (11,18:3,4,19:7 pav.). Geležtės 8-12 cm ilgio, 1,2-2,5 cm pločio (ties įkote), 0,3-0,4 cm storio (ties nugarėle),

skersiniame pjūvyje kylio formos. Daugelio peilių ašmenys nuo galandimo žymia dalimi nudilę. Rankenos, atrodo, buvę medinės.

Kriauniniai peiliai 14-22 cm ilgio, vienašmeniai, tiesiomis nugarėlėmis, smaigali link palaipsniui smailėjantys, ir tik moters k. Nr. 78 rastas užapvalinta viršūne (12:1 pav.). Geležtės 8-12 cm ilgio, 1,2-2 cm pločio (ties įkote), apie 0,3 cm storio (ties nugarėle), skersiniame pjūvyje kylio formos. Gana įvairiai padarytos kriaunos, kurios dažniausiai 7-10 cm ilgio, medinės, nors kelių peilių jos kaulinės (12:6,7 pav.). Kriaunos skersiniame pjūvyje dažniausiai ovalo formos, prie įkotės tvirtinamos keliomis geležinėmis arba žalvarinėmis kniedėmis. Retkarčiais kriaunų priekis ir galas puošiamas, o kartu ir sustiprinamas žalvarine skardele.

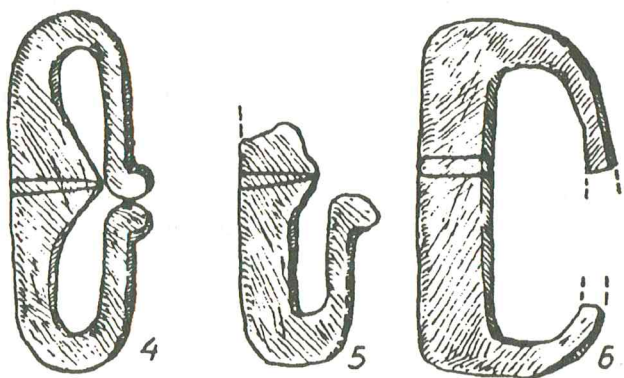
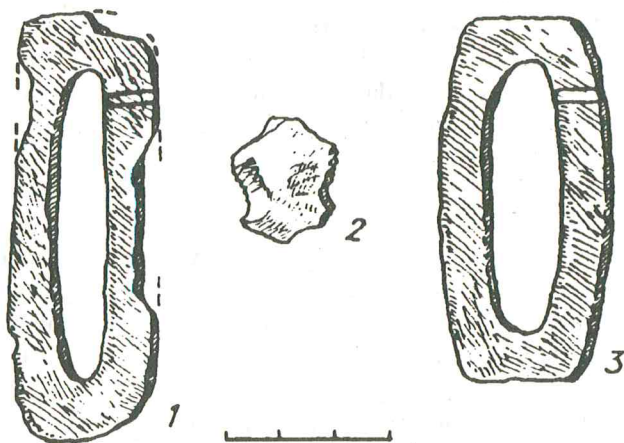
Panašūs peiliai yra viena iš dažniausiai aptinkamų įkapių visuose vėlyvuose Lietuvos senkapiuose. Tik iki XV a. buvo paplitę beveik vien įtveriamieji peiliai, o nuo XVI a. išplinta patogesni ir patvaresni kriauniniai. Nors dar ir XVII a. kapuose greta kriauninių gana dažnai aptinkami ir peiliai su įtveriamą rankena.

Skiltuvai rasti penki (k. Nr. 74, 93, 101, 113 ir pavienis perk. XVII; 13:1, 3-6 pav.). Kape Nr.74 prie skiltuvo rastas ir titnago gabaliukas (13:2 pav.). Kapuose skiltuvai rasti įvairiose vietose krūvelėje kartu su kitais daiktais, pagal ką sprendžiant jie buvo pritvirtinti prie diržo arba įdėti dalmone. Skiltuvai 6,5-8 cm aukščio, 2,5-4 cm pločio, ovalo formos arba į išorę atriestais galais. Panašūs skiltuvai yra įprasta vyrų įkapė vėlyvuose senkapiuose. Gi Tulpiakiemyje vienas

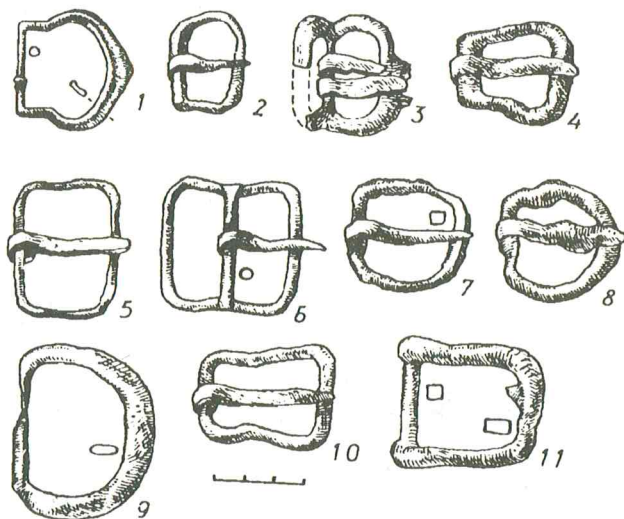

12 pav. Kriauniniai peiliai. 1 - k. Nr. 78; 2 - k. Nr. 89; 3 - pavienis; 4 - k. Nr. 52; 5 - k. Nr. 92; 6 - k. Nr. 97; 7 - k. Nr. 123; 8 - k. Nr. 147; 9 - k. Nr. 89.

13 pav. 1,3 - 6 - skiltuvai, 2 - titnagas.

14 pav. Diržų sagtys: 1 - k. Nr. 97; 2 - k. Nr. 101; 3 - k. Nr. 58; 4 - k. Nr. 122; 5,11 - pavienis; 6 - k. Nr. 47; 7,8 - k. Nr. 113,114; 9 - k. Nr. 99; 10 - k. Nr. 102; 1 - žalvaris, 2 - 11 - geležis.

skiltuvas rastas 30-35 m. amžiaus moters kape Nr. 101. Jis gulėjo kairės alkūnės išorinėje pusėje kartu su neaiškios paskirties geležiniu dirbiniu (ar jo fragmentu), primenančiu skiltuvo atrietais galais stačiakampės formos liemenėlių. Be jų, prie kairiojo šlaunikaulio dar rasta įtvėriamasis peiliukas (11:10 pav.) bei geležinė sagtelė (14:2 pav.).

Sagtys - tai vienas iš dažniausiai aptinkamų radinių vėlyvuose senkapiuose. Tulpiakiemyje 21 kape jų įvairių rasta 28 ir dar 6 pavienės. Viename kape dažniausiai randama po vieną didesnę sagtį, skirtą diržo užsegimui, bei vieną - dvi mažesnes (k. Nr. 74, 93, 102, 113, 121, 122), kokiomis buvo užsegamas dalmonas (žr. skyrelyje apie dalmonus).

Diržų sagtys aptinkamos tiek pavieniui juosmens srityje, tiek ir įvairose kapo vietose krūvelėje kartu su kitais dirbiniais, t.y. priklausomai nuo to, ar mirusysis buvo sujuostas diržu, ar diržas kartu su kitais daiktais buvo atskirai įdėtas į kapą. Sagtys dažniausiai geležinės, žalvarinės rastos tik dvi. Jos labai įvairių formų bei dydžių, 4,5-6 cm aukščio (14 pav.). Sprendžiant pagal jas, diržai turėjo būti 2-4 cm pločio.

Dalmonai (kapščeliai). Jų išliko tik metalinės dalys, todėl duomenų apie šių dirbinių formą bei konstrukciją beveik nėra. Prie apkalų išlikusi oda liudija, kad jie buvo odiniai, bent jau rastieji kapuose Nr. 102 ir 122. Atrodo, kad dalmonų būta ir tuose kapuose, kur be didesnės diržo sagties rasta ir mažesnių sagtelių, skirtų dalmono užsegimui, o gal ir tuose kapuose, kur rasta tik po vieną ar kelias nedideles sagteles. Tulpiakiemyje tokių kapų būta penki (k. Nr. 43, 74, 102, 122 ir 147) ir jie visi vyrų.

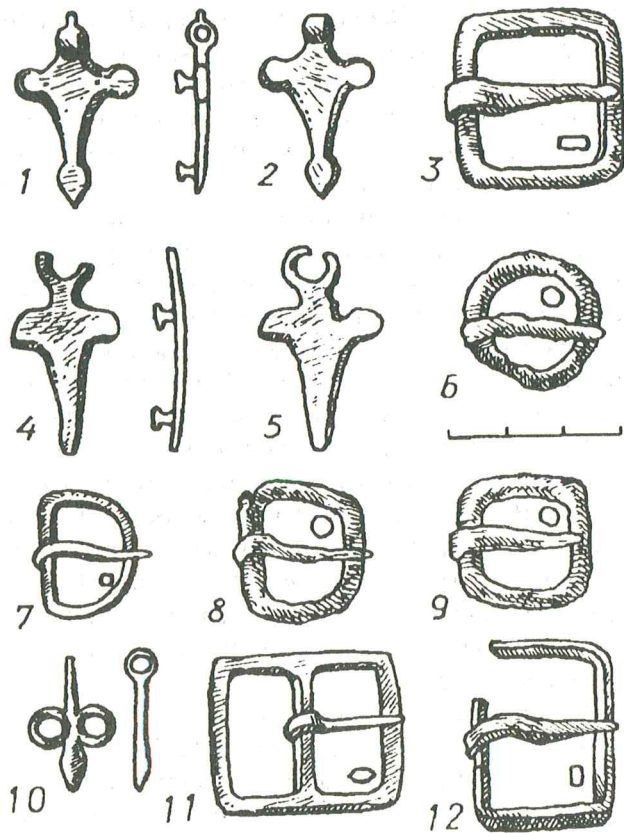
Dalmonų apkalų rasta dviejuose kapuose po du ir vienas pavienis perk. I. Kape Nr. 102 jie gulėjo dubens dešinėje pusėje, o k. Nr. 122 - abipus dešinio kelio. Atrodo, kad pirmu atveju dalmonas buvo pritvirtintas prie diržo, kuriuo buvo apjuostas mirusysis, nes netoli apkalų rasta viena mažesnė bei kita didesnė sagtys. Antru atveju dalmonas buvo atskirai padėtas kairio kelio srityje.

Apkalai žalvariniai, kryžiniai, 3-4 cm aukščio ir 2 cm pločio, prie odos tvirtinami trimis kniedėmis (15:1, 2, 4, 5 pav.). Kiek kitoks yra pavieniui rastasis. Jis greičiau pakabutis negu apkalas, nes jo viršutinėje dalyje yra kilputė pritvirtinimui (15:10 pav.).

Dalmonų sagtelės įvairių formų, 2-3 cm aukščio ir panašaus pločio, geležinės ir tik viena žalvarinė (15 pav.).

Grandys rastos šešiuose tiek vyrams, tiek ir moterims priklausančiuose kapuose (k. Nr. 54, 58, 70, 93, 114, 121). Jos žalvarinės arba geležinės, 3,2-4,7 cm skersmens, 0,4 cm storio, apskrito arba ovalo formos

15 pav. Daiktai iš griautinių kapų: 1,2,4,5,10 - dalmonių apkalai, 3,6 - 9,11,12 - sagtelės. 1,2,3 - k. Nr. 120; 4,5,6 - k. Nr. 122; 7 - k. Nr. 43; 8 - k. Nr. 121; 9 - k. Nr. 147; 10 - pavienis; 11 - k. Nr. 74; 12 - k. Nr. 70. 1,2,4,5,10,11 - žalvaris, 3,6, - 9, 12 - geležis.

skersinio pjūvio lankeliu (16:2 pav.). Visos jos rastos krūvelėje kartu su kitais dirbiniais, tarp kurių yra ir diržo sagtis. Tai leidžia manyti, kad tokios grandys buvo pritvirtintos prie diržo, ir pagal reikalą, prie jų galima buvo prikabinti įvairius daiktus, pvz., dalmonus. Panašiai naudotos grandys yra žinomos ir iš kitų vėlyvųjų senkapių.

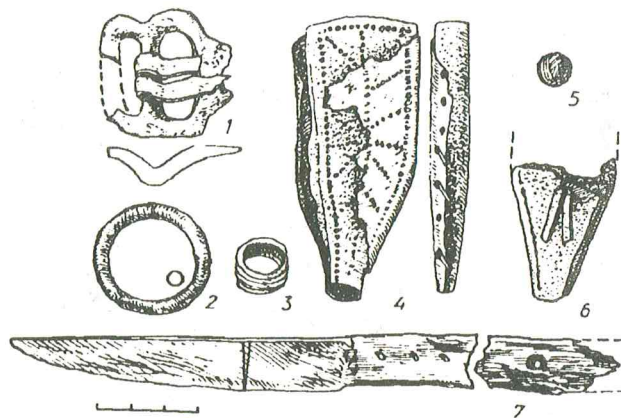
Adatinės rastos trijuose moterų kapuose. Kape Nr. 58 ji gulėjo prie kairio dubens kaulo, krūvelėje kartu su kriauniniu peiliu, diržo geležine sagtimi, žalvarine grandele ir žalvariniu įvijiniu žiedeliu (16 pav.). Visa tai, matyt, buvo pritvirtinta prie spalvotos austos juostos, kurios fragmentai rasti kartu su minėtais dirbiniais. Adatinė odinė, 8,5 cm aukščio, 4 cm pločio, apie 0,5 cm storio, iš išorės dengta žalvarine skardele, puošta įmuštų taškučių linijų geometriniu ornamentu (16:4 pav.). Viršutinėje dalyje ji stačiakampės formos, apatiniame trečdalyje nusmailėjanti, pats galas kiauras. Adatinėje rastas įdėklas, atitinkantis adatinės formą. Jis padarytas iš dvigubo odos sluoksnio, tarp kurio būta storoko audinio (16:6 pav.). Prieš dedant į adatinę,

įdėklas būdavo perlenkiamas išilgai pusiau ir užveržiamas odinėmis juostelėmis, kurių galiukai palikdavo kyšoti iš adatinės. Traukiant už šių juostelių, vėl būdavo ištraukiamas įdėklas. Įdėklo viduje rastas nedidelis siūlų kamuoliukas (16:5 pav.). Tokios pat adatinės odos fragmentai rasti ir k. Nr. 130 suardytoje dalyje (17:19, 20 pav.). Sprendžiant pagal tokį pat papuošimo ornamentą bei įdėklo konstrukciją, galima manyti, kad šios dvi adatinės darytos vieno žmogaus. O kadangi k. Nr. 130 pagal čia rastą Jono Kazimiero šilingą priskiriamas XVII a. antrai pusei, tai panašiai reikėtų datuoti ir kapą Nr. 58.

Dar viena adatinė rasta k. Nr. 114, mirusiosios juosmens srityje. Ji trapecijos formos, 8,3 cm aukščio, padaryta iš dviejų išgaubtų žalvarinių skardelių, kurios šonuose sujungtos kniedėmis (17:15 pav.). Viršuje ji 4,6, o apačioje - 2,3 cm pločio, apie 0,8 cm storio, skersiniame pjūvyje - ovalo formos. Viršuje ties viduriu yra nedidelė skylutė, abu adatinės galai kiauri. Jos viduje rasta plono balto audinio liekanų. Šiame kape dar rasta žalvarinė apskrita išgaubtu viduriu segė. Panašios adatinės dar žinomos iš Pušaloto (Navickaitė-Kuncienė O. 1963. P. 111) ir Rumšiškių (Urbanavičius V. 1970. 29 pav.) senkapių.

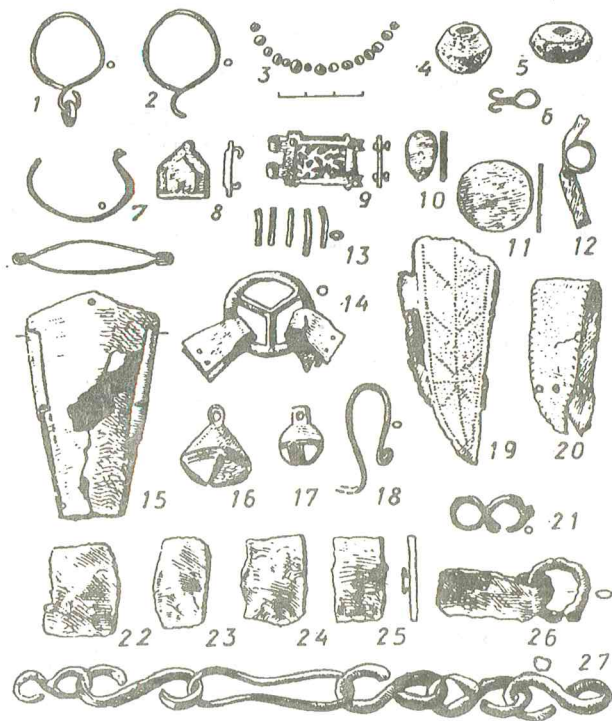
Įvairios adatinės yra dažnokas radinys vėlyvuose Lietuvos senkapiuose. Atrodo, kad tai vienas iš nedaugelio naujo tipo radinių, atsiradusių kapuose po krikščionybės įvedimo ir kaip įkapę naudotų iki XVII a. pabaigos.

K a b e s . Moters kape Nr. 27 ant kairio dubens kaulo rasta kabės kilputė, patekusi čia, atrodo, iš apardytos kapo dalies (17:6 pav.). Ji 1,7 cm ilgio ir 0,7 cm pločio, padaryta iš 1 mm storio žalvarinės vielos. Šie dirbiniai

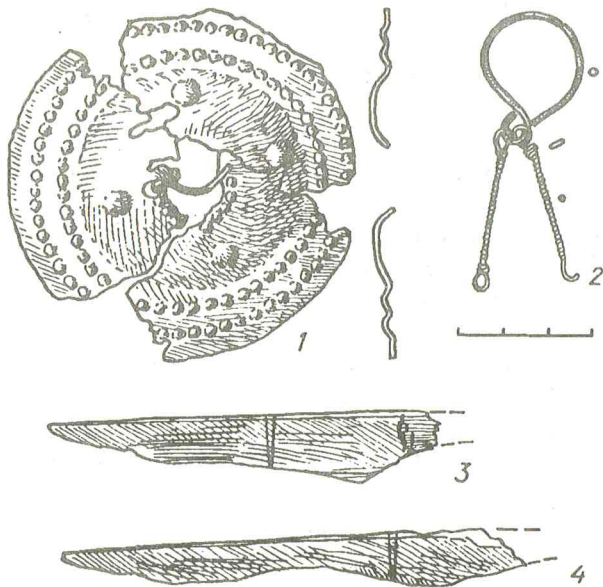

16 pav. Daiktai iš moters kapo Nr. 58: 1 - diržo sagtis, 2 - grandelė, 3 - žiedas, 4 - adatinė, 5 - siūlų kamuoliukas, 6 - adatinės įdėklas, 7 - peilis. 1,7 - geležis, 2,3 - žalvaris, 4,6 - oda.

17 pav. Daiktai iš griautinių kapų: 1,2 - auskarai; 3 - 5 - karoliai; 6 - kabės kilputės; 7 - segė; 8 - 12 - neiškosios paskirties; 13 - diržo papuošimai; 14,26 - diržų skirstikliai; 15,19 - adatinės; 16,17 - žvangučiai; 20 - adatinės įdėklas; 21,27 - grandinėlių fragmentai; 22 - 25 - diržų apkalai. 1,2,6 - 18 - žalvaris; 3 - stiklas; 4,5 - gintaras; 19 - 20 - oda; 21 - 27 - geležis.

18 pav. Daiktai iš moters kapo Nr. 55: 1 - segė, 2 - auskaras, 3 - 4 - peiliai. 1,2 - žalvaris, 3,4 - geležis.

neretai randami vėlyvųjų senkapių tiek vyrų, tiek ir moterų kapuose. Atrodo, kad drabužių susėgimas kabėmis Lietuvoje išplito XVI amžiuje (Varnas A., Ivanauskas E. 1987. P. 27-28).

Tulpiakiemyje iš viso rasta 96 įvairios monetos (plačiau apie monetas žr. šio leidinio atskirame straipsnyje). 91 jų rasta 34-uoose įvairaus amžiaus bei lyties kapuose, likusios - pavienės. 17-oje kapų rasta po vieną monetą, viename - šešiolika, viename - aštuonios, likusiuose šešiuose kapuose rasta nuo dviejų iki šešių monetų. Didžiąją jų dalį sudaro Jono Kazimiero variniai šilingai su XVII a. septintojo dešimtmečio datomis. XV-XVI a. kaldintų monetų rasta tik keletas. Be to, rastas ir lietuviškas trečio tipo pinigėlis.

Rastomis monetomis, kaip ir dauguma radinių, Tulpiakiemio senkapiai niekuo neišsiskiria iš daugelio to meto senkapių.

Vienių aptikta šešiolika aštuoniuose kapuose, nuo 1 iki 5 viename kape. Visos jos geležinės, labai blogai išlikusios. Sprendžiant iš liekanų, vinys kaltinės, 5,5-7 cm ilgio, stačiakampio skersinio pjūvio, 0,3x0,4 cm skersmens ties viduriu. Galvutės stačiakampės, 0,7x0,7-1,2x0,9 cm dydžio. Reikia manyti, kad tai lentinių karstų liekanos, kokių aptinkama daugelyje vėlyvųjų kapų.

PAPUOŠALAI

Auskarai aptikti trijuose moterų kapuose. Visi jie žalvariniai. Kape Nr. 21 rastieji yra vieninteliai radiniai šiame kape ir rasti po vieną ties ausiduobėmis. Auskarai kilpiniais galais, padaryti iš 1 mm storio vielos (17:1,2 pav.). Jie 3,7 cm aukščio, viršutinė kilpa 2,7 cm skersmens, apatinė - 1 cm. Į apatinę kilputę įnerta 1 cm skersmens grandelė. Kito auskaro kilputė patrupėjusi.

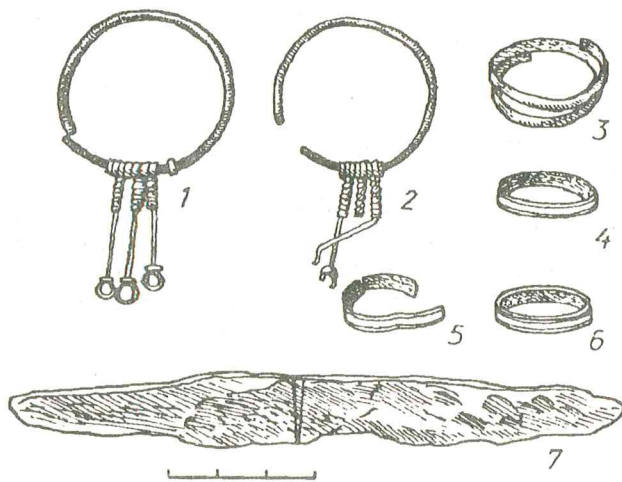
Panašus auskaras rastas ir kape Nr. 55, gulintis ant krūtinės greta apskritos skardinės išgaubtu viduriu segės. Jo apatinėje kilputėje įkabinti du 3 cm ilgio pakabučiai (18:2 pav.).

Pagal E.Svetiko sudarytą auskarų klasifikaciją, šie trys auskarai priskiriami I tipo 2 atmainai ir datuojami XIV a. antra puse - XV a. pirma puse (Svetikas E. 1988a. P. 9).

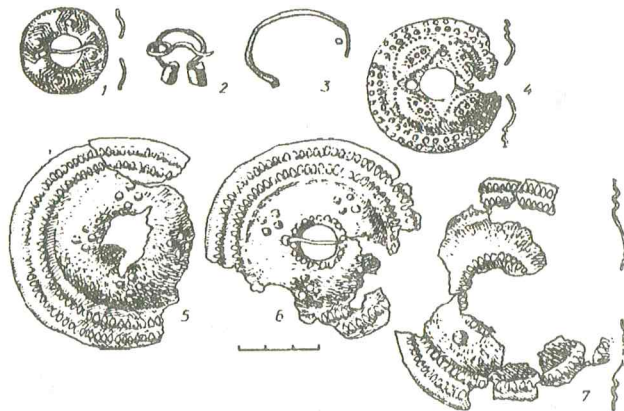
Dar du auskarai rasti k. Nr. 144. Vienas jų gulėjo ant kairio peties, kitas - po kaklo slanksteliais. Šie auskarai yra žiediniai su trimis pakabučiais (19:1, 2 pav.). Žiedo skersmuo - 3 cm. Pakabučių ilgis - 2,5 cm. Minėtoje klasifikacijoje jie priskiriami II tipo 5 atmainai ir datuojami XV-XVI a. pirma puse (Svetikas E. 1988a. P. 16-17).

Panašūs auskarai nėra retenybė Lietuvos vėlyvuose senkapiuose, tačiau jie daugiau paplitę Lietuvos pietrytinėje dalyje. Tulpiakiemyje rastųjų auskarų

19 pav. Daiktai iš moters kapo Nr. 144: 1, 2 - auskarai, 3 - 6 - žiedai, 7 - peilis. 1 - 6 - žalvaris, 7 - geležis.

20 pav. Segės: 1 - iš žirgo k. Nr. 2; 2 - k. Nr. 78; 3 - žirgo k. Nr. 1; 4, 7 - k. Nr. 87; 5 - k. Nr. 114; 6 - pavienė. Žalvaris.

tikslesniam datavimui trūksta duomenų, o remiantis daugiau bendra šių senkapių medžiaga, juos tenka priskirti XV a. antrai pusei - XVI a.

Segės. Tulpiakiemyje rasta aštuonios įvairios žalvarinės segės. Penkios iš jų - apskritos skardinės, išgaubtu viduriu, blogai išlikę. Jos rastos moterų kapuose Nr. 55 (18:1 pav.), 87 - dvi (20:4,7 pav.), 114 (20:5 pav.) ir pavienė perk. XXV (20:6 pav.). Kapuose jos rastos krūtinės srityje, gulinčios horizontaliai, gerąją pusę į viršų. Keturios iš jų - 8 cm skersmens ir viena - 5 cm. Visų jų pakraštį juosia dvi eilutės gumburėlių. Didžiųjų segių išgaubtoji dalis puošta keturiais didesniais gumburėliais arba keturiomis grupelėmis po keturis mažesnius gumburėlius. Mažesnioji segė (20:4 pav.) puošta keturiomis grupelėmis po tris skylutes, esančias vienoje linijoje. Skylių grupelės apsuptos įmuštų taškučių ovaline linija bei dar viena linija, kuri apie segės skylutę sudaro rombą.

Tokios segės randamos tik moterų kapuose, laikomos lietuviškomis, ir ypač buvo paplitusios XIV-XVI a. Lietuvoje (Urbanavičius V., Urbanavičienė S. 1988. P. 28).

Apskrita skardinė išgaubtu lankeliu segė rasta pavienė žirgo k. Nr. 2 sampile (20:1 pav.). Ji 3,5 cm skersmens, lankelis 1 cm pločio, puošta keturiais iškiliais gumburėliais, kurių kiekvieną supa įmuštų taškučių koncentriniai rombai. Taškučių eilutė juosia ir segės pakraštį. Tokios segės dažnokai randamos XIII-XIV a. moterų kapuose ir, galimas daiktas, turėtų priklausyti degintiniams kapams, nors panašios segės yra žinomos ir iš vėlesnio laikotarpio.

Miniatiūrinė, vos 1,8 cm skersmens pasaginė segė cilindriniais galais rasta moters k. Nr. 78, 10 cm aukščiau dubens kaulų (20:2 pav.). Taigi ji rasta duobės sam-

pile ir visai ant ribos su armeniu, todėl sunku pasakyti, ar šis dirbinys buvo skirtas mirusiajai, ar jis čia pateko atsitiktinai. Panašios segutės Lietuvoje randamos XIV-XVI a. kapuose. Tulpiakiemyje rastąją, sprendžiant pagal šiame kape dar rastus kriauninį peilį bei žalvarinį su stiklo akute žiedą, reikėtų priskirti XVI a. pabaigai.

Dar viena nedidelė deformuota pasaginė segė rasta žirgo k. Nr. 1 (17:7 pav.). Ji apie 2 cm skersmens, lankelis lygus, 2 mm storio skersiniame pjūvyje, ovalo formos. Galvutės nedidelės, keturkampės formos, į viršų platiškos. Greičiausiai ši segutė į žirgo kapą pateko atsitiktinai iš suardytų degintinių kapų, juo labiau kad šiame kape rasta ir daugiau daiktų iš degintinių kapų, nors panašios miniatiūrinės segės aptinkamos ir vėlesniuose griautiniuose kapuose.

Vienintelis smeigtukas rastas moters kape Nr. 24 ant momens kaulo vidurio. Tai 2,2 cm ilgio žalvarinio dirbinio fragmentas, primenantis adatą. Prie jo išlikę užsikonservavusio audinio, kuris ir buvo susegtas smeigtuku ar adata, panaudota kaip smeigtukas.

Karoliai. Moters kape Nr. 70 rastas dvigubo nupjauto kūgio formos gintaro karolis, gulintis kairėje krūtinės pusėje, netoli kairės alkūnės (17:4 pav.). Jis 1,5 cm aukščio ir 2 cm skersmens, tekintas. Kape kartu rastas Nordheimo grašis su 1550 m. data. Dar vienas panašus karolis rastas pavienis perk. XVII (17:5 pav.; AR 652:188) ir nebūtinai gali būti iš žmonių griautinių kapų.

Jau anksčiau pastebėta, kad gintaro karoliai kaip ir bet kokie gintariniai dirbiniai yra labai reta įkapė vėlyvuose senkapiuose. Kol kas sunku tai kuo nors paaiškinti. Vargu ar gintaras tapo nebemėgstamas to meto Lietuvoje. Gintaro dirbinių išnykimą kapuose bandoma paaiškinti tuo, kad ilgą laiką pagrindinis

gintaro šaltinis - Baltijos pajūris - buvo kryžiuočių rankose (Urbanavičius V. 1970. P. 18). Be abejo, XIII-XIV a. tai žymia dalimi apribojo į Lietuvą patenkančio gintaro kiekį. Tačiau juk ne visas pajūris buvo kryžiuočių kontroliuojamas, be to, pasibaigus lietuvių-kryžiuočių karams, XV a. gintaro galima buvo įsigyti prekybos keliu. Tuo tarpu XV-XVII a. kapuose gintarinių dirbinių praktiškai nėra. Matyt, atsakymo į šį klausimą reikia ieškoti kitur.

Mergaitės (?) kape Nr. 6, plotelyje tarp kaukolės ir kairio peties rasta 16 pabirusių 0,2x0,2 cm dydžio spalvoto stiklo karoliukų (17:3 pav.). Kape dar rasta Jono Kazimiero šilingų, pagal kuriuos kapas priskiriamas XVII a. paskutiniam trečdaliui.

Žvanguotis rastas 5 m. amžiaus vaiko kape Nr. 14, gulintis prie dešinio žastikaulio vidurio, iš išorės pusės. Jis žalvarinis, lašo formos, 2,2 cm aukščio ir 1,5 cm skersmens, su viena skersine įpjova apatinėje dalyje (17:17 pav.). Šiame kape rasta Jono Kazimiero šilingų.

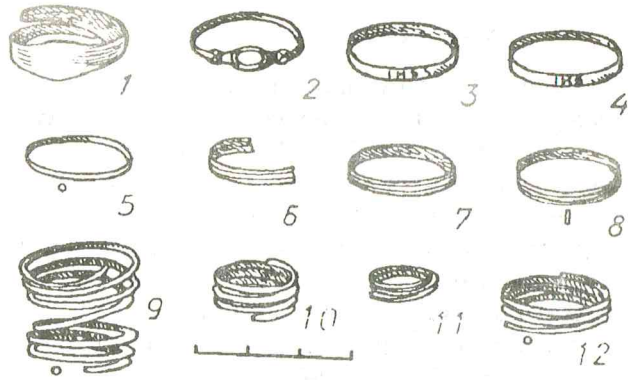
Panašūs žvangučiai vėlyvuose senkapiuose žinomi kaip moteriška įkapė (Urbanavičius V. 1970. P. 35), tuo tarpu Tulpiakiemyje jis rastas vaiko kape. Beje, Šapnagių (Akmenės raj.) senkapiuose žvanguotis rastas taip pat mažo vaiko kape (Varnas A., Ivanauskas E. 1987. P. 32). Abiejuose senkapiuose iš daugelio vaikų kapų tik viename rasta po žvangučių; abu šie kapai priskiriami panašiam laikotarpiui, būtent XVII a. antrajai pusei. Kol kas teturint tiek duomenų, sunku ką nors tvirtinti, tačiau, galimas daiktas, kad žvanguotis vaiko kape turėjo tam tikrą prasmę.

Žiedai taip pat labai dažnas radinys vėlyvuose moterų kapuose. Tulpiakiemyje dešimtyje kapų jų rasta penkiolika ir dar trys pavieniai, visi jie žalvariniai. Viename kape jų rasta dažniausiai po 1-2, nors k. Nr. 144 aptikti keturi (19 pav.). Dalis žiedų buvo rasta užmauta mirusiajam ant pirštų, kita dalis - padėti įvairiose kapo vietose.

Įvijinių žiedų rasta 7, tačiau, galimas daiktas, kai kurie iš jų gali būti ir paprastos įvijos. Neabejotinai įvijinis žiedas yra iš k. Nr. 144 (19:3 pav.). Jis 2 cm skersmens, padarytas iš 3 mm pločio pusapvalio skersinio pjūvio juostelės. Likusieji įvijiniai žiedai (ar įvijos?) 1,2-2,2 cm skersmens, padaryti iš apskrito skersinio pjūvio vielos (16:3, 21:9-12 pav.). Kai kurių jų galai nusmailinti. Panašus įvijinis žiedas rastas ir k. Nr. 61 sampile, tik šis padarytas iš 0,3 cm pločio stačiakampio skersinio pjūvio juostelės.

Kape Nr. 87 rastas skardinis prakeistais galais žiedas nežymiai paplatinta rombine priekine dalimi, kuri plačiausioje vietoje yra 1 cm pločio (21:1 pav.).

Kape Nr. 78 mirusiajam ant dešinės rankos piršto rastas 2 cm skersmens uždaras žiedas, kurio priekinėje profiliuotoje dalyje įmontuotas ovalo formos bespalvis stikliukas.

21 pav. Žiedai: 1,6 - k. Nr. 87; 2 - k. Nr. 78; 3,10 - pavieniai; 4 - k. Nr. 27; 5 - k. Nr. 61; 7 - k. 113; 8 - k. Nr. 133; 9 - k. Nr. 99; 11 - k. Nr. 80; 12 - k. Nr. 74; Žalvaris.

Likę 9 žiedai juostiniai, uždari, padaryti iš 1,5-3 mm pločio stačiakampio skersinio pjūvio juostelės. Kai kurie jų puošti vienu arba dviem grioveliais (21:6-8 pav.), o perk. I pavieniui rasto žiedo lankelyje įspausta raidės "IHS" (21:3 pav.). Atrodo, kad toks pat įrašas buvo ir ant žiedo, rasto k. Nr. 27, mirusiajam užmauto ant dešinės rankos piršto.

Vaikų kapuose Nr. 6 ir 15 rasta apie 0,5 cm skersmens ir 0,5-1,5 cm ilgio glaustai susuktų įvijėlių fragmentų. Tokiomis įvijėlėmis dažnokai puošdavo drabužius. Atrodo, kad ir Tulpiakiemyje rastosios tam buvo skirtos.

Tulpiakiemyje rasta ir geležinių grandinėlių. Antai moters kape Nr. 84 dešinio peties srityje aptikta grandinė, sunertos iš gana masyvių aštuoniukės formos grandelių, 20 cm ilgio fragmentas (17:27 pav.). Keletas mažesnių apnykusių grandelių rasta ir kape Nr. 127, kairės alkūnės srityje (17:21 pav.). Abiejų dirbinių paskirtis nenustatyta.

Senkapiuose taip pat aptikta dar keletas neaiškios paskirties dirbinių. Tai žalvarinė apskrita 2,5 cm skersmens ir 1 mm storio plokštelė (k. Nr. 89 sampile, 17:11 pav.); žalvarinis lietas masyvus stačiakampės formos apkalas, buvęs pritvirtintas prie odinio daikto (17:9 pav.); panašus daugiakampės formos apkalas (17:8 pav.); ovalo formos odos gabaliukas, abipus dengtas žalvarine skardele (17:10 pav.) bei dviejų žalvarinių pakabučių fragmentai (17:12,18 pav.), abu iš kapo Nr. 99.

Chronologija. Tulpiakiemio senkapių griautinių kapų datavimui duomenų nėra daug, nes didelė kapų dalis yra be įkapių, be to, daug jų apardyta. Remiantis radiniais, ypač monetomis, senkapiai datuojami XV-XVIII a. Didžioji dauguma kapų yra iš XVI-XVII a. (kai kurie jų - gal ir iš truputį vėlesnio laikotarpio), tuo tarpu XV a. priskiriamų kapų yra labai nedaug.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Nežiūrint to, kad Tulpiakiemio senkapiai labai apnaikinti, o ir iširta mažiau kaip pusė, nekyla abejonų, kad čia esama įvairialaikio ir daugiasluoksnio paminklo. Šiose kapinėse daugiau ar mažiau intensyviai buvo laidojama per 600 metų. Dabar sunku pasakyti, nuo kada Tulpiakiemyje pradėta laidoti, kadangi seniausi degintiniai žmonių kapai beveik visiškai neišliko. Remiantis pavieniais radiniais (apyrankių gyvuliniais galais fragmentais bei tuščiaavidure trikampio pjūvio platėjančiais galais apyranke), šių kapinių pradžių reikėtų nukelti į XII a. Vienalaikiai su žmonių degintiniais kapais yra ir čia aptikti žirgų kapai.

Lieka ne visai aiški ir ankstyvajame laikotarpyje palaidotų žmonių etninė priklausomybė. Ir štai kodėl. Centrinėje Lietuvoje XI-XIV a. vyrauja degintiniai plokštiniai žmonių kapai su žirgais, kur mirusiajam skirtas žirgas buvo užkasamas visas nedegintas atskiroje duobėje. Tulpiakiemis yra tokių kapų arealo vidurinėje dalyje. Tačiau Tulpiakiemyje atskiroje duobėje laidojo ne visą žirgą, o tik galvą, kartais ir kojas, kas visiškai nebūdinga šiam regionui. Iki šiol minimame regione žinomi dar keturi kapinynai, kur panašiai laidoti žirgai - tai Pavilkijys (Šakių raj.), Barinė (Panevėžio raj.), Marvelė ir Masteikiai (Kauno raj.). Kadangi panaši laidosena su žirgu jau nuo seniau žinoma Sambijos pusiasalyje (Кулаков В.И. 1990. С. 20), daroma prielaida, kad minėtas kapinynus galėjo palikti kryžiuočių spaudžiami atsikėlėliai iš Prūsijos.

Taip pat lieka neaišku, ar atsikėlėliai apsigyveno gyvenvietėje kartu su vietiniais gyventojais (taip pat ir laidojosi vienose kapinėse), ar jie įkūrė naują gyvenvietę. Atrodo, kad priimtinesnė antroji versija, kadangi Tulpiakiemio senkapių aplinkumoje nėra žinoma piliakalnio, t.y. senos gyvenvietės. Artimiausi yra Šinkūnų ir Lokinės piliakalniai, esantys apie 10 km nuo senkapių ir vargu ar čia gyvenę žmonės laidojo taip toli esančiuose kapuose. Taigi, visai galimas daiktas, kad atsikėlėliai laidoti pradėjo naujoje vietoje. Be abejo, čia išdėstytos mintys tėra tik darbinė hipotezė, kurios įrodymas reikalauja detalesnės analizės ir svaresnių argumentų.

Kaip ten bebūtų, Tulpiakiemio apylinkėse XIII-XIV a. buvusi gyvenvietė, gal kiek ir sumažėjusi (apie ką liudija neskaitlingi šio laikotarpio kapai), XV a. egzistavo toliau. XVI a., sprendžiant pagal kapų kiekį, čia jau būta nemažos gyvenvietės, kokia ji išsilaike ir XVII a.

Sprendžiant pagal nelabai turtingus ir įvairius XV-XVII a. kapų radinius, susidaro vaizdas, kad čia būta

paprastų kaimo kapinių, kuriose didžioji kapų dauguma yra paprastų kaimo žmonių ir tik vienas kitas turtingesnis, išsiskiriantis iš kitų.

Kadangi Tulpiakiemyje nuolatos laidota ilgą laiką, galima pasekti, kaip krikščionybės įtakoje kito senieji laidojimo papročiai, nes dar ir XVII a. kapuose pastebimi pagonybės relikvai - prie kapo duobės būdavo deginama ugnis, mirusįjį aprengdavo puošnesniais rūbais, į kapą dėdavo kasdieniniame gyvenime reikalingų daiktų.

ŽIRGŲ KAPŲ APRAŠYMAS

Žirgo kapas Nr. 1

Tuoj po armeniu, 45 cm gylyje, išryškėjo 80x50 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras, orientuotas R-V kryptimi. Duobė 20 cm gylio (duobės gylis matuojamas nuo duobės kontūro išsiskyrimo lygio), dugno link siaurėjanti, užpildyta tamsiai pilka smėlinga žeme.

Duobėje rasta kaukolės liekanos - dantys, gulintys anatomine tvarka, bei keli kojų ilgieji kaulai, gulintys į R nuo dantų. Kaukolė gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta 80° kryptimi.

Radiniai. Po priekiniais dantimis, dalinai šalia jų gulėjo trinariai žąslai suktais nareliais, su grandimis galuose (AR 652:21). Nuo krūminių dantų 10 cm į P rasti geležinio skambalo fragmentai (AR 652:22), žalv. įvijinės skardelės dalis (AR 652:23), žalv. deformuota apdegusi pasaginė segė keturkampėmis galvutėmis (AR 652:24). Prie pat priekinių dantų iš P pusės rasta žalv. karčių įvijos dalis su virvučių liekanomis viduje, susidedanti iš vienos didesnės ir trijų mažesnių įvijelių (neinv.).

10 cm aukščiau žirgo kapo, jau ariamame sluoksnyje rasta gelež. įtveriamasis peiliukas (AR 652:25) ir du žalv. antkaklių fragmentai, vienas - vytinės antkaklės (AR 652:26), kitas - apdegęs, užbaigtas plokščia kilpute (AR 652:27). Pastarieji radiniai tikriausiai žirgo kapui nepriklauso.

Kaukolės liekanos priklauso 7 m. eržilui.

Žirgo kapas Nr. 2

50 cm gylyje išryškėjo 130x70 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras, orientuotas PV-ŠR kryptimi. Duobė 20 cm gylio, skersiniame pjūvyje - dubens formos, užpildyta juoda nuo gausių smulkių degėsių žeme.

Radiniai. Duobės PV gale, 5 cm gylyje rasta pavienė žalv. 3,5 cm skersmens, apskrita išgaubtu lankeliu segė, puošta keturiais iškilimėliais, apsuptais taškučių ornamentu (AR 652:28). 10 cm gylyje, 40 cm nuo duobės ŠR galo ir 25 cm nuo jos R krašto rasta keletas arklio dantų, gulinčių anatomine tvarka. Pagal

juos sprendžiant, kaukolė gulėjo ant šono, snukio dalimi nukreipta į PV. Po dantimis aptiktas gintarinis dvigubo nupjauto kūgio formos karolis (AR 652:29), o duobės ŠR gale, 20 cm nuo dantų į ŠR rastas nedidelis žalv. trapecijos formos skambalas (AR 652:30).

Duobės sampile rasta keletas pavienių žmogaus degintinių kauliukų.

Žirgo kapas Nr. 3

Tuoj po ariamu sluoksniu, 50 cm gylyje, išryškėjo 120x60 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras, orientuotas R-V kryptimi. Duobė 25 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta juoda nuo gausių smulkių degesių žeme.

R a d i n i a i. Duobės sampilo viršutinėje dalyje ties jos viduriu aptikti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka, bei žandikaulių fragmentai. Pagal juos sprendžiant, galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į V. Išilgai dantų, iš R pusės gulėjo kojos ilgieji kaulai. Po kaukolės liekanomis rasta 5 cm storio stambesnių angliukų, o po juo - 5 cm storio smulkių degesių sluoksnelis.

Įvairiose duobės sampilo vietose rasta septynios žiestų puodų šukės (neinv.), keli nedideli apsilėdžiusio žalvario gabaliukai (neinv.) bei keliolika pavienių žmogaus degintinių kauliukų.

Atrodo, kad, užkasant žirgo galvą (kuri priklausė 7 m. eržilui), buvo sunaikintas ankstesnis degintinis kapas, kurio išliko tik pati apačia (žr. degintinio kapo 1 aprašą tekste).

Apardytas žirgo kapas Nr. 4

Liekanos atidengtos tuoj po armeniu, 40 cm gylyje. Žirgo kapas apardytas kasant duobę griautiniam žmogaus kapui Nr. 49.

Iš žirgo kapo liko tik dantys, gulintys anatomine tvarka. Kaukolė gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į R. Po dantimis rasta žiesto puodo šukelė.

Apardytas žirgo kapas Nr. 5

Liekanos atidengtos tuoj po armeniu, 40 cm gylyje. Žirgo kapas apardytas kasant duobę griautiniam žmogaus kapui 49.

Iš žirgo kapo liko tik dantys, gulintys anatomine tvarka. Kaukolė gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į R. Ji priklausė 10 m. žirgui.

Apardytas žirgo kapas Nr. 6

50 cm gylyje išryškėjo 80x60 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras, orientuotas R-V kryptimi. Duobė 12 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme. Jos R galas perkastas rengiant griautinį kapą Nr. 53.

R a d i n i a i. Duobės viduryje aptikta arklio dantys, gulintys anatomine tvarka, bei žandikaulių fragmentai. Galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į ŠR. Galva priklausė 15-18 metų arkliui.

10 cm į ŠR nuo priekinių dantų rasti gelež. trinariai žąslai suktais nareliais su grandimis galuose (AR 652:131). 10 cm nuo dantų vidurio į ŠV krūvelėje rasti dviejų žalv. įvijinių skardelių fragmentai (neinv.), du žalv. žvangučiai (AR 652:132, 133) ir odinio diržo gabalėlis, ant kurio apsukta įvijinė skardelė, puošta taškučių cilutėmis (neinv.)

Apardytas žirgo kapas Nr. 7

Tuoj po armeniu, 45 cm gylyje, išryškėjo 40x60 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras (duobės R galas perkastas rengiant griautinį kapą Nr. 54), orientuotas R-V kryptimi. Duobė 10 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme.

R a d i n i a i. Duobėje, ties jos viduriu, rasti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka. Kaukolė gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į ŠV.

Apardytas žirgo kapas Nr. 8

50 cm gylyje aptikti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka, ir greta jų iš P pusės - du kojos ilgųjų kaulų fragmentai (sąnarys). Galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į PV. Žirgo kapo duobė neišsiskyrė, kadangi ji susilieja su vėlesnio griautinio kapo Nr. 72 duobe.

R a d i n i a i. 30 cm nuo priekinių dantų į P rastas geležinis cilindro formos skambalas, gulintis anga į P (AR 652:135). 10 cm nuo skambalo dantų link rasta žalv. įvijinės skardelės dalis (neinv.) ir nupjauto kūgio formos gintaro karolis (AR 652:136). Šalia krūminių dantų iš ŠR pusės gulėjo geležinė balno kilpa, pamina nukreipta dantų link (AR 652:134). 30 cm nuo kilpos į PR priešingame duobės krašte, rasta kito gelež. skambalo fragmentai (neinv.).

Žirgo kapas Nr. 9

Tuoj po ariamos žemės sluoksniu, 50 cm gylyje, išryškėjo 100x80 cm dydžio apskritimui artimos formos duobės kontūras. Duobė 20 cm gylio, užpildyta pilka smėlinga žeme.

R a d i n i a i. Duobės P dalyje aptikti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka. Galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į PR.

Tarp dantų rasti įsprausti gelež. dvinariai žąslai su pusbėnulių formos skersinukais (AR 652:137). Prie krūminių dantų iš Š pusės gulėjo gelež. stačiakampės formos skambalas (AR 652:138).

Rastos liekanos priklausė 7-10 metų eržilui.

Žirgo kapas Nr. 10

Po ariamos ir maišytos žemės sluoksniais, 80 cm gylyje, išryškėjo 85x55 cm dydžio ovalo formos duobės kontūras, orientuotas R-V kryptimi. Duobė 15 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme.

Duobės R dalyje aptikti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka. Galva buvo paguldyta ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į R.

R a d i n i a i. Greta priekinių dantų rasti gelež. dvinariai žąslai su grandimis galuose (AR 652:139).

Žirgo kapas Nr. 11

Duobės kontūras neišsiskyrė. Kapo liekanos atidengtos 50 cm gylyje. Jas sudaro dantys, gulintys anatominė tvarka. Galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į V. Galva priklausė 9 m. žirgui.

R a d i n i a i. Prie dantų, ties jų viduriu iš P pusės gulėjo gelež. cilindro formos skambalas, anga nukreiptas P link (AR 652:140).

Žirgo kapas Nr. 12

Duobės kontūras neišsiskyrė. Kapo liekanos atidengtos 50 cm gylyje. Jas sudaro dantys, gulintys anatominė tvarka. Galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į ŠV.

Žirgo kapas Nr. 13

Duobės kontūras neišsiskyrė. Kapo liekanos atidengtos 55 cm gylyje. Jas sudaro dantys, gulintys anatominė tvarka. Pagal juos matyti, kad galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į P.

R a d i n i a i. Prie krūminių dantų, jų R pusėje gulėjo du gelež. cilindro formos skambalai, vienas didesnis (AR 652:141), kitas mažesnis (AR 652:142). Po krūminiais dantimis rastas gintarinis dvigubo nupjauto kūgio formos karolis (AR 652:143).

Žirgo kapas Nr. 14

Duobės kontūras neišsiskyrė. Kapo liekanos atidengtos 50 cm gylyje. Jas sudaro dantys, gulintys anatominė tvarka, iš kurių matyti, kad galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į ŠR. Skersiai dantų, ant jų viršaus rastas arklio kojos vamzdinio kaulo fragmentas.

R a d i n i a i. Tarp dantų rasti gelež. dvinariai žąslai su grandimis galuose (AR 652:144). Abipus krūminių dantų rasti penki kryžiniai diržų apkalai (AR 652:146-149) bei gelež. diržo galo dvigubas apkalas (neinv.). 25 cm nuo krūminių dantų į V gulėjo gelež. cilindro formos skambalas (neinv.). Po priekiniais dantimis rastas gintarinis dvigubo nupjauto kūgio karolis (AR 652:145).

Žirgo kapas Nr. 15

Duobės kontūras neišsiskyrė, 50 cm gylyje rasti dantys, gulintys anatominė tvarka. Pagal juos sprendžiant, galva gulėjo ant šono, priekiu nukreipta į R. Kaulai priklausė 9 m žirgui.

R a d i n i a i. Nuo krūminių dantų 15 cm į Š gulėjo gelež. cilindro formos skambalas (AR 652:150). 30 cm nuo krūminių dantų į V rasti deformuoti žalv. įvijinės skardelės fragmentai (neinv.).

Žirgo kapas Nr. 16

50 cm gylyje išryškėjo 100x80 cm dydžio, ovalo formos duobės kontūras, orientuotas ŠR-PV kryptimi. Duobė 18 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta šviesiai pilka smėlinga žeme.

Duobės PR dalyje rasti arklio dantys, gulintys anatominė tvarka, bei kai kurių kaukolės kaulų

fragmentai. Iš jų matyti, kad galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į ŠR. Galva priklausė 5 metų žirgui.

R a d i n i a i. Dantyse buvo įsprausti gelež. trinariai žąslai su grandimis galuose (AR 652:151). Šalia krūminių dantų iš ŠV pusės rastas didokas žalv. žvangutis (AR 652:153). Priešingoje žvangučiai, t.y. krūminių dantų PR pusėje gulėjo gelež. cilindro formos skambalas, anga nukreiptas į R (AR 652:152). Tarp žvangučio ir skambalo, iš PV pusės, rasta netoli vienas kito puslankiu išsidėstę žalvariniai daiktai, priklausę tikriausiai kamanoms. Tai keturi kryžiniai apkalai (AR 652:154-157), du kylio formos diržų galo apkalai (AR 652:160-161), dvi pusapvalės formos sagtelės su diržų apkalais (AR 652:158-159), keletas grybo formos bei stačiakampių nedidelių apkaliukų (neinv.) ir daug sutrupėjusių jų fragmentų.

Apardytas žirgo kapas Nr. 17

50 cm gylyje išryškėjo 60x50 cm dydžio, beveik apskritos formos duobės kontūras. Duobė 12 cm gylio, skersiniame pjūvyje - dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme.

Duobės vidurinėje dalyje rasta viena eilė arklio dantų, gulinčių anatominė tvarka. Pagal juos sprendžiant, galva gulėjo ant šono, orientuota PV-ŠR kryptimi.

R a d i n i a i. 10 cm nuo dantų į V rasti gelež. trinariai žąslai suktais nareliais, su grandimis galuose (neinv.).

Žirgo kapas Nr. 18

50 cm gylyje išryškėjo 80x60 cm dydžio, ovalo formos duobės kontūras, orientuotas ŠR-PV kryptimi. Duobė 17 cm gylio, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme.

Duobės P dalyje rasti arklio dantys, gulintys anatominė tvarka, iš kurių matyti, kad galva gulėjo ant šono, priekiniais dantimis nukreipta į PR. Išilgai duobės, abiejuose jos pakraščiuose gulėjo po vieną vamzdinį arklio kojos kaulą.

R a d i n i a i. Į V greta krūminių dantų rasta gelež. kryžinis diržų apkalas (AR 652:165) ir greta - žalv. žvangutis (AR 652:164). Nuo jų 10 cm į V gulėjo pusapvalės formos gelež. sagtis (AR 652:166). Nuo krūminių dantų 15 cm į V ir 10 cm nuo sagties į Š rasti gelež. žąslų su grandimis fragmentai (neinv.). Po dantimis rasta gelež. cilindro formos skambalas (AR 652:162) ir neaiškios paskirties gelež. dirbinio (apkalos?) fragmentas (neinv.). Duobės ŠR gale, 35 cm nuo dantų vidurio rastas dar vienas panašus skambalas (AR 652:163) ir nedidelės žalv. įvijinės skardelės fragmentas (neinv.).

Apardytas žirgo kapas Nr. 19

Kapo duobė neišryškėjo. 50 cm gylyje aptiktos beveik visiškai suardytos žirgo kapo liekanos (žirgo kapas perkastas rengiant griautinį kapą Nr. 106). Jas sudaro

arklio kojos (kelio sąnariai?), keletu kaulų fragmentai, gulintys anatomine tvarka. Kaulai priklausė 5 metų žirgui.

R a d i n i a i. Prie kaulų liekanų rasta keletas pavienių dirbinių. Tai rusva žiesto puodo šukelė (neinv.), dviejų žalv. įvijinių skardelių fragmentai (neinv.) bei žalv. įvijos dalis (neinv.). Po kaulais rastas žalvarinis masyvus 2 cm aukščio grybo formos apkaliukas (neinv.).

Apardytas žirgo kapas Nr. 20

Kapo duobė neišsiskyrė. 45 cm gylyje atidengta kapo liekanos -keletas dantų, gulinčių anatomine tvarka. Iš jų matyti, kad galva gulėjo ant šono, orientuota PV-ŠR kryptimi.

Apardytas žirgo kapas Nr. 21

Kapo duobė neišsiskyrė. 45 cm gylyje atidengta kapo liekanos -keletas dantų, gulinčių anatomine tvarka, bei keletas pavienių arklio kojos ilgųjų kaulų fragmentų. Sprendžiant pagal dantis, atrodo, kad galva gulėjo ant šono, orientuota PV-ŠR kryptimi. Galva priklausė 5 metų žirgui.

Apardytas žirgo kapas Nr. 22

Kapo duobė neišsiskyrė. 45 cm gylyje atidengtos kapo liekanos -keletas vienos pusės dantų, gulinčių anatomine tvarka, bei keli pavieniai pabirę dantys.

Žirgo kapas Nr. 23

45 cm gylyje išryškėjo 110x70 cm dydžio, ovalo formos duobės kontūras, orientuotas PV-ŠR kryptimi. Duobė 10 cm gylis, lėkštu dugnu, užpildyta pilka smėlinga žeme.

Duobės ŠR dalyje rasta arklio dantys, gulintys anatomine tvarka, pagal kuriuos matyti, kad galva gulėjo ant šono, orientuota R-V kryptimi.

Žirgo kapas Nr. 24

45 cm gylyje išryškėjo 1 m skersmens beveik apskritos duobės kontūras. Duobė 20 cm gylis, skersiniame pjūvyje dubens formos, užpildyta pilka smėlinga žeme.

Ties jos viduriu atidengti arklio dantys, gulintys anatomine tvarka. Pagal juos sprendžiant, galva gulėjo priekiniais dantimis nukreipta į P ir 45° kampu į viršų.

R a d i n i a i. Po priekiniais dantimis, dalinai šalia jų, gulėjo gelež. dvinariai žąslai su grandimis galuose (AR 652:167). Prie krūminių dantų, iš ŠV pusės gulėjo gelež. cilindro formos skambalas (AR 652:168), anga nukreiptas dantų link. 10 cm aukščiau dantų, ties jų viduriu rasta žalv. 1 cm skersmens įvijos fragmentas (neinv.).

GRIAUTINIŲ KAPŲ APRAŠYMAS

Apardytas kapas Nr. 1

Tuoju po armeniu išryškėjo 205x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

45 cm gylyje aptikti apardyti griaučiai - ariant suardyta kaukolė ir dalis krūtinės kaulų. Mirusysis palaidotas galva 310° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus.

Palaidotas 45-55 m. vyras.

Įkapės. Smakro srityje, tarp suardyto krūtinės kaulų, rasta du Jono Kazimiero šilingai 1665 ir 1666 m. (AR 652:1, 2).

Apardytas kapas Nr. 2

Po armeniu išryškėjo 200x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Mirusysis palaidotas lentiniam karste (išilginės medienos liekanų rasta po kai kuriais kaulais bei monetomis).

65 cm gylyje aptikti apardyti griaučiai - nuardyti kojų kaulai iki šlaunikaulių vidurio. Mirusysis palaidotas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties. Stuburas išlenktas lanku link kairės rankos.

Palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapės. Virš kairės alkūnės, po medienos liekanomis, rasta 8 monetos - Jono Kazimiero šilingai 1661-1666 m. (AR 652:3-11). Po dešine mente rasta gelež. kaltinė vinis (neinv.), gulinti horizontaliai, orientuota skersai kapo. Po kairiu dubens kaulu rasta 5 cm ilgio ir 0,4 cm skersmens apdegusios žalv. antkablės lankelio fragmentas (neinv.).

Kapas Nr. 3

Po armeniu išryškėjo 110x47 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 80 cm.

Palaidotas 2,5-3 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 4

Po armeniu išryškėjo 240x90 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio priemaiša. Mirusysis palaidotas lentiniam karste.

70 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas aukštiekninkas, galva 270° kryptimi, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 30-35 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 5

Po armeniu išryškėjo 190x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

60-80 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Kojų kaulai atsidengė 20 cm žemiau pečių kaulų. Griaučių ilgis - 135 cm.

Palaidotas 12-14 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 6

Po armeniu išryškėjo 180x110 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - juoda žemė su moliu ir smulkiais degėsiais. Karsto žymių neaptikta.

Griaučiai aptikti 70 cm gylyje.

Mirusysis palaidotas ne viduryje duobės, bet duobės šiauriniame šone, tuo tarpu P pusė tuščia. Jis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, suglaustomis, per kelius truputį sulenktomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta į dešinę. Stuburas išlenktas lanku į dešinę pusę. Susidaro vaizdas, tarsi mirusysis paguldytas per mažame karste. Griaučių ilgis - 145 cm.

Palaidotas 15-16 m. paauglys.

Įkaps. Plotelyje tarp kaukolės ir kairio peties rasta pasklidę 16 mažyčių spalvotų stiklo karoliukų (AR 652:8). Dešinio peties srityje rasta gelež. kaltinė vinis. Kita vinis rasta "įsmigusi" tarp stuburo slankstelių menčių srityje (neinv.). (Vynys į kapą pateko atsitiktinai.) Ant kairio dubens kaulo aptikta 5 mm skersmens glaustų žalv. įvijėlių trys fragmentai po 1,5 apvijos kiekviena (neinv.). Nuimant griaučius, po kaukolę, ties pakaušiu rasta penkios monetos (neinv.).

Kapas Nr. 7

Po armeniu išryškėjo 140x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis, plaštakų kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 85 cm.

Palaidotas 4,5-5 m. vaikas.

Įkaps. Po kaklo slanksteliais rastos dvi žalv. monetos - viena subyrėjusi (neinv.), kita - Jono Kazimiero šilingas 1665 m. (AR 652:12).

Kapas Nr. 8

Po armeniu išryškėjo 150x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 120° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi aukšty. Griaučių ilgis - 115 cm.

Palaidotas 8,5-9 m. vaikas.

Įkaps. Ant krūtinės, širdies srityje, rastas Jono Kazimiero šilingas 1665 m. (AR 652:13).

Apardytas kapas Nr. 9

Po armeniu išryškėjo 50 cm pločio duobės kontūras (ilgis neaiškus, nes dalis kapo nukasta). Be to, kapas yra dalinai po kapo Nr. 8 duobe. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu.

80 cm gylyje aptikti apardyti griaučiai - nuardyta kaukolė ir pirmykštėje savo vietoje išlikęs tik apatinis žandikaulis. Mirusysis paguldytas galva 300° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis.

Palaidota 20-25 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 10

Po armeniu išryškėjo 200x55 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir smulkių degėsių priemaiša. Pavienių degėsių aptikta ir po griaučiais. Mirusysis palaidotas karste (po mentėmis aptikta išilginės medienos liekanų).

80 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis 160 cm.

Palaidotas 35-40 m. vyras.

Įkaps. Tarp kairės alkūnės ir šonkaulių rasta keturi Jono Kazimiero šilingai 1665 m. (AR 652:14). Trys monetos blogai išlikusios (neinv.).

Kapas Nr. 11

Po armeniu išryškėjo 110x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu.

Griaučiai aptikti 60 cm gylyje. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas. Griaučiai beveik visai sutręšę.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 12

Po armeniu išryškėjo 110x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (rastos dvi gelež. kaltinės vynos, neinv.).

Griaučiai aptikti 50 cm gylyje. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapės. Prie dešinės alkūnės rasta trys Jono Kazimiero šilingai 1665 m. (AR 652:15-17).

Kapas Nr. 13

Po armeniu išryškėjo 160x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

90 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 290° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis 120 cm.

Palaidotas 10-12 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 14

Po armeniu išryškėjo 80 cm pločio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras (duobės ilgis neaiškus, nes ji susilieja su kapo Nr. 13 duobe). Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir trupučiu degėsių. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 220° kryptimi, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis -100 cm.

Palaidotas 5,5-6 m. vaikas.

Įkapės. Prie dešinio dubens kaulo iš lauko pusės rastas Jono Kazimiero šilingas 1667 m. (AR 652:18). Prie dešinio žastikaulio, ties jo viduriu, iš lauko pusės rastas 2,2x1,5 cm dydžio lašo formos žalv. žvangutis su skersine įpjova apatinėje dalyje (AR 652:19).

Kapas Nr. 15

Po armeniu išryškėjo 140x55 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas 16-18 mėn. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 16

Po armeniu išryškėjo 110x35 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūras. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio. Karsto žymių neaptikta.

45 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 220° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas 16-18 mėn. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 17

Duobės kontūras neišsiskyrė. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis 160 cm.

Palaidotas 40-45 m. vyras.

Įkapės. Ant dešinio peties krūvelėje rasta trys žalv. monetos. Ant dešinio žastikaulio vidurio - dar viena (Jono Kazimiero šilingas 1662 m. AR652:20; Švedija. Kristina. Rygos m. šilingas - neinv.; likusių dviejų fragmentai neinv.).

Kapas Nr. 18

Po armeniu išryškėjo 240x90 cm dydžio netaisyklingos stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su smėlio ir pavienių smulkių degėsių priemaiša. Degėsių aptikta ir po griaučiais. Mirusysis palaidotas lentiniam, 200x50 (kojų gale - 40 cm) dydžio karste.

75 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 315° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidota 40-45 m. moteris.

Įkapių nerasta. Kaukolė kaktos viduryje pažaliavusi nuo žalvario.

Kapas Nr. 19

Po armeniu išryškėjo 140x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną, kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas 16-18 mėn. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 20

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių nerasta.

70 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 220° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 167 cm.

Palaidotas 50-55 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 21

Po armeniu išryškėjo 220x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilė ir po griaučiais pastebėta pavienių smulkių angliukų. Karsto žymių neaptikta.

40 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė pasukta veido dalimi kairio peties link. Griaučių ilgis - 167 cm.

Palaidota 45-50 m moteris.

Įkapės. Prie ausiduobių aptikta po vieną žalv. auskarą kilpiniais galais (AR 652:31, 32).

Kapas Nr. 22

Po armeniu išryškėjo 210x60 cm dydžio duobės kontūrai, orientuoti R-V kryptimi. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir smulkių degėsių priemaiša.

90 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučių liekanų nerasta. Tačiau sprendžiant pagal duobės dydį, orientaciją bei vietą (yra bendroje kapų eilėje), atrodo, kad čia būta kapo, tik mirusiojo griaučiai visiškai sunykę.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 23

Po armeniu išryškėjo 220x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir pavieniais smulkiais degėšiais. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (išliko 200x40, kojų gale - 25 cm dydžio stačiakampės formos karsto kontūras).

60 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Stuburas išlenktas lanku į kairę pusę. Griaučių ilgis - 160 cm.

Palaidota 40-45 m. moteris.

Įkapių neaptikta.

Kapas Nr. 24

Po armeniu išryškėjo 210x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir pavieniais smulkiais angliukais (jų rasta ir po griaučiais). Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairė - truputį atmesta į šoną ir per alkūnę sulenкта taip, kad plaštakos kaulai rasti ant dubens kaulo.

Kaukolė veido dalimi truputį pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 1,80 m.

Palaidota 25-30 m. moteris.

Įkapės. Ant momens kaulo vidurio rasta žalv. smeigtuko ar adatos 2,2 cm ilgio fragmentas. Prie ju užsikonservavę plono audinio liekanų (neinv.).

Apardytas kapas Nr. 25

Po armeniu išryškėjo 180x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu pavienių degėsių. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (po griaučiais rasta išilginės medienos liekanų). Po karsto liekanomis ir iš šonų aptikta vietomis iki 5 cm storio smulkių angliukų ir degėsių sluoksnelis. Kojų srityje degėsių mažiau.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Ariant suardyta kaukolė ir dalis krūtinės kaulų.

Palaidotas 35-40 m. vyras.

Įkapės. Po dešine mente rasti trijų žalv. monetų fragmentai. Monetų skersmuo - 1,6 cm (nenustatytos, neinv.).

Apardytas kapas Nr. 26

60 cm gylyje aptiktos kapo liekanos - pirmykštėje savo vietoje išlikę tik blauzdikauliai ir pėdų kaulai. Likusi kapo dalis nuardyta vėlesnio perkasimo. Mirusysis buvo palaidotas galva į vakarus, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis.

Apardytas kapas Nr. 27

Po armeniu išryškėjo 200x80 (kojų gale - 60) cm dydžio stačiakampio formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (po griaučiais aptikta išilginės medienos sluoksnelis).

85 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 285° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną (plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens kaulo). Dešinės rankos plaštakos kaulai - ties dubens viduriu. Kaukolė apardyta - pirmykštėje vietoje išlikęs tik apatinis žandikaulis. Be to, apardyta dalis krūtinės kaulų bei kairės kojos blauzdikaulis. Griaučių ilgis - 155 cm.

Palaidota 50-55 m. moteris.

Įkapės. Ant kairio dubens kaulo rasta žalvarinė kabės kilpelė (AR 652:48). Ant dešinės rankos piršto rastas žalv. juostinis žiedas su įspaustomis raidėmis "JHS" (AR 652:47).

Apardytas kapas Nr. 28

Duobės kontūras neišsiskyrė (susilieja su kapo Nr. 47 duobe). Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių nerasta.

50 cm gylyje aptikti griaučiai. Ariant nuardyta kojų bei dalis krūtinės kaulų. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas. Griaučių ilgis - 65 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 29

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva į vakarus, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Griaučiai apardyti ariant - pirmąkartėje savo vietoje išlikę tik dalis kojų kaulų.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 30

Kapo duobė neišsiskyrė, dugnas pasiektas 50 cm gylyje. Kapas beveik visiškai suardytas ariant. Sprendžiant pagal likusius kaulų fragmentus, čia buvo palaidotas kūdikis.

Įkapės. Tarp kaulų fragmentų rastas Zigmanto III Vazos 1593 m. Rygos m. šilingas (AR 652:49).

Apardytas kapas Nr. 31

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių nerasta.

50 cm gylyje aptikti griaučiai. Apardyta dalis kojų kaulų. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną, dešinė - per alkūnę sulenкта taip, kad plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens kaulo. Griaučių ilgis - 55 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapės. Prie dešinės alkūnės rastas Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenaris (AR 652:51). Prie apardyto dešinės kojos šlaunikaulio rastas balto metalo neaiškios paskirties dirbinio fragmentas, primenantis 2 cm skersmens grandelę plokščiu lankeliu (AR 652:50).

Kapas Nr. 32

Po armeniu išryškėjo 205x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Dešinė - per alkūnę sulenкта taip, kad plaštakos kaulai rasti ant kairės rankos alkūnės. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link. Griaučių ilgis - 150 cm.

Palaidota 45-50 m. moteris.

Įkapės. Ant kairės rankos piršto rastas sutrupėjęs žalvarinis juostinis žiedas (neinv.).

Kapas Nr. 33

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių nerasta.

55 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir

suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 50 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 34

Po armeniu išryškėjo 160x55 cm dydžio netaisyklinio stačiakampio formos duobės, orientuotos rytų-vakarų kryptimi, kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir gausia smulkių degėsių priemaiša.

40 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučių neaptikta - jie arba visai nuardyti, arba sunykę. Sprendžiant pagal duobės liekanas, čia turėtų būti kapo vieta.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 35

Po armeniu išryškėjo 190x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta. Po griaučiais, duobės dugne rastas 1,5-2 cm storio degėsių sluoksnelis.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 155 cm.

Palaidota 50-55 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 36

Po armeniu išryškėjo 140x45 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės, orientuotos rytų-vakarų kryptimi, kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir gausia smulkių degėsių priemaiša.

40 cm gylyje, duobės vakariniame gale rasta kaukolės viršutinės dalies fragmentas. Likusi griaučių dalis nuardyta ariant. Iš kaukolės liekanų galima manyti, kad mirusysis buvo palaidotas galva į vakarus.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 37

Po armeniu išryškėjo 225x85 cm dydžio netaisyklinio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės, orientuotos rytų-vakarų kryptimi, kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir gausia smulkių degėsių priemaiša.

45 cm gylyje, duobės rytiniame gale rasta dalis sugniuždytos kaukolės kaulų, gulinčių nepirmąkartėje savo vietoje.

Kaukolė suaugusio žmogaus.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 38

Po armeniu išryškėjo 240x70 cm dydžio netaisyklinio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės,

orientuotos rytų-vakarų kryptimi, kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių.

60 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaucių nerasta, tikrai visame sampile rasta daug suaugusio žmogaus kaulų nedidelių fragmentų.

Įkapės. 40 cm gylyje, duobės R gale rasta geležinio skambalo fragmentai. Skambalas cilindro formos, 5,5 cm aukščio ir 3,5 cm skersmens (AR 652:52). Į kapo sampilą jis pateko tikriausiai atsitiktinai iš apardyto žirgų kapų.

Kapas Nr. 39

Po armeniu išryškėjo 215x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaucių ilgis - 170 cm.

Palaidotas virš 55 m. vyras.

Kapas Nr. 40

Po armeniu išryškėjo 200x60 cm dydžio netaisyklingo stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu degėsių. Karsto žymių nerasta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 245° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Griaucių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 35-40 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 41

Po armeniu išryškėjo 190x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 245° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaucių ilgis - 90 cm.

Palaidotas 7-8 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 42

Po armeniu išryškėjo 215x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 295° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus - plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų. Kaukolė veido

dalimi pasukta dešinio peties link. Griaucių ilgis - 180 cm.

Palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapės. Tarp dešinės pusės šonkaulių, krūtinės viduryje rastas Kristinos 164? m. Rygos m. šilingas (AR 652:53).

Kapas Nr. 43

Po armeniu išryškėjo 210x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Joje visu gyliu rasta daug pavienių žmogaus kaulų nedidelių fragmentų. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 245° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaucių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 40-45 m. vyras (?).

Duobės PV gale rasta pavienė kaukolė. Tikriausiai rengiant kapą Nr. 43 buvo suardytas čia anksčiau buvęs kapas.

Įkapės. Ties dubens viduriu, po dešinės plaštakos kaulais rasta geležinė 2,5x2 cm dydžio pusės apskritimo formos sagtelė (AR 652:54).

Kapas Nr. 44

Po armeniu išryškėjo 240x60 (kojų gale - 80) cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 275° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus, plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų. Kaukolė gulėjo pasukta link kairio peties. Griaucių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 35-40 m. vyras.

Įkapės. Tarp šlaunikaulių, ties jų viduriu rastas geležinis peiliukas, gulintis horizontaliai, skersai kapo, smaigaliu nukreiptas dešinio šlaunikaulio link, ašmenimis - į duobės dugną. Peiliukas įtvėriamasis, vienašmenis, tiesia nugarėle, 13 cm ilgio ir 1,5 cm pločio (AR 652:55).

Nuimant griaučius, krūtinės srityje rasta truputis pavienių angliukų.

Kapas Nr. 45

Po armeniu išryškėjo ?x75 cm dydžio (ilgis neaiškus, nes susilieja su gretima duobe) stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 205° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir

suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinė ranka per alkūnę sulenkta taip, kad plaštakos kaulai rasti ant kairės rankos dilbio kaulo vidurio. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 173 cm.

Palaidotas 45-50 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Nuėmus griaučius, paaiškėjo, kad tiesiai po jais, 10 cm giliau, yra dar vieni griaučiai (k. Nr. 46).

Kapas Nr. 46

Aptiktas 10 cm giliau, po kapo Nr. 45 griaučiais, t.y. 70 cm gylyje.

Mirusysis paguldytas galva 210° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi pasukta link kairio peties, o apatinis žandikaulis guli pirmykštėje savo vietoje (t.y. tarsi kaukolė būtų gulėjusi veido dalimi į viršų). Griaučių ilgis - 155 cm.

Palaidotas 14-16 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 47

Po armeniu išryškėjo 90 cm pločio duobė (ilgis neaiškus, nes susilieja su gretimomis kapų duobėmis). Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Mirusysis palaidotas lentine karste (įvairiose kapo vietose rastos penkios geležinės kaltinės viny. Neinv.).

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos per alkūnes sulenkta taip, kad plaštakų kaulai rasti ant priešingos rankos alkūnės. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Stuburas išlenktas į kairę pusę. Griaučių ilgis - 180 cm.

Palaidotas 15-17 m. paauglys.

Įkapės. Ant kairio šlaunikaulio, prie pat dubens kaulo rasta geležinė 4,5x4,5 cm dydžio keturkampė sagtis su liežuvėliu (AR 652:56). Ant kairio dubens kaulo krūvelėje rasti du Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenariai (AR 652:57, 58) ir Žygimanto Augusto denaro fragmentai (neinv.).

Kapas Nr. 48

Po armeniu išryškėjo 90x40 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė sugniuždyta, atrodo, gulėjusi veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 49

Po armeniu išryškėjo 180x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė nuo smulkių angliukų bei degėsių. Karsto žymių neaptikta. Smulkių degėsių rasta ir po griaučiais.

Duobės pietiniame šone rastos dvi žirgų kaukolės (žr. žirgų kapų Nr. 4 ir 5 aprašus), čia patekusios atsitiktinai iš suardytų žirgų kapų.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 135 cm.

Palaidotas 7,5-8 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 50

Po armeniu išryškėjo 120x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 300° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė sugniuždyta, atrodo, gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 80 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapės. Duobės sampile, 5 cm aukščiau krūtinės kaulų, rasti keli degintiniai kauliukai ir keturios žiestų puodų šukės. Dvi jų puoštos dviem skersų brūkšniukų eilutėmis (neinv.). Atrodo, kad šie radiniai į kapo duobę pateko atsitiktinai iš suardytų degintinių kapų.

Kapas Nr. 51

Po armeniu išryškėjo 180x90 cm dydžio duobės kontūrai. Šioje duobėje rasti dveji griaučiai (kapai Nr. 51 ir 52), tačiau tai nėra vienalaikis palaidojimas. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Griaučių ilgis - 140 cm. Mirusysis palaidotas lentine karste, kuris dalinai uždengia kapo Nr. 52 griaučius.

Palaidotas 14-17 m. paauglys.

Įkapės. Sampile, 5 cm aukščiau dešinio peties, rastas žalvarinės juostinės apyrankės lankelio fragmentas (AR 652:59). Dirbinys apdeges ir čia pateko atsitiktinai iš suardytų degintinių kapų.

Kapas Nr. 52

Buvo vienoje duobėje su kapu Nr. 51 (žr. k. Nr. 51 aprašą).

Griaučiai atidengti 65 cm gylyje, t.y. 5 cm giliau kapo Nr. 51. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi,

aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė sugniuždyta. Griaučių ilgis - 145 cm.

Palaidotas paauglys.

Įkapės. Ant kairio šlaunikaulio gulėjo geležinis kriauninis 17,5 cm ilgio peilis, smaigaliu nukreiptas kojų galu link, ašmenimis - į kapo vidų (AR 652:60).

Kapas Nr. 53

Po armeniu išryškėjo 160x45 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su gausiais smulkiais degėsiais. Karsto žymių neaptikta. Duobės vakarinis galas dalinai kerta žirgo kapą Nr. 6.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus, plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 120 cm. Po griaučiais, kaip ir sampile, rasta smulkių degėsių.

Palaidotas 6-6,5 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 54

Po armeniu išryškėjo 180x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir nežymia degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta. Duobė vakariniu galu susilieja su žirgo kapu Nr. 7.

90 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną (dilbio kaulai rasti ant dubens vidurio). Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties. Griaučių ilgis - 140 cm. Po krūtinės ir dubens kaulais rasta 2 cm storio degėsių sluoksnelis.

Palaidotas 45-50 m. vyras (?).

Įkapės. Prie dešinio kelio, iš lauko pusės, rasta žalvarinė 3,8x1,8 cm dydžio sagtelė (AR 652:61) ir devyni 2 cm ilgio žalvariniai diržo papuošalai (?) - skardelės, apvyniotos ant virvutės (neinv.). Tarp kelių rasta keli geležiniai dirbiniai, suaugę rūdimis į gniužulą, iš kurių pavyko išskirti rakto kotelio dalį su kilpute (AR 652:62), 3,2 cm skersmens grandelę (neinv.) ir peilio geležtės fragmentą (neinv.). Tikriausiai mirusiajam ant kelių buvo uždėtas puoštas diržas su prie jo pritvirtintais daiktais.

Kapas Nr. 55

Po armeniu išryškėjo 200x55 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir žymia degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus.

Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 160 cm.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Krūtinės viduryje rasta 3 cm skersmens žalvarinė apskrita skardinė išgaubtu viduriu segė, gulinti horizontaliai, gerąja puse į viršų (AR 652:63). Greta jos, kaukolės link, gulėjo žalvarinis auskaras kilpiniu galu, į kurį įkabinta du pakabučiai (AR 652:64). 10 cm nuo segės kojų link ir 5 cm aukščiau griaučių (atrodo, jau sampile) rasti du rūdimis sulipę geležinių peiliukų fragmentai (AR 652:65, 66).

Sampile ir tarp griaučių įvairose vietose rasta pavienių smulkių degintinių kauliukų fragmentų bei pavienių šukelių. Jos - žiestų puodų, lygiu paviršiumi, rusvos spalvos (neinv.).

Kapas Nr. 56

Po armeniu išryškėjo 80x40 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis kojomis.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 57

Po armeniu išryškėjo 210x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

90 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 285° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidota 20-25 m. moteris.

Įkapės. Ant kairio dubens kaulo rasta geležinė 2,2 cm skersmens grandelė su pritvirtintu geležiniu 3,5x1,7 cm dydžio stačiakampės formos apkalu (neinv.).

Kapas Nr. 58

Po armeniu išryškėjo 200x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiešniškas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šoną. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidota virš 55 m. amžiaus moteris.

Įkapės. Kairėje krūtinės pusėje (širdies srityje) rasta žalvarinė 1,6 cm skersmens įvija (žiedas?) (AR 652:67). Prie kairio dubens kaulo, dalinai po juo rasta dirbinių krūvelė: apačioje gulėjo geležinis 19 cm ilgio kriauninis peilis, smaigaliu nukreiptas kojų galu link, ašmenimis

į duobės dugną (AR 652:69). Prie peilio geležtės buvo rūdimis prilipusi 3 cm skersmens geležinė grandis (AR 652:68) ir geležinė 4,5x4 cm dydžio pusapvalės formos profiliuota sagtis (AR 652:70). Gale kriaunų gulėjo odinė adatinė, aptaisyta žalvarine skardele, puošta įmuštų taškučių geometriniu ornamentu (AR 652:71). Adatinės viduje rasti odinio įdėklo fragmentai ir siūlų kamuoliukas. Prie adatinės išlikę storo audinio liekanų.

Apardytas kapas Nr. 59

Po armeniu išryškėjo 140x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Duobė orientuota rytų-vakarų kryptimi. Sampilas - tamsiai pilka žemė. Griaučiai visai nuardyti ariant. 45 cm gylyje pasiektas duobės dugnas.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 60

Po armeniu išryškėjo 180x30 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 25-30 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 61

Po armeniu išryškėjo 206x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai, orientuoti rytų-vakarų kryptimi. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium.

70 cm gylyje aptikti beveik visiškai nuardyti griaučiai. Duobės vakariniame gale likę tik apatinio žandikaulio fragmentai, o šiauriniame pakraštyje - šlaunikaulio dalis.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Sampile rasti du žalvariniai žiedai. Vienas - juostinis, 2 cm skersmens (AR 652:72), kitas - įvijinis, 2 cm skersmens, padarytas iš 0,3 cm pločio juostelės (subyrėjo, neinv.).

Apardytas kapas Nr. 62

Po armeniu išryškėjo 170x30 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Kaukolė ir dalis krūtinės kaulų nuardyti vėlesnio perkasimo. Iš likusių kaulų matyti, kad mirusysis palaidotas galva, nukreipta 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu.

Palaidotas paauglys (?).

Po griaučių liekanomis krūtinės ir galvos srityje rasta 1-1,5 cm storio degėsių bei smulkių angliukų sluoksnelis.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 63

Po armeniu išryškėjo 190x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai (blauzdų ir pėdų kaulai nuardyti). Mirusysis paguldytas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė pasukta veido dalimi link kairio peties.

Palaidotas paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 64

Po armeniu išryškėjo 190x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link. Griaučių ilgis - 168 cm.

Palaidota 35-40 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 65

Kapo duobės kontūras neišsiskyrė, nes susilieja su gretimų kapų duobėmis. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium, kurioje rasta daug pavienių žmogaus kaulų fragmentų. Atrodo, kad kasant duobę, buvo suardytas čia anksčiau buvęs kapas.

60 cm gylyje atidengti griaučiai (kojų kaulai iki šlaunikaulių nuardyti vėlesnio perkasimo). Mirusysis paguldytas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties.

Palaidotas 12-14 m. paauglys.

Įkapės. Po kaire alkūne, išilgai kapo gulėjo gelež. peilis, smagaliu nukreiptas kojų galo link, ašmenimis į dugną. Peilis vienašmenis, tiesia nugarėle, kriauninis, blogai išlikęs (neinv.).

Apardytas kapas Nr. 66

Kapo duobės kontūrai neišsiskyrė, nes susilieja su gretimų kapų duobėmis. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Degėsių rasta ir po griaučiais. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai (kaukolė apardyta). Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis.

Rankos sukryžiuotos ties dubens viduriu. Griaučių ilgis - 190 cm.

Palaidotas suaugęs vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 67

Kapo duobė neišryškėjo. Karsto žymių neaptikta. 70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidota 45-50 m. moteris.

Įkapės. Prie kairio peties rasta geležinė 3x2,5 cm dydžio pusapvalės formos sagtelė (neinv.).

Kapas Nr. 68

Po armeniu išryškėjo 100x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 69

Po armeniu išryškėjo 200x75 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupelių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

90 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 180 cm.

Palaidota 50-55 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 70

Kapo duobė neišsiskyrė. Karsto žymių neaptikta. 70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidota 35-40 m. moteris.

Įkapės. Kairėje krūtinės pusėje, ties alkūne, rastas gintarinis 1,5x1,2 cm dydžio dvigubo nupjauto kūgio formos karolis (AR 652:73). Ant dešinio dubens kaulo gulėjo rūdimis sulipusi geležinė 4,3 cm skersmens grandelė (AR 652:74) ir geležinė 3,3x2,5 cm dydžio

keturkampės formos sagtelė (AR 652:75). Šalia jų rastas 1550 m. Nordheimo grašis (AR 652:76). Prie dešinio kelio, iš lauko pusės aptikta žiesto puodo rusvos spalvos lygiu paviršiumi šukė (neinv.).

Krūtinės srityje, po kaulais, rasta keletas pavienių 1,5x1,5 cm dydžio angliukų.

Kapas Nr. 71

Kapo duobė neišsiskyrė. Karsto žymių neaptikta. 65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ant dešinio dubens kaulo, dešinės - ant kairės alkūnės. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Stuburas išlenktas į dešinę. Griaučių ilgis - 171 cm.

Palaidota 25-30 m. moteris.

Įkapės. Šalia kairės alkūnės iš vidaus pusės rastas geležinis 7,5 cm įtvėriamasis peiliukas (AR 652:77). Jis gulėjo horizontaliai, skersai kapo, smaigaliu nukreiptas link dešinės alkūnės, ašmenimis - kojų galo link.

Kapas Nr. 72

Kapo duobė susilieja su žirgo kapo Nr. 8 duobe. Karsto pėdsakų neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 235° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 65 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 73

Po armeniu išryškėjo 200x75 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su smėliu ir moliu. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ant dešinio dubens kaulo. Dešinės rankos ir dalis krūtinės kaulų nuardyta. Kaukolė sugniuždyta. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas suaugęs vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 74

Po armeniu išryškėjo 200x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir gausiais smulkiais degėsių. Tokia degėsinga žemė rasta ir po griaučiais. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 285° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus.

Kaukolė guli veido dalimi pasukta kairio peties link. Griaučių ilgis - 175 cm.

Palaidotas 30-35 m. vyras.

Įkapės. Ant kairio šlaunikaulio, prie dubens kaulo rasti du lietuviški trečio tipo pinigėliai (AR 652:78, 79). Prie kairio šlaunikaulio, iš vidaus pusės, visai prie dubens kaulo rastas geležinis 7x3,5 cm dydžio ovalo formos skiltuvus (AR 652:80) su prilipusiu titnago gabalėliu (neinv.). Ant dubens vidurio rasta žalvarinė 3,4x4 cm dydžio keturkampė sagtis (AR 652:81). Prie kairės alkūnės gulėjo geležinė 6,5x4,5 cm dydžio stačiakampė sagtis (neinv.). Šalia kairio dilbio kaulo, iš vidaus pusės gulėjo dviejų geležinių peilių fragmentai (AR 652:82, 83). Peiliai vienašmeniai, tiesiomis nugarėlėmis, kriauniniai, gulėjo išilgai kapo duobės, smaigaliais kojų link. Po griaučiais, krūtinės srityje rasta žalvarinė juostinės apyrankės fragmentas (neinv.) ir 2,5 cm skersmens žalvarinė įvija (AR 652:84) bei žiesto puodo juosva šukė (neinv.). Galimas daiktas, kad šie pastarieji trys radiniai yra iš suardytų degintinių kapų.

Kapas Nr. 75

Po armeniu išryškėjo 140x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 80 cm.

Palaidotas 3-4 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 76

Po armeniu išryškėjo 182x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir smėliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Krūtinės kaulai ir kaukolė suardyti vėlesnio perkasimo.

Palaidotas 10-12 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 77

Po armeniu išryškėjo 185x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylyje aptikti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 310° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties.

Apatinis žandikaulis išjudintas iš pirmykštės savo vietos. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidota 30-35 m. moteris.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 78

Po armeniu išryškėjo 210x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir nežymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

55 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų, dalinai išjudinta iš pirmykštės savo vietos. Griaučių ilgis - 160 cm.

Palaidota 40-45 m. moteris.

Įkapės. Ant dešinės rankos piršto rastas žalvarinis žiedas su stikline ovaline akute (AR 652:86). Šalia dešinio dubens kaulo rastas geležinis 14,5 cm ilgio kriauninis peiliukas, gulintis horizontaliai, išilgai kapo, smaigaliu kojų galo link, ašmenimis į duobės vidų (AR 652:85).

10 cm aukščiau dubens, jau duobės sampile rasta žalvarinė 1,8 cm skersmens miniatiūrinė pasaginė segelė cilindriniais galais smarkiai profiliuotu liežuvėliu (AR 652:87).

Kapas Nr. 79

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių neaptikta. 45 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 290° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 75 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 80

Po armeniu išryškėjo 180x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (virš griaučių kai kur rastas 0,5 cm storio perpuvusios išilginės medienos sluoksnelis).

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 310° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną, plaštakos kaulai rasti dalinai po dubens kaulais. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidotas 45-50 m. vyras.

Įkapės. Prie kairės ašiduobės rasta 1,4 cm skersmens žalvarinė įvija (žiedas?) (AR 652:88). Įvija trijų apvijų, padaryta iš 1 mm storio keturkampio skersinio pjūvio vielos.

Apardytas kapas Nr. 81

Po armeniu išryškėjo 150x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

45 cm gylyje atidengta griaučių liekanos (dauguma kaulų ariant išjudinta iš pirmykštės savo vietos). Mirusysis paguldytas galva 290° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šoną. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 130 cm.

Palaidotas paauglys.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 82

Po armeniu išryškėjo 200x50 (kojų gale - 30) cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos kapo duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 100° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Ariant aparadyta kaukolė, dalis krūtinės ir rankų kaulų. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 83

Kapo duobės kontūrai neišryškėjo, karsto žymių neaptikta. Griaučiai visai sunykę. Sprendžiant pagal 50 cm gylyje rastas dantų liekanas, atrodo, kad čia buvo palaidotas kūdikis, galva 310° kryptimi.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 84

Po armeniu išryškėjo 240x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

75 cm gylyje atidengta griaučių liekanos (beveik visi kaulai kurmio išjudinti iš pirmykštės savo vietos). Mirusysis paguldytas galva 285° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidota 20-25 m. moteris.

Įkapės. Ant dešinio peties rasta geležinės grandinėlės, suvertos iš "aštuoniukės" formos narelių, 21 cm ilgio dalis (AR 652:90). Ant kairio dilbio kaulo rasta trijų žalvarinių monetėlių liekanos (neinv.). Ant dešinio dubens kaulo rasta geležinė 3,4x3 cm dydžio keturkampės formos sagtelė (AR 652:89).

Kapas Nr. 85

Po armeniu išryškėjo 230x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai.

Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 315° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ant dešinio dubens. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link. Griaučių ilgis - 147 cm.

Palaidota 25-30 m. moteris.

Įkapės. Po kaukole, dešinio smilkinio srityje rasta kelių žalvarinių 1,5 cm skersmens monetėlių liekanos (neinv.). Po griaučiais rasta pavienių smulkių degėsių bei 1,5x1,5 cm dydžio angliukų.

Kapas Nr. 86

Po armeniu išryškėjo 215x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu degėsių. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 300° kryptimi, aukštielninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens kaulo. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Griaučių ilgis - 168 cm.

Palaidotas 35-40 m. vyras.

Abiejų rankų žasto kaulai ties viduriu pažaliavę, tačiau patys dirbiniai visiškai sunykę.

Apardytas kapas Nr. 87

Po armeniu išryškėjo 240x75 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su moliu ir gausiais smulkiais degėsiais. Mirusysis palaidotas lentine karste (po griaučiais rasta keletas geležinių kaltinių vinių bei išilginės medienos fragmentų).

50 cm gylyje atidengtos griaučių liekanos (griaučiai aparadyti kasant duobę kapui Nr. 88). Nesuardyta liko tik dalis krūtinės ir rankų kaulų bei kaukolė. Mirusysis paguldytas galva 250° kryptimi, aukštielninkas. Kairė ranka ištiesta palei šoną, dešinė padėta skersai krūtinės. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų.

Palaidota suaugusi moteris.

Įkapės. Krūtinkaulio srityje rasta žalvarinė 9 cm skersmens apskrita išgaubtu viduriu sutrupėjusi skardinė segė (neinv.). Greta jos, kojų link, dalinai po ja gulėjo antra tokia pat segė, tik 5 cm skersmens (AR 652:91). Ant dešinės rankos piršto buvo užmautas žalvarinis skardinis sukeistais galais žiedas truputį išplatinta rombine priekine dalimi (AR 652:92). Tarp sugniuždytos kaukolės kaulų rastas žalvarinio juostinio žiedo fragmentas (AR 652:93).

Kapas Nr. 88

Kapo duobė neišsiskyrė. Mirusysis palaidotas 100x20 cm dydžio lentine karste.

55 cm gylje atidengti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 70 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 89

Po armeniu išryškėjo 220x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylje atidengti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 160 cm.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Prie kairio dubens kaulo rastas žalvarinis neaiškios paskirties dirbinys - 2,5 cm skersmens apskritas skardos gabalėlis (AR 652:94). Prie jo likę užsikonservavusios odos. Šalia jo rastas 1567 m. Žygimanto Augusto dvidenis (AR 652:96) ir Aleksandro (1501-1506) pusgrašis (AR 652:95). Po dešinės rankos plaštakos kaulais gulėjo ovalo formos 1,7x1 cm dydžio odos gabaliukas, iš abiejų pusių dengtas žalvario skardele (AR 652:97). Išilgai kapo duobės, kriaunų galu prie dešinės alkūnės gulėjo 20 cm ilgio peilis (AR 652:98).

Duobės sampile rasta kelios pavienės lygiu paviršiumi žiestų puodų šukės (neinv.), geležinis 15 cm ilgio kriauninis peilis (AR 652:99), žalvarinis stačiakampės formos apkalas (AR 652:100) ir keletas žalvarinių juostinių apylankių gabaliukų (AR 652:101).

Kapas Nr. 90

Po armeniu išryškėjo 120x85 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su molium ir gausiais smulkiais degėsiu. Duobė orientuota R-V kryptimi.

50 cm gylje pasiektas duobės dugnas. Griaučių nei radinių nerasta, tačiau, sprendžiant pagal duobės orientaciją bei dydį, atrodo, kad čia buvo vaiko kapas, tik griaučiai visiškai sunykę.

Apardytas kapas Nr. 91

Po armeniu išryškėjo 170x40 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su molium ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylje atsidendę griaučių liekanos. Išlikę tik dalis krūtinės bei žasto kaulų. Mirusysis buvo palaidotas aukštiekninkas, galva 295° kryptimi.

Palaidotas paauglys (?).

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 92

Po armeniu išryškėjo 180x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su molium ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 245° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė nuardyta.

Palaidotas vyras (?).

Įkapės. Šalia dešinės rankos dilbio kaulo, iš vidaus pusės gulėjo geležinis 22 cm ilgio kriauninis peilis (AR 652:102). Po griaučiais rastas 0,5-1 cm storio smulkių degėsių sluoksnelis.

Kapas Nr. 93

Po armeniu išryškėjo 190x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Dešinės rankos - ant kairio dubens kaulo. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas 40-45 m. vyras.

Įkapės. Šalia kairio dubens kaulo rastas geležinis 18 cm ilgio įtvėriamasis peilis (AR 652:103). Jis gulėjo horizontaliai, smaigaliu kojų galo link, ašmenimis - į kapo vidų. Prie peilio smaigalio gulėjo geležinis 6,5x4 cm dydžio atrietais galais skiltuvas (AR 652:105) ir geležinė 4,5 cm skersmens grandis (AR 652:104). Prie grandies buvo rūdimis prilipusi geležinė 3x2,8 cm dydžio keturkampė sagtis (neinv.). Kita panaši sagtis rasta po dešinės rankos dilbio kaulais, ant kryžkaulio (neinv.).

Kapas Nr. 94

Po armeniu išryškėjo 215x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molium. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 230° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 95

Po armeniu išryškėjo 190x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - juoda žemė su molium ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės rankos plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Griaučių ilgis - 160 cm.

Palaidota 50-55 m. moteris.

Įkapės. Ant kairio dubens kaulo rastas geležinis 14,5 cm ilgio įtveriamasis peilis, gulintis smaigaliu dešinio šlaunikaulio link, ašmenimis - galvos link (AR 652:106). Po griaučiais visoje duobėje rastas 1,5-2 cm storio smulkių degėsių bei angliukų sluoksnelis.

Kapas Nr. 96

Po armeniu išryškėjo 195x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučių smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

100 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 250° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 176 cm.

Palaidotas vyras (?).

Įkapės. Kaukolės dešinėje pusėje rasti du geležiniai peiliukai, gulintys išilgai kapo duobės, smaigaliais vienas prieš kitą, ašmenimis - kaukolės link. Jie 11 ir 17,5 cm ilgio, įtveriamieji (AR 652:107). Kairėje kaukolės pusėje rasta geležinė 4,5x2 cm dydžio keturkampė sagtis (AR 652:108).

Kapas Nr. 97

Po armeniu išryškėjo 180x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučių smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidotas virš 55 m. vyras.

Įkapės. Po sugniuždyta kaukole rastas geležinis kriauninis 18 cm ilgio peilis kaulinėmis kriaunomis (neinv.). Jis lūžęs pusiau, gulėjo skersai kapo, smaigaliu į šiaurę. Šalia peilio rankenos rasta žalvarinė profiliuota 4x3,8 cm dydžio sagtis (AR 652:109) su geležiniu liežuvėliu.

Kapas Nr. 98

Kapo duobė neišsiskyrė. Karsto žymių neaptikta. 80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 80 cm.

Palaidotas kūdikis.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 99

Kapo duobė neišsiskyrė. Karsto žymių neaptikta. 80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis (pėdų kaulai ir blauzdikauliai nuardyti). Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties.

Palaidotas 45-50 m. vyras.

Įkapės. Po dešinės rankos dilbio kaulu rastas geležinis 16 cm ilgio įtveriamasis peiliukas, gulintis išilgai kapo, smaigaliu nukreiptas kojų link, ašmenimis į kapo vidų (AR 652:110). Prie dešinio kelio gulėjo geležinė 6,5x5 cm dydžio pusapvalės formos sagtis (AR 652:111). Prie dešinės alkūnės, vidinėje pusėje rastas žalvarinės antkaklės (?) lankelio fragmentas. Jis 7 cm ilgio, 0,7 cm skersmens, rombinio skersinio pjūvio (AR 652:112). Ties viršugalviu gulėjo žalvarinė 2 cm skersmens deformuota įvija (žiedas ?) (AR 652:113). Sampire rasta keletas žalvarinių neaiškios paskirties dirbinių fragmentų (AR 652:114, 115). Atrodo, kad visi šiame kape rastieji žalvariniai dirbiniai čia yra patekę atsitiktinai iš suardytų degintinių kapų.

Kapas Nr. 100

Po armeniu išryškėjo 190x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 315° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidotas 50-55 m. vyras.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 101

Po armeniu išryškėjo 220x75 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su moliu ir trupučiu smulkių degėsių. Karsto žymių neaptikta.

100 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 280° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai gulėjo ant kairės alkūnės. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 165 cm.

Palaidota 30-35 m. moteris.

Įkapės. Palei kairį šlaunikaulį, iš lauko pusės gulėjo 17 cm ilgio geležinis įtveriamasis peiliukas, smaigaliu nukreiptas kojų galo link, ašmenimis - į duobės dugną (AR 652:116). Ant kairio dubens kaulo gulėjo geležinė 3,5x2,5 cm dydžio stačiakampė sagtelė (AR 652:118). Prie kairės alkūnės iš lauko pusės rastas geležinis 4,5x2,8 cm dydžio atrietais galais skiltuvas (AR

652:117). Prie jo rasta neaiškios paskirties, 6,3x1,4 cm dydžio geležinis dirbinys, primenantis skiltuvo liemenėlį (neinv.).

Kapas Nr. 102

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių nerasta. 80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 2 m.

Palaidotas 40-45 m. vyras.

Įkapės. Šalia kairio dilbio kaulo, iš lauko pusės, išilgai kapo gulėjo geležinis 17,5 cm ilgio įtveriamasis peilis, truputį žemyn lenkta nugarėle (AR 652:119). Prie dešinio dubens kaulo, greta vienas kito rasti du žalvariniai 3, 2x2,2 cm dydžio kryžiaus formos dalmono apkalai (AR 652:122, 123). Prie jų iš vidaus pusės išlikę užsikonservavusios odos fragmentų. Tarp šlaunikaulių, prie pat dubens kaulų rastos dvi geležinės stačiakampės sagtys. Viena jų 3,5x2,8 cm dydžio (AR 652:120), kita - profiliuota. 4,8x4 cm dydžio (AR 652:121).

Kapas Nr. 103

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių neaptikta. 80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 260° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 170 cm.

Palaidotas 45-50 m. vyras.

Kapas Nr. 104

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių neaptikta. 95 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės rankos plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens kaulo. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties. Griaučių ilgis - 125 cm.

Palaidotas 12-14 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 105

Kapo duobė neišsiskyrė, karsto žymių neaptikta. 50 cm gylyje atidengti apardyti griaučiai - pirmą kartą vietoje išlikę tik blauzdikauliai ir pėdų kaulai. Sprendžiant pagal juos, mirusysis palaidotas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapių nerasta.

Apardytas kapas Nr. 106

Duobės kontūrai išryškėjo 60 cm gylyje (po nuardytu žirgo kapu Nr. 19). Jie - 240x70 cm dydžio, stačiakampio užapvalintais kampais formos. Karsto žymių neaptikta.

80 cm gylyje atidengti apardyti griaučiai - iš savo pirmą kartą vietos išjudinti dešinės rankos ir kojų kaulai. Mirusysis paguldytas galva 290° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų.

Palaidotas 20-25 m. vyras.

Įkapės. Nuardyto kairio šlaunikaulio srityje rasta peiliuko bei geležinės sagties ar skiltuvo fragmentai (neinv.). Po kairiu dubens kaulu rasta žalvarinės juostinės apyrankės apdegęs fragmentėlis (neinv.). Tiek virš griaučių, tiek ir po jais rasta juoda nuo smulkių degesių žemė.

Susidaro vaizdas, kad, kasant duobę žmogaus kapui, buvo suardytas žirgo kapas. O žmogaus kapas apardytas vėlesnio perkasimo.

Kapas Nr. 107

Po armeniu išryškėjo 200x65 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Duobė orientuota rytų-vakarų kryptimi.

80 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučių nerasta, jie tikriausiai sunykę.

Įkapės. Ties duobės viduriu rasta geležinio 12-15 cm ilgio kriauninio peiliuko fragmentai (neinv.). Peilis gulėjo horizontaliai, išilgai kapo duobės, smaigaliu nukreiptas į R.

Kapas Nr. 108

Po armeniu išryškėjo 220x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta. Duobė orientuota rytų-vakarų kryptimi.

Griaučių nerasta, jie tikriausiai sunykę.

80 cm gylyje pasiektas duobės dugnas.

Įkapės. Ties duobės viduriu, arčiau jos pietinio krašto rasta geležinio 15-17 cm ilgio kriauninio peiliuko fragmentai (neinv.). Peiliukas gulėjo horizontaliai, išilgai duobės, smaigaliu nukreiptas į rytus.

Kapas Nr. 109

55 cm gylyje išryškėjo 130x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta. Duobė orientuota rytų-vakarų kryptimi.

85 cm gylyje, duobės vakariniame gale rasta žmogaus (vaiko ?) dantų, gulinčių anatomine tvarka, liekanos. Likusieji griaučiai sunykę. 90 cm gylyje pasiektas duobės dugnas.

Kapas Nr. 110

Po armeniu išryškėjo 70 cm pločio (ilgis neaiškus) duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su

molio ir smėlio priemaiša. Duobė orientuota šiaurės rytų-pietvakarių kryptimi.

80 cm gylyje, ties duobės viduriu rasta kelių sutręusių kauliukų fragmentai. Netoli jų, arčiau duobės rytinio krašto rasta sunykusios 4 cm skersmens apskritos (?) geležinės sagtelės žymės (neinv.). 85 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučiai tikriausiai sunykę. Sprendžiant pagal duobę, čia turėjo būti palaidotas suaugęs žmogus.

Kapas Nr. 111

Po armeniu išryškėjo 210x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta. Duobė orientuota rytų-vakarų kryptimi.

80 cm gylyje, duobės rytiniame gale rasta geležinio kriauنینio 18 cm ilgio peiliuko fragmentai (neinv.).

85-90 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučiai visiškai sunykę.

Kapas Nr. 112

Po armeniu išryškėjo 190x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai, orientuoti rytų-vakarų kryptimi. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio bei pavienių smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje, duobės pietvakarinėje dalyje rasta geležinio peiliuko fragmentai (neinv.). Peilis 15-17 cm ilgio, gulėjo išilgai kapo duobės.

80 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Griaučių nerasta, jie tikriausiai sunykę.

Apardyti kapai Nr. 113 ir 114

Po armeniu išryškėjo 230x80 (vakariniame gale 130) cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės, orientuotos rytų-vakarų kryptimi, kontūrai. Sampilas - juoda žemė su molio bei smėliu ir žymia smulkių degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

65-70 cm gylyje atsidengę sutręusių kaulų fragmentai, iš kurių griaučių padėties nustatyti neįmanoma.

Įkapės (kapo Nr. 113). Duobės vidurinėje dalyje gulėjo žalvarinė 8 cm skersmens skardinė apskrita išgaubtu viduriu segė (AR 652:125). Nuo jos 20 cm į R gulėjo žalvarinė trapecijos formos 8,3 cm aukščio adatinė (AR 652:124) su prilipusiais plono balto audinio fragmentais. Duobės R dalyje rasta 18 cm ilgio geležinio peiliuko fragmentai (neinv.).

Nuėmus dirbinius, 75-80 cm gylyje atsidengė kitų, taip pat suardytų griaučių liekanos (kapas Nr. 114).

Įkapės. Tarp kaulų fragmentų, duobės pietiniame kampe rastas žalvarinis juostinis žiedas, kurio lankelis puoštas dviem aplink besitęsiančiais grioveliais (AR 652:126). Duobės vidurinėje dalyje, netoli vienas kito rasta dvi geležinės 4,5x4,5 cm dydžio pusapvalės for-

mos sagtys (AR 652:129, 130); ovalo formos, 8,5x3 cm dydžio skiltuvai (AR 652:127) bei geležinio peiliuko (skustuvo ?) fragmentai (neinv.).

85-90 cm gylyje pasiektas duobės dugnas. Sprendžiant pagal radinius, atrodo, kad šioje duobėje būta dviejų (Nr.113 - moters ir Nr. 114 - vyro) kapų, kurie yra suardyti vėlesnio perkasimo. Nepavyko nustatyti, ar šie abu kapai vienalaikiai.

Apardytas kapas Nr. 115

Po armeniu išryškėjo 185x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

53 cm gylyje atidengti apardyti griaučiai - žymi jų dalis sunaikinta ariant. Mirusysis buvo paguldytas galva 275° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Griaučių ilgis - 120 cm.

Palaidotas 7-8 m. vaikas.

Įkapės. Po kaklo slanksteliais rasta žalvarinės 0,5 cm skersmens ir 1,5 cm ilgio įvijos fragmentai (neinv.). Po griaučiais rasta keletas pavienių 1x1 cm dydžio angliukų.

Kapas Nr. 116

Po armeniu išryškėjo 155x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio bei smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 320° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė sugniuždyta, gulėjusi veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 100 cm.

Palaidotas 5-6 m. vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 117

Po armeniu išryškėjo 210x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - tamsiai pilka žemė su molio ir smėlio priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

75 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 330° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė gulėjo veido dalimi į viršų. Griaučių ilgis - 140 cm.

Palaidotas 14-16 m. paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 118

Po armeniu išryškėjo 180x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su degėsių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 228° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 119

Po armeniu išryškėjo 200x80 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su degėsių priemaiša. Mirusysis palaidotas lentiniame karste.

80-90 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus (plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų). Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas vyras.

Įkapės. Prie dešinio dubens kaulo išilgai kapo nutįsusioje 14 cm ilgio eilutėje gulėjo 16 geležinių stačiakampės formos diržo apkalų (Ukm. KM A-432). Ant dešinio šlaunikaulio rastos 20 cm ilgio geležinio kriauninio peilio, gulinčio skersai kapo, liekanos (Ukm. KM A-433). Netoliese peilio rasta geležinių kaltinių vinių fragmentai (Ukm. KM A-434, 435). Po dubens kaulais aptiktas sidabrinis lietuviškas Aleksandro denaras (Ukm. KM N-2005).

Kapas Nr. 120

Po armeniu išryškėjo 120x60 cm dydžio stačiakampės formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su degėsių priemaiša galvos gale. Mirusysis palaidotas 115x35 cm dydžio lentiniame karste.

75 cm gylyje atidengta griaučių liekanos. Mirusysis paguldytas galva 235° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link.

Palaidotas vaikas.

Įkapės. Kaklo srityje rasta 14 cm ilgio geležinio įtveriamojo peiliuko fragmentai (Ukm. KM A-436). Jis gulėjo nukreiptas smaigaliu link kairio peties ašmenimis į kaukolę. Po dubens kaulais rastas lenkiškas Aleksandro pusgrašis (Ukm. KM N-2006).

Kapas Nr. 121

Po armeniu išryškėjo 200x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė. Karsto žymių neaptikta.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 300° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairė - per alkūnę sulenkta stačiu kampu. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link.

Palaidotas vyras.

Įkapės. Ties viršugalviu rasta trijų geležinių peilių fragmentai, vienas iš jų - kriauninis (Ukm. KM A-437, 438, 441). Šalia dešinio dubens kaulo išilgai kapo gulėjo dar vienas įtveriamasis 14,5 cm ilgio peilis (Ukm. KM A-442), smaigaliu nukreiptas kojų galo link. Dešinėje krūtinės pusėje rasti geležinės 3x3 cm dydžio keturkampės sagties fragmentai (Ukm. KM A-443). Prie dešinės alkūnės, iš vidaus pusės gulėjo geležinė 3,7 cm skersmens grandis (Ukm. KM A-444), o iš išorinės pusės - geležinė 6x2,7 cm dydžio ovalo formos sagtis (Ukm. KM A-445).

Kapas Nr. 122

Po armeniu išryškėjo 175x75 cm dydžio stačiakampės formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su degėsių. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 210° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kairė ranka ištiesta palei šoną. Dešinės plaštakos kaulai rasti ant kairio dubens kaulo. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link.

Palaidotas vyras.

Įkapės. Šalia kairio dubens kaulo gulėjo 16 cm ilgio kriauninis peilis, smaigaliu nukreiptas kojų galo link, ašmenimis - į kapo vidų (Ukm. KM A-446). Tarp šlaunikaulių, apytikriai ties jų viduriu rastos dvi geležinės stačiakampės sagtelės. Viena jų -4x4 cm dydžio (Ukm. KM A-447), kita -2,5x2 cm dydžio (Ukm. KM A-448). Abipus dešinio kelio rasta po vieną žalvarinį kryžinį, 3,8 cm aukščio apkalą (Ukm. KM A-449, 450). Ties dubens viduriu rasta geležinė apskrita 2,7 cm skersmens sagtelė (Ukm. KM A-451).

Kapas Nr. 123

Po armeniu išryškėjo 210x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su degėsių priemaiša. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (rasta medienos liekanų, vinių).

80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 237° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankų plaštakų kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties.

Palaidotas vyras.

Įkapės. Šalia dešinio kaulo rastas geležinis 18 cm ilgio kriauninis peiliukas kauline rankena (Ukm. KM A-458). Duobės kampuose rasta geležinių kaltinių vinių fragmentai (Ukm. KM A-457).

Kapas Nr. 124 A, B

Duobės kontūras neryškus, apytikriai 190x80 cm dydžio, stačiakampės formos. Sampilas - pilka žemė. Karsto žymių neaptikta.

45 cm gylyje atidengta dviejų griaučių liekanos. Mirusieji paguldyti galvomis 45° kryptimi, greta vienas

kito. Pietinėje pusėje mirusysis paguldytas aukštiečninkas, o greta jo esantis -kniūbsčias (?). Griaučiai labai blogai išsilaikę. Lieka neaišku, ar tai vienalaikis palaidojimas.

Palaidoti suaugę žmonės.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 125

Po armeniu išryškėjo 200x60 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė, galvos srityje - su degusių priemaiša. Karsto žymių neaptikta.

46 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 195° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis (kelių ir pėdų kaulai ypač suglausti, tarsi kojos būtų surištos). Rankos sudėtos ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 126

Po armeniu išryškėjo 200x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - šviesiai pilka žemė, kurioje rasta daug pavienių žmogaus kaulų fragmentų. Karsto žymių neaptikta.

85 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus, plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Kairės alkūnės išorinėje pusėje rasta geležinė 4,3x3,5 cm dydžio pusapvalės formos sagtis (Ukm. KM A-459).

Kapas Nr. 127

Kapo duobė apytikriai 180x60 cm dydžio, stačiakampės formos. Sampilas - pilka žemė su moliumi. Mirusysis, atrodo, palaidotas lentiniame karste (po griaučiais išlikę medienos).

45 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 225° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos per alkūnes sulenktos ir sudėtos krūtinės apatinėje dalyje. Prie dešinės pėdos rasta suardyto vaiko kapo liekanos.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Prie kairės alkūnės, iš išorinės pusės rasti sunykę geležinės grandinėlių fragmentai (Ukm. KM A-464). Po kaukole rastos penkių monetų liekanos. Trys iš jų - Jono Kazimiero 1667 m. šilingai (Ukm. KM N-2012-2014).

Kapas Nr. 128

Kapo duobė apytikriai 190x70 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentiniame karste.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 230° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Prie kairio blauzdikaulio, iš išorės pusės rastas Žygimanto Augusto denaras (Ukm. KM N-2015).

Apardytas kapas Nr. 129

Kapo duobės kontūras neišsiskyrė. Mirusysis palaidotas lentiniame karste (po kaulais likę medienos fragmentai).

40 cm gylyje atidengti apardyti griaučiai - savo vietoje išliko tik dalis kaukolės bei krūtinės kaulų. Mirusysis paguldytas galva šiaurės vakarų kryptimi, aukštiečninkas.

Įkapės. Galvos srityje rasti šeši Jono Kazimiero šilingai, vienas jų - su 1666 m. data (Ukm. KM N-2016-2021).

Apardytas kapas Nr. 130

Kapo duobės kontūrai neišsiskyrė. Mirusysis buvo palaidotas karste (kai kur rasta medienos liekanų).

40 cm gylyje atidengta beveik visiškai nuartų griaučių liekanų.

Įkapės. Tarp suardytų kaulų fragmentų rasta geležinės kaltinės vinies dalis, penki Jono Kazimiero šilingai su 1661, 1665 ir 1666 m. data (Ukm. KM N-2022-2026) bei odinės adatinės fragmentai (Ukm. KM A-466).

Kapas Nr. 131

Duobė apytikriai 180x80 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentiniame karste.

70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 273° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos per alkūnes sulenktos stačiu kampu ir sudėtos ant krūtinės. Kaukolė guli veido dalimi į viršų.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Dešinėje galvos pusėje rastos penkios, o po dubens kaulais - dar viena moneta. Iš jų nustatytos dvi - Jono Kazimiero 1665 m. šilingai (Ukm. KM N-2027-2028).

Kapas Nr. 132

Po armeniu išryškėjo 200x70 cm dydžio stačiakampės duobės kontūrai. Mirusysis palaidotas lentiniame karste.

80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 291° kryptimi, aukštiečninkas, ištiestomis kojomis. Rankos per alkūnes sulenktos stačiu kampu ir sudėtos ant krūtinės. Kaukolė veido dalimi pasukta link dešinio peties. Kaktos srityje išlikusi pailga skylutė - galimas daiktas, kad tai traumos pasekmė.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Ties pakaušiu rastas švediškasis Elbliongo 1635 m. pusantrėjas (Ukm. KM N-2028).

Kapas Nr. 133

Po armeniu išryškėjo 190x70 cm dydžio duobės kontūrai. Mirusysis palaidotas lentine karste.

65-70 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 279° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Galvos srityje rasta 15 monetų. Dar viena rasta prie dešinio šlaunikaulio iš išorės pusės. Iš jų septynios monetos nustatytos - tai Jono Kazimiero šilingai, du 1664 m. ir 1665 m. data (Ukm. KM N-2030-2036). Prie dešinio šlaunikaulio, greta monetos gulėjo žalvarinis juostinis žiedas, kurio lankelis puoštas dviem aplink besitęsiančiais grioveliais (Ukm. KM A-467).

Kapas Nr. 134

Po armeniu išryškėjo apytikriai 150x40 cm dydžio duobės kontūrai. Mirusysis palaidotas lentine karste.

40 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link.

Palaidotas paauglys (?).

Įkapės. Prie dešinio dubens kaulo rastas Zigmanto III Vazos Rygos miesto šilingas (Ukm. KM N-2046).

Kapas Nr. 135

Duobė apytikriai 110x40 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

40 cm gylyje (galvos gale) ir 55 cm gylyje (kojų gale) atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos truputį sulenktos - plaštakų kaulai guli ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 136

Duobė apytikriai 130x40 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

85 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis palaidotas galva 249° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos truputį sulenktos - plaštakų kaulai guli ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi nukreipta į viršų.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 137

Duobė apytikriai 160x55 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 309° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus, plaštakos guli po dubens kaulais. Kaukolė nukreipta veido dalimi į viršų.

Palaidotas paauglys.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 138

Kapo duobė apytikriai 140x40 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

80 cm gylyje atidengti labai blogai išsilaikę griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 309° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis.

Palaidotas paauglys (?).

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 139

Duobė apytikriai 100x30 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

85 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 285° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Kaukolė guli veido dalimi į viršų.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 140

Duobė apytikriai 190x80 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

50 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 265° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė guli veido dalimi į viršų.

Palaidotas suaugęs (?) žmogus.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 141

Duobė apytikriai 190x60 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

80 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 255° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairės plaštakos kaulai rasti ties dubens viduriu. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Kaktos srityje rastas Jono Kazimiero šilingas (Ukm. KM N-2047).

Kapas Nr. 142

Duobė apytikriai 120x60 cm dydžio. Mirusysis palaidotas lentine karste.

85 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 264° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Kaukolė guli veido dalimi į viršų.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

Kapas Nr. 143

Duobė apytikriai 125x60 cm dydžio. Karsto žymių neaptikta.

65 cm gylyje atidengta griaučių liekanos. Mirusysis paguldytas galva 276° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta link kairio peties.

Palaidotas vaikas.

Įkapės. Virš kairės alkūnės rastas Kristinos Livonijos šilingas (Ukm. KM N-2048) ir lietuviškas trečio tipo pinigėlis (Ukm. KM N-2049).

Kapas Nr. 144

Po armeniu išryškėjo 170x70 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

50 cm gylyje atidengta griaučių liekanos. Mirusysis paguldytas galva 240° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus. Kaukolė veido dalimi pasukta kairio peties link.

Palaidota moteris.

Įkapės. Prie kairio peties rastas žalvarinis žiedinis su trimis pakabučiais auskaras. Kitas toks pat rastas po kaklo slanksteliais (Ukm. KM A 468-469). Kairio šlaunikaulio išorinėje pusėje, išilgai kapo, smaigaliu nukreiptas kojų galo link gulėjo geležinis įtveriamasis 12 cm ilgio peilis (Ukm. KM A-479). Prie peilio įkotos arčiau dubens kaulo rasti vienas įvijinis ir trys juostiniai žalvariniai žiedai (Ukm. KM A 470-473) ir lietuviškas trečio tipo pinigėlio fragmentas (neinv.).

Kapas Nr. 145

Po armeniu išryškėjo 160x40 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė su moliu. Karsto žymių neaptikta.

55 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 305° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus - plaštakų kaulai rasti po dubens kaulais. Kaukolė palenka link kairio peties.

Palaidotas suaugęs žmogus.

Įkapės. Prie dešinio peties rastas Jono Kazimiero šilingas (Ukm. KM N-2050).

Kapas Nr. 146

Po armeniu išryškėjo 100x50 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė. Mirusysis palaidotas lentiniame karste.

60 cm gylyje atidengti griaučiai. Mirusysis paguldytas galva 307° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankos ištiestos palei šonus, plaštakų kaulai rasti ant dubens kaulų. Kaukolė veido dalimi pasukta dešinio peties link.

Palaidotas vaikas.

Įkapės. Prie kairio peties rasta geležinė kaltinė vinis ir medienos fragmentai (Ukm. KM A-476).

Apardytas kapas Nr. 147

Po armeniu išryškėjo 200x75 cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės

kontūrai. Sampilas - pilka žemė. Karsto žymių neaptikta.

100 cm gylyje atidengti apardyti griaučiai - išjudinti iš savo pirmykštės vietos kojų kaulai ir kaukolė. Mirusysis paguldytas galva 305° kryptimi, aukštiekninkas, ištiestomis kojomis. Dešinė ranka ištiesta palei šoną. Kairė ranka pagulta - plaštakos kaulai rasti po dubens viduriu.

Palaidotas vyras.

Įkapės. Kairio kelio išorinėje pusėje, išilgai kapo, smaigaliu nukreiptas kojų galo link gulėjo geležinis 18 cm ilgio kriauninis peilis (Ukm. KM A-477). Po kelio sąnario kaulais gulėjo geležinė 2,6x2,1 cm dydžio stačiakampė sagtelė (Ukm. KM A-478). Po dešiniu dubens kaulu rastas Aleksandro denaras (Ukm. KM N-2051).

Kapas Nr. 148

Po armeniu išryškėjo 90x50 (kojų gale - 40) cm dydžio stačiakampio užapvalintais kampais formos duobės kontūrai. Sampilas - pilka žemė. Karsto žymių neaptikta.

60 cm gylyje atidengtos griaučių liekanos. Mirusysis paguldytas galva 270° kryptimi, aukštiekninkas.

Palaidotas vaikas.

Įkapių nerasta.

ILUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Senkapių tyrimų situacijos planas.
- 2 pav. Daiktai iš degintinių kapų: 1, 2 - raktai, 3, 6, 11 - antkaklių fragmentai, 4 - pasaginės segės dalis, 5, 7-9 - apyrankių fragmentai, 10 - ietigalis, 12 - apyrankė, 13 - neaiškios paskirties (ruošiniai ?). 1-9, 11-13 - žalvaris, 10 - geležis.
- 3 pav. Puodų šukės iš degintinių kapų.
- 4 pav. Žąslai iš žirgų kapų: 1 - k. Nr. 6; 2 - k. Nr. 1; 3 - k. Nr. 24; 4 - k. Nr. 10; 5-11 - pavieniai.
- 5 pav. Žąslai iš žirgų kapų: 1-4, 6-10 - pavieniai, 5 - žirgo k. Nr. 9, 1, 2, - geležis, sidabras, 3-10 - geležis.
- 6 pav. Daiktai iš žirgo k. Nr. 14: 1-6 - kamanų diržų apkalai, 7 - karolis, 8 - skambalas, 9 - žąslai. 1-6, 8, 9 - geležis, 7 - gintaras.
- 7 pav. Daiktai iš žirgo k. Nr. 16: 1-4, 9-10, 12-16 - kamanų diržų apkalai, 5 - įvijinės skardelės dalis, 6-7 - sagtelis, 8 - žvangutis, 11 - skambalas, 17 - žąslai. 1-10, 12-16 - žalvaris, 11, 17 - geležis.
- 8 pav. Daiktai iš žirgų kapų: 1-3 - karoliai, 4-6 - žvangučiai, 7-9, 11-13 - įvijinės skardelės, 10, 15 - įvijios, 14, 16 - apkalai, 17 - sagtis. 1-3 - gintaras, 4-15 - žalvaris, 16, 17 - geležis.
- 9 pav. Skambalai iš žirgų kapų: 1 - žalvaris, 2-15 - geležis.
- 10 pav. Balnų kilpos iš žirgų kapų: 1, 3-8 - pavienės, 2 - žirgo k. Nr. 8, 1, 4, 5 - geležis; 2 - geležis, žalvaris; 3, 6, 7 - geležis, sidabras.
- 11 pav. Įtveriamieji peiliai.
- 12 pav. Kriauniniai peiliai: 1 - k. Nr. 78; 2 - k. Nr. 89; 3 - pavienis; 4 - k. Nr. 52; 5 - k. Nr. 92; 6 - k. Nr. 97; 7 - k. Nr. 123; 8 - k. Nr. 147; 9 - k. Nr. 89.
- 13 pav. 1, 3 - 6 - skiltuvai, 2 - titnagas.
- 14 pav. Diržų sagtys: 1 - k. Nr. 97; 2 - k. Nr. 101; 3 - k. Nr. 58; 4 - k. Nr. 122; 5, 11 - pavienės; 6 - k. Nr. 47; 7, 8 - k. Nr. 113, 114; 9 - k. Nr. 99; 10 - k. Nr. 102. 1 - žalvaris, 2-11 - geležis.
- 15 pav. Daiktai iš griautinių kapų: 1, 2, 4, 5, 10 - dalmonių apkalai, 3, 6-9, 11, 12 - sagtelės. 1, 2, 3 - k. Nr. 120; 4, 5, 6 - k. Nr. 122; 7 - k. Nr. 43; 8 - k. Nr. 121; 9 - k. Nr. 147; 10 - pavienis; 11 - k. Nr. 74; 12 - k. Nr. 70. 1, 2, 4, 5, 10, 11 - žalvaris, 3, 6-9, 12 - geležis.
16. Daiktai iš moters kapo Nr. 58: 1 - diržo sagtis, 2 - grandelė, 3 - žiedas, 4 - adatinė, 5 - siūlų kamuoliukas, 6 - adatinė įdėklas, 7 - peilis. 1, 7 - geležis, 2, 3 - žalvaris, 4, 6 - oda.

TRUMPINIMAI

Š - šiaurė
 P - pietūs
 R - rytai
 V - vakarai
 PV - pietvakariai
 PR - pietryčiai
 ŠV - šiaurės vakarai
 ŠR - šiaurės rytai
 k. - kapas
 gelež. - geležinis
 žalv. - žalvarinis
 neinv. - neinventorintas
 Ukm. KM - Ukmergės krašto tyros muziejus
 VDKM - Vytauto Didžiojo karo muziejus
 П - погребение
 САИ - Свод археологических источников

17 pav. Daiktai iš griautinių kapų: 1, 2 - auskarai; 3-5 - karoliai; 6 - kabės kilputė; 7 - segė; 8-12,18 - neišskios paskirties; 13 - diržo papuošimai; 14, 26 - diržų skirstikliai; 15, 19 - adatinės; 16-17 - žvangučiai; 20 - adatinės įdėklas; 21, 27 - grandinėlių fragmentai; 22-25 - diržų apkalai. 1, 2, 6-18 - žalvaris; 3 - stiklas; 4, 5 - gintaras; 19, 20 - oda; 21-27 - geležis.

18 pav. Daiktai iš moters kapo Nr. 55: 1 - segė, 2 - auskaras, 3-4 - peiliai. 1, 2 - žalvaris, 3, 4 - geležis.

19 pav. Daiktai iš moters kapo Nr. 144: 1, 2 - auskarai, 3-6 žiedai, 7 - peilis. 1-6 - žalvaris, 7 - geležis.

20 pav. Segės: 1 - žirgo k. Nr. 2; 2 - k. Nr. 78; 3 - žirgo k. Nr. 1; 4, 7 - k. Nr. 87; 5 - k. Nr. 114; 6 - pavienė. Žalvaris.

21 pav. Žiedai: 1, 6 - k. Nr. 87; 2 - k. Nr. 78; 3, 10 - pavieniai, 4 - k. Nr. 27; 5 - k. Nr. 61; 7 - k. Nr. 113; 8 - k. Nr. 133; 9 - k. Nr. 99; 11 - k. Nr. 80; 12 - k. Nr. 74. Žalvaris.

TULPIAKIEMIO SENKAPIAI. ŽIRGŲ KAPŲ IR RADINIŲ SUVESTINĖ LENTELE

Kapo numeris	Kapo duobė			Kaukolės orientacija	Žirgo amžius	Suardymas**	Žąslai	Kamanų, diržų apkalai	Sagtelės	Diržų skirstikliai	Skambalai	Ivijinės skardelės	Ivijos	Karoliai	Žvangučiai	Balno kilpos
	Ilgis, cm	Plotis, cm	Gylis*, cm													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	80	50	20	80°	7		1				1	1	1			
2	130	70	20	PV							1			1		
3	120	60	25	270°	7											
4				90°		+										
5				90°	10	+										
6	80	60	12	ŠR	15-18	+	1					4			2	
7	60	40	10	ŠV		+										
8				PV		+					1	1		1		1
9	100	80	20	PR	7-10		1				1					
10	85	55	15	R			1									
11				V	9						1					
12				ŠV												
13				P							2			1		
14				ŠR			1	+			1			1		
15				R	9						1	1				
16	100	80	18	ŠR	5		1	+	2		1	1			1	
17	60	50	12			+	1									
18	80	50	17	PR			1	+	1		2	1			1	
19					5	+		+				1	1			
20																
21					5	+										
22						+										
23	110	70	10													
24	100	100	20	P			1				1					
Pavieniai radiniai																
Kapas 38												1				
Perkasa VI							8				1					2
Perkasa XI										1						
Perkasa XIII												1				
Perkasa XVII							4				1	1			4	
Perkasa XVIII												1				
Perkasa XXIII							1				1					
VDKM							2								1	2

*Gylis matuojamas nuo duobės kontūro išsiskyrimo lygio.

**+ - apardytas.

TULPIAKIEMIO SENKAPIAĖ. GRIAUTINIŲ KAPŲ IR RADINIŲ SUVESTINĖ LENTELĖ

Kapo numeris	Lytis	Amžius	Gylis, cm	Karstas	Orientacija	Suardymas	Peilis	Skiltuvai	Titnagas	Sagty	Grandys	Apkalai	Adatinės	Kabės	Monetos	Auskarai	Segės	Smeigtukas	Karoliai	Žvangutis	Žiedai	Ivijėlės	Neaiškios paskirties
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	V	45-55	45		310°	+									2								
2	V	>55	65	+	270°	+									8								
3		2,5-3	65		270°																		
4	V	30-35	70	+	270°																		
5		12-14	80		270°																		
6		15-16	70		270°										5			16				+	
7		4,5-5	80		280°										2								
8		8,5-9	50		120°										1								
9	M	20-25	80		300°	+																	
10	V	35-40	80	+	250°										4								
11		1-2	60		270°																		
12		1-2	50	+	270°										3								
13		10-12	90		290°																		
14		5,5-6	50		220°										1					1			
15		1,5-2	70		280°																		
16		1,5-2	45		220°																		
17	V	40-45	50		270°										4								
18	M	40-45	75	+	315°																		
19		1,5	70		280°																		
20	V	50-55	70		220°																		
21	M	45-50	40		260°											2							
22		S	90		R-V	?																	
23	M	40-45	60	+	270°																		
24	M	25-30	65		270°													1					
25	V	35-40	60	+	250°	+									3								
26		S	60		270°	+																	
27	M	50-55	85	+	285°	+								1								1	
28		1-2	50		260°	+																	
29		1-2	50		270°	+																	
30		1-2	50			+									1								
31		1-2	50		270°	+									1								
32	M	45-50	50		270°																	1	
33		1-2	55		270°																		
34		S	40		R-V	?																	
35	M	50-55	50		270°																		
36		V	40		270°	+																	
37		S	45		R-V	+																	
38		S	60		R-V	+																	
39	V	>55	70		240°																		
40	V	35-40	60		245°																		
41		7-8	50		245°																		
42	V	>55	65		295°										1								
43	V	40-45	65		245°					1													
44	V	35-40	65		275°		1																
45	V	45-50	60		205°																		
46		14-16	70		210°																		
47		15-17	60	+	270°					1					3								
48		1-2	50		270°																		
49		7,5-8	65		280°																		
50		1-2	70		300°																		
51		14-17	60	+	270°																		

Kapo numeris	Lytis	Amžius	Gylis, cm	Karstas	Orientacija	Suarchymas	Peilis	Skiltuvas	Titnagas	Sagrys	Grandys	Apkalai	Adatinės	Kabės	Monetos	Auskarai	Segės	Smeigtukas	Karoliai	Žvangutis	Žiedai	Ivijėlės	Neaiškios paskirties
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
52		14-17	65		270°		1																
53		6-6,5	60		280°																		
54	V	45-50	90		280°		1			1	1	+											+
55		S	50		280°		2									1	1						
56		1-2	65		270°																		
57	M	20-25	90		285°						1												
58	M	>55	70		270°		1			1	1		1								1		
59		V	45		R-V	+																	
60	V	25-30	70		280°																		
61		S	70		R-V	+																2	
62		V	65		270°	+																	
63		V	70		250°	+																	
64	M	35-40	70		260°																		
65		12-14	60		250°	+	1																
66	V	S	60		270°	+																	
67	M	45-50	70		270°					1													
68		1-2	50		270°																		
69	M	50-55	90		280°																		
70	M	35-40	70		250°					1	1				1				1				
71	M	25-30	65		260°		1																
72		1-2	60		235°																		
73	V	S	60		280°	+																	
74	V	30-35	65		285°		2	1	1	2					2								
75		3-4	65		270°																		
76		10-12	50		280°	+																	
77	M	30-35	80		310°																		
78	M	40-45	55		270°		1										1				1		
79		1-2	45		290°																		
80	V	45-50	60	+	310°																		+
81		V	45		290°	+																	
82		S	50		100°																		
83		1-2	50		310°																		
84	M	20-25	75		285°	+				1					3								+
85	M	25-30	70		315°										2								
86	V	35-40	70		300°																		
87	M	S	50	+	250°	+											2				2		
88		1-2	55	+	250°																		
89		S	80		250°		1					+			2								+
90		V	50		R-V																		
91		V	50		295°	+																	
92	V	S	80		245°	+	1																
93	V	40-45	80		270°		1	1		1	1												
94	V	>55	70		230°																		
95	M	50-55	60		240°		1																
96	V	S	100		250°		2			1													
97	V	>55	70		270°		1			1													
98		1-2	80		240°																		
99	V	45-50	80		270°	+	1			1												+	+
100	V	50-55	80		315°																		
101	M	30-35	100		280°		1	1		1													+
102	V	40-45	80		260°		1			2		+											
103	V	45-50	80		260°																		
104		12-14	95		270°																		
105		S	50		270°	+																	

Kapo numeris	Lytis	Amžius	Gylis, cm	Karstas	Orientacija	Suardymas	Peilis	Skiltuvai	Titnagas	Sagrys	Grandys	Apkalai	Adatinės	Kabės	Monetos	Auskarai	Segės	Smeigtukas	Karoliai	Žvangutis	Žiedai	Ivijelės	Neaiškios paskirties
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
106	V	20-25	80		290°	+	1			1													
107		S	80		R-V		1																
108		S	80		R-V		1																
109		V	85		R-V																		
110		S	80		ŠR-PV					1													
111		S	85		R-V		1																
112		S	70		R-V		1																
113	M	S	70		R-V	+	1						1				1						
114	V	S	80		R-V	+	1	1		2	1										1		
115		7-8	53		275°	+																	+
116		5-6	60		320°																		
117		14-16	75		330°																		
118		S	70		228°																		
119	V	S	85	+	270°		1					+			1								
120		V	75	+	235°		1								1								
121	V	S	70		300°		4			2	1												
122	V	S	60		216°		1			3		+											
123	V	S	80	+	237°		1																
124A		S	45		45°																		
124B		S	45		45°																		
125		S	46		195°																		
126		S	85		270°					1													
127		S	45	+	225°											5							+
128		S	50	+	230°											1							
129		40	+	ŠV	+											6							
130		40	+		+								1			5							
131		S	70	+	273°											6							
132		S	80	+	291°											1							
133		S	70	+	279°											16					1		
134		V	40	+	240°											1							
135		V	40	+	240°																		
136		V	85	+	249°																		
137		V	80	+	309°																		
138		V	80	+	309°																		
139		V	85	+	285°																		
140		S	50	+	265°																		
141		S	80	+	255°											1							
142		V	85	+	264°																		
143		V	65		276°											2							
144	M	S	50		240°		1								1	2					4		
145		S	55		305°											1							
146		V	60	+	307°																		
147	V	S	100		305°	+	1			1					1								
148		V	60		270°																		
Viso							38	4	1	27	7		2	1	91	5	5	1		1	13		

Paaikininimai:

Lytis:

V - vyras, M - moteris

Amžius:

V - vaikas, S - suaugęs

Gylis matuojamas nuo žemės paviršiaus lygio.

+ - apardytas

THE TULPIAKIEMIS BURIAL-GROUND

ALGIRDAS VARNAS

SUMMARY

The burial-ground of Tulpiakiemis is in the central part of Lithuania about 20 km north-west from Ukmergė on the hill surrounded by marshy plain on the left bank of the Obelis river near its former confluence with another unnamed rivulet. The burial-ground was found in 1924, when archaeological finds were found while ploughing soil and they later became exhibits at the Vytautas Magnus War museum in Kaunas (No 1012:1-5, Fig. 2:10; 5:6, 9; 10:8; 17:16). The monument was ruined by later burials and during various agriculture works as a farm-stead has been for a long time on the hill.

In 1979-1980 an archaeological expedition from the Institute of Lithuanian History has been carrying investigations there. Investigation data are in the archive of the Institute, the finds at the National State and Culture Museum in Vilnius. (No AR 652:1-200). In 1984 the burial-ground was investigated by the ethnographers of Ukmergė museum. The data and finds are stored in the mentioned museum. (No A 429-478, N 2005-2051.) Total investigated area is 880 square meters (Fig. 1). There were 148 inhumation graves, 24 remains of horse graves and the traces of cremation graves, 358 finds.

Cremation graves (12th-14th c.). Their traces are char, solitary pieces of cremated bones, various brass artifacts or small fragments, ceramic pieces (Fig. 2, 3). All things were found in the soil or partly in the pits of inhumation graves. Judging according to the spread of finds cremation graves were mostly concentrated in the east and central parts. Graves' composition is not clear as there were no grave in more or less better state. The graves might be from the 12th-14th c.

Horses' graves (12th-14th c.). 24 graves concentrated in the central part and surrounded the area with cremation graves from the west direction. Pit contours were seen just under arable layer in the depth of 40-50 cm. The pits are oval or round, orientated approximately to the east-west direction. Their depth is 10-25 cm (from the level of pit contour separation) narrowing towards the bottoms. Horses' heads were buried and only their teeth were left laying in anatomical order. In some graves fragments of front legs were found together with the skulls. Apparently not a whole horse but only its head and sometimes its front legs cut at the knees have been buried. Heads were put on one side or another in different places of pits mostly in the middle, orientation varies.

Almost in every grave there were bits and iron bell (Fig. 9). The bit was between teeth (Fig. 4, 5). Bridle belts trimmings were also present (Fig. 7) as well as mane adornments, several amber beads and jingles. According to the finds we may suppose that horses were prepared with all harness and decorations. Heads separated from bodies were buried with the harness on them. Solitary stirrups show that there were another kinds of things put in the grave, for instance, a saddle (Fig. 10). The majority of iron finds are decorated with silver or brass (Fig. 5:1, 2, 6; 10:1-3, 6-8), what is an evidence of the richness of an owner. It was determined that the age of the horses was 5-10 years, i.e. they were strong and able to work. The graves of horses are of the same period as cremation graves of people of the 12th-14th c. Similar burial customs together with a horse are noticed in Pavilkijys (Šakiai district), Barinė (Panevėžys district), Marvelė and Masteikiai (Kaunas district).

Inhumation graves (15th-18th c.). 35 men graves, 24 women and 58 children's graves were found, in 32 graves sex was not determined. Pits were of 1.8-2.2 m length and 0.5-0.8 m width rectangular with rounded corners. The majority of the dead are buried without coffins, on their backs, with stretched legs put close together (only in grave 124B the dead was lied prone), arms stretched sidewise, in some graves folded in various positions on the belly or on the chest. Mostly the

deads lie heads pointing west. In some pits under the bones there were traces of fine char.

The finds are few and in bad state. They absent in 73 graves. Very little finds were in children's graves. Men are buried with belts from which only the iron buckles survived (Fig. 14), at the belt there were purses and a knife (Fig. 11, 12) sometimes a steel (Fig. 13) or any other thing. In women graves brass adornments are present: earrings (Fig. 18, 19), fibulae (Fig. 20), rings (Fig. 21), needle holders, two of which were from leather inside (Fig. 16:4-6; 17:19, 20). In some graves there were pendants but only in one - a string of amber beads. Amber artifacts are very seldom found in other cemeteries too in Lithuania.

Some coins were found in the majority of graves of people of different age and sex. Mostly shillings of the seventh decade of the 17th c., several coins of the 15th-16th c. one Lithuanian third type coin among them.

The burial must have been going on in the Tulpiakiemis burial-ground for 600 years. Ethnic dependence of the people buried in the early period of the 12th-14th c. is not clear. The central part of Lithuania was inhabited by the Lithuanians and there cremation graves of people and horses prevail, where a whole body of a horse was buried in a separate grave. Tulpiakiemis is also situated in the centre of this area. But here only separated parts of a horse body are buried what is not typical for this region. Similar burial customs were known in the Sambian peninsula, so the supposition is made that the Tulpiakiemis, Pavilkijys and Barinė burial-grounds appeared due to the pressing of the Cross knights when the settlers came from Prussia. In addition, it seems that the new-comers have built a new settlement in Tulpiakiemis as there were no mound in the surroundings of the burial-ground, i.e. the old settlement. This is only a hypothesis which needs to be grounded by proofs of a more detailed analysis and weighty arguments.

According to the finds of the 15th-17th c. the conclusion may be made that there was a simple village cemetery where the majority of graves were of village people and only single ones were exception - of the richer people.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1. Burial-ground investigation scheme.
Fig. 2. Artifacts from inhumation graves: 1, 2 - keys, 3, 6, 11 - necklace fragments, 4 - part of horse-shoe brooch, 5, 7-9 - fragments of bracelets, 10 - spearheads, 12 - bracelets, 13 - unknown semiproducts? (artifacts); 1-9, 11-13 - bronze, 10 - iron.
Fig. 3. Ceramics pieces from cremation graves.
Fig. 4. Bits from horses' graves: 1 - g. 6; 2 - g. 1; 3 - g. 24; 4 - g. 10; 5-11 - solitary.
Fig. 5. Bridle from horses' graves: 1-4, 6-10 - solitary, 5 - horse grave 9; 1, 2 - iron, silver, 3-10 - iron.
Fig. 6. Artifacts from a horse grave 14: 1-6 - bridle trimmings, 7 - bead, 8 - bell, 9 - bridle; 1-6, 8, 9 - iron, 7 - amber.
Fig. 7. Artifacts from a horse grave 16: 1-4, 9-10, 12-16 - bridle trimmings, 5 - part of spiral plate, 6-7 - buckles, 8 - jingle, 11 - bell, 17 - bridle; 1-10, 12-16 - bronze, 11, 17 - iron.
Fig. 8. Artifacts from horses' graves: 1-3 - beads, 4-6 - jingles, 7-9, 11-13 - spirals, 10, 15 - spirals, 14, 16 - trimmings, 17 - buckle; 1-3 - amber, 4-15 - bronze, 16, 17 - iron.
Fig. 9. Bells from horses' graves: 1 - bronze, 2-15 - iron.
Fig. 10. Stirrups from horses' graves: 1, 3-8 - solitary, 2 - horse g. 8; 1, 4, 5 - iron, 2 - iron, bronze, 3, 6, 7 - iron, silver.
Fig. 11. Hafted knives from inhumation graves.

Fig. 12. Handle knives: 1 - g. 78, 2 - g. 89, 3 - solitary, 4 - g. 52, 5 - g. 92, 6 - g. 97, 7 - g. 123, 8 - g. 147, 9 - g. 89.

Fig. 13. 1, 3-6 - steels, 2 - flint.

Fig. 14. Belt buckles: 1 - g. 97, 2 - g. 101, 3 - g. 58, 4 - g. 122, 5, 11 - solitary, 6 - g. 47, 7, 8 - g. 113, 114, 9 - g. 99, 10 - g. 102; 1 - bronze, 2-11 - iron.

Fig. 15. Artifacts from inhumation graves: 1, 2, 4, 5, 10 - trimmings of purses, 3, 6-9, 11, 12 - buckles; 1, 2, 3 - g. 120, 4, 5, 6 - g. 122, 7 - g. 43, 8 - g. 121, 9 - g. 147, 10 - solitary, 11 - g. 74, 12 - g. 70; 1, 2, 4, 5, 10, 11 - bronze, 3, 6-9, 12 - iron.

Fig. 16. Artifacts from a woman's grave 58: 1 - belt buckle, 2 - link, 3 - ring, 4 - needle holder, 5 - clew of threads, 6 - needle holder, 7 - knife; 1, 7 - iron, 2, 3 - bronze, 4, 6 - eather.

Fig. 17. Finds from inhumation graves: 1, 2 - earrings, 3-5 - beads, 6 - hooks' loop, 7 - brooch, 8-12, 18 - unknown things, 13 - belt adornments, 14, 26 - belt spacers, 15, 19 - needle holders, 16-17 - jingles, 20 - needle holder, 21-27 - chain fragments, 22-25 - belt trimmings; 1, 2, 6-18 - bronze, 3 - glass, 4, 5 - amber, 19, 20 - leather, 21-27 iron.

Fig. 18. Finds from a woman's grave 55: 1 - brooch, 2 - earring, 3, 4 - knives; 1, 2 - bronze, 3, 4 - iron.

Fig. 19. Artifacts from a woman's grave 144: 1, 2 - earrings, 3-6 - rings, 7 - knife; 1-6 - bronze, 7 - iron.

Fig. 20. Fibulae: 1 - horse grave 2, 2 - g. 78, 3 - horse g. 1; 4, 7 - g. 87, 5 - g. 114, 6 - solitary. Bronze.

Fig. 21. Rings: 1, 6 - g. 87, 2 - g. 78, 3, 10 - solitary, 4 - g. 27, 5 - g. 61, 7 - g. 113, 8 - g. 133, 9 - g. 99, 11 - g. 80, 12 - g. 74. Bronze.

МОГИЛЬНИК ТУЛПЯКЕМИС

АЛЬГИРДАС ВАРНАС

РЕЗЮМЕ

Могильник находится в средней части Литвы, 20 км северозападнее города Укмярге. Это невысокая, окруженная болотистыми равнинами, возвышенность на левом берегу речки Обяпис, у бывшего места впадения в нее безымянной речки. О существующем здесь могильнике узнали в 1924 году, когда, обрабатывая землю, были найдены археологические вещи, часть которых позже попала в Военный музей им. Витаутаса Великого в Каунасе (шифр 1012:1-5. Рис. 2:10; 5:6, 9; 10:8; 17:16). Памятник сильно разрушен как более поздними захоронениями, так и от разных земляных работ, потому что на упомянутой возвышенности долгое время была усадьба.

В 1979-1980 годах могильник исследовала археологическая экспедиция Института истории Литвы (руководитель А. Варнас. Материалы исследования находятся в архиве отдела археологии упомянутого института, вещевой материал - в Национальном музее Литовского государства и истории культуры в Вильнюсе. Шифр AR 652:1-200). В 1984 году могильник исследовала экспедиция Укмергского краеведческого музея (руководитель - Б. Пуоджувите-Сипавичене. Материалы исследования и находки хранятся в этом же музее. Шифр А 429-478; N 2005-2051). Всего в разных местах могильника исследовано 880 кв.м (рис. 1). Найдено 148 могил с труположением, останки 24 погребений коней, а также следы разрушенных человеческих могил с трупосожжением. Собрано 358 находок.

Цель настоящей работы - опубликовать весь имеющийся материал о грунтовом могильнике Тулпякемис.

Погребения с трупосожжением (XII-XIV вв.). Остатки этого рода погребений составляют мелкие остатки костра, одиночные кальционированные кости, разные бронзовые обгоревшие вещи или их фрагменты, а также черепки гончарной керамики (рис. 2, 3). Все это найдено рассыпанным на пашне, а также частично и в ямах более поздних грунтовых могил. Судя по расположению находок, погребения с трупосожжением концентрировались в восточной и центральной частях возвышенности. Конструкция этих погребений остается невыясненной, потому как не найдено ни одного более или менее целого погребения. Судя по отдельным находкам, эти погребения относятся к XII-XIV вв.

Погребения коней (XII-XIV вв.). Их найдено 24. Они сконцентрированы в центральной части возвышенности и как бы окружают погребения с трупосожжением с запада. Контуры погребальных ям вырисовывались на глубине 40-50 см, сразу после пахенного слоя. Ямы 80x50, 130x70 см, овальной или округлой формы, ориентированы по направлению восток-запад. В глубину они достигают 10-25 см (считая с уровня контура), в глубину сужающиеся. В ямах были закопаны конские черепа, от которых остались только зубы, лежащие в анатомическом порядке. В некоторых погребениях рядом с черепом найдены остатки костей передних ног. Создается впечатление, что хоронили не всего коня, а только его голову и иногда еще нижнюю часть передних ног. Голову ложили на один или другой бок, в разных частях ямы, обычно посередине. Голову ориентировали по-разному, видимо, какого-то одного направления не придерживались.

Почти в каждом погребении рядом с остатками черепа найдены железные удила и ботала (рис. 9). Удила иногда найдены между зубами (рис. 4; 5). Кроме того, еще найдены оковки ремней узды (рис. 7), а также разные украшения гривы, несколько янтарных бусинок и бубенчиков. Судя по расположению вещей, для похорон коня полностью снаряжали и по возможности украшали. Отделенная от туловища голова закапывалась со всеми бывшими на ней вещами. Найденные одиночные стремена указывают на то, что в конские погребения клались и другие вещи снаряжения, например, седло (рис. 10). Обращает на себя внимание то, что большая часть железных вещей была украшена серебром или бронзой (рис. 5:1, 2, 6; 10:1-3, 6-8), что указывает на состоятельность всадников. Установлено, что здесь похоронены 5-10-летние, т.е. вполне трудоспособные и сильные кони. Погребения коней считаются одновременными с человеческими погребениями с трупосожжением, и тоже относятся к XII-XIV вв.

Похожий обычай погребения с конем в средней части Литвы еще прослеживается в могильниках Павилкйис (Шакаяйский р-н) и Барине (Паневежский р-н), Марвеле и Мастейкяй (оба Каунаский р-н).

Погребения с труположением (XV-XVII вв.). Найдено 35 мужских, 24 женских и 58 детских погребений.

В 32 случаях пол взрослых умерших не установлен. Могильные ямы 1,8-2,2 м в длину и 0,5-0,8 м в ширину, прямоугольной с округленными углами формы. Большинство умерших погребены без гробов. Все умершие положены на спину (лишь в погребении No. 124В умерший лежал навзничь), с выпрямленными ногами. Руки чаще всего лежали по бокам, хотя в некоторых погребениях они по-разному сложены в области таза или, что еще реже, - на груди. Большая часть умерших ориентирована головой на запад. В некоторых могильных ямах и под костями найдены мелкие угольки.

Вещевой материал не богат и плохо сохранился. В 73-х погребениях его вообще не найдено. Особенно его мало в детских могилах. Мужчины чаще хоронились с поясным ремнем, от которого сохранились лишь пряжки (рис. 14), на котором прикреплялся кошелек и нож (рис. 11, 12), иногда огниво (рис. 13) или другая небольшая вещь. В женских могилах чаще найдены бронзовые украшения: серьги (рис. 18, 19), фибулы (рис. 20), перстни (рис. 21). Исключительно в женских погребениях найдены игольницы, две из которых были с кожаными вкладышами внутри (рис. 16:4-6; 17:19, 20). В некоторых погребениях найдено по бубенчику, и лишь в одном - янтарная бусинка. Странно, но в поздних литовских погребениях вообще янтарные вещи - очень редкая находка.

По несколько монет найдено во многих погребениях, принадлежавших людям разного пола и возраста. Это, чаще всего, шиллинги Йонаса Казимируса, датированные шестым десятилетием XVII в.

В могильнике Тулякемис, начиная с XII в., более или менее интенсивно хоронили свыше 600 лет. Остается неясной этническая принадлежность умерших, погребенных в самом раннем периоде (XII-XIV в.в.). И вот почему. В центральной Литве, в XII-XIV в. обжитой литовцами, преобладают грунтовые погребения с трупосожжением и конем, где конь погребался весь, несожженный в отдельной яме. Тулякемис находится в середине ареала таких погребений. Но здесь погребали не всего коня, а только отдельные его части, что вообще не свойственно этому региону. Так как похожий обычай умершего хоронить с конем уже раньше был известен на Самбийском полуострове, делается вывод, что могильники Тулякемис, а также Павилкйис и Барине могли оставить переселенцы из Пруссии, спасавшиеся от нашествия крестоносцев. Возможно, что переселенцы в Тулякемис основали новое поселение, так как поблизости могильника нет ни одного городища, т.е. старого поселения. Такие выводы, конечно, пока есть только на уровне рабочей гипотезы, и их доказательство требует более детального анализа и веских аргументов.

Судя по находкам в погребениях XV-XVII вв., создается впечатление, что в этот период здесь было обыкновенное деревенское кладбище, на котором в основном хоронились рядовые жители деревни, и лишь некоторые погребения принадлежали более состоятельным людям.

СПИСОК ИЛЛЮСТРАЦИЙ

Рис. 1. Ситуационный план исследований могильника.

Рис. 2. Инвентарь из погребений с трупосожжением: 1, 2 - ключи; 3, 6, 11 - фрагменты нашейных гривен; 4 - часть подковообразной фибулы; 5, 7-9 - фрагменты браслетов; 10 - наконечник копья; 12 - браслет; 13 - назначение не установлено (заготовки?); 1-9, 11-13 - бронза, 10 - железо.

Рис. 3. Остатки керамики из погребений с трупосожжением.

Рис. 4. Удила из конских погребений: 1 - погр. No. 6; 2 - погр. No. 1; 3 - погр. No. 24; 4 - погр. No. 10; 5-11 - одиночные находки.

Рис. 5. Удила из конских погребений: 1-4, 6-10 - одиночные находки; 5 - погр. No. 9; 1, 2 - железо, серебро; 3-10 - железо.

Рис. 6. Инвентарь из конского погребения 14: 1-6 - оковки ремней узды; 7 - бусинка; 8 - ботало; 9 - удила; 1-6, 8, 9 - железо, 7 - янтарь.

Рис. 7. Инвентарь из конского погребения 16: 1-4, 9-10, 12-16 - оковки ремней узды; 5 - часть спиралевидной бляшки; 6-7 - пряжки; 8 - бубенчик; 11 - ботало; 17 - удила. 1-10, 12-16 - бронза, 11, 17 - железо.

Рис. 8. Инвентарь из конских погребений: 1-3 - бусы; 4-6 - бубенчики; 7-9, 11-13 - спиралевидные бляшки; 10, 15 - спирали; 14, 16 - оковки; 17 - пряжка; 1-3 - янтарь, 4-15 - бронза, 16, 17 - железо.

Рис. 9. Ботала из конских погребений: 1 - бронза, 2-15 - железо.

Рис. 10. Стремена из конских погребений: 1, 3-8 - одиночные находки; 2 - погр. No. 8. 1, 4, 5 - железо; 2 - железо, бронза; 3, 6, 7 - железо, серебро.

Рис. 11. Черенковые ножи из погребений с труположением.

Рис. 12. Ножи: 1 - погр. No. 78; 2 - погр. No. 89; 3 - одиночная находка; 4 - погр. No. 52; 5 - погр. No. 92; 6 - погр. No. 97; 7 - погр. No. 123; 8 - погр. No. 147; 9 - погр. No. 89.

Рис. 13. 1, 3-6 - огнива, 2 - кремь.

Рис. 14. Пряжки от поясных ремней: 1 - погр. No. 97; 2 - погр. No. 101; 3 - погр. No. 58; 4 - погр. No. 122; 5, 11 - одиночные находки; 6 - погр. No. 47; 7, 8 - погр. No. 113, 114; 9 - погр. No. 99; 10 - погр. No. 102; 1 - бронза, 2-11 - железо.

Рис. 15. Инвентарь из погребений с труположением: 1, 2, 4, 5, 10 - оковки кошельков; 3, 6-9; 11, 12 - пряжки; 1, 2, 3 - погр. No. 120; 4, 5, 6 - погр. No. 122; 7 - погр. No. 43; 8 - погр. No. 121; 9 - погр. No. 147; 10 - одиночная находка; 11 - погр. No. 74; 12 - погр. No. 70; 1, 2, 4, 5, 10, 11 - бронза, 3, 6-9, 12 - железо.

Рис. 16. Инвентарь из женского погребения 58: 1 - пряжка; 2 - кольцо; 3 - перстень; 4 - игольница; 5 - комочек ниток; 6 - вкладыш игольницы; 7 - нож; 1, 7 - железо, 2, 3 - бронза, 4, 6 - кожа.

Рис. 17. Инвентарь из погребений с труположением: 1, 2 - серьги; 3-5 - бусы; 6 - петля от застежки; 7 - фибула; 8-12, 18 - неопределенного назначения; 13 - украшения поясного ремня; 14, 26 - разделители ремней; 15, 19 - игольницы; 16, 17 - бубенчики; 20 - вкладыш игольницы; 21, 27 - фрагменты цепочек; 22-25 - оковки поясного ремня. 1, 2, 6-18 - бронза, 3 - стекло, 4, 5 - янтарь, 19, 20 - кожа, 21-27 - железо.

Рис. 18. Инвентарь из женского погребения 55: 1 - фибула; 2 - серьги; 3, 4 - ножи; 1, 2 - бронза, 3, 4 - железо.

Рис. 19. Инвентарь из женского погребения 144: 1, 2 - серьги; 3-6 - перстни; 7 - нож. 1, 6 - бронза, 7 - железо.

Рис. 20. Фибулы: 1 - конское погр. 2; 2 - погр. No. 78; 3 - конское погр. 1; 4, 7 - погр. No. 87; 5 - погр. No. 114; 6 - одиночная находка. Бронза.

Рис. 21. Перстни: 1, 6 - погр. No. 87; 2 - погр. No. 78; 3, 10 - одиночные находки; 4 - погр. No. 27; 5 - погр. No. 61; 7 - погр. No. 113; 8 - погр. No. 133; 9 - погр. No. 99; 11 - погр. No. 80; 12 - погр. No. 74. Бронза.